

BİLGETeori sorunları: tartışma kursusuSOSYALİZMİN ÇAĞDAŞ KAVRAMI

SSCB Bilimler Akademisi Başkan yardımcısı akademisyen V.N. Kudryavtsevin seminerine, ayda bir, ileri giden bilginler, toplum bilimi uzmanları, bir sıra enstitülerin yöneticileri geliyorlar. Sosyal bilimler şubesinin seminerlerinde sosyalizmin teori^{si} ve pratiği, perestroyka ve toplumumuzun yenilendirilmesi konulu birçok güncel problemlere değinen rapor ve haberler hür ve yaratıcı bir ^{hava} içinde görüşülüyor. Seminere L.İ. Abelkin, O.T. Bogomolov, A.P. Butenko, A.A. Galkı V.E Guliyev, T.İ. Zaslavskaya, A.G. Zdravomyslov, İ.D. Kovalçenko, Yu.A. Krasin, G.L. Smirnov, V.S. Stepin, B.N. Topornin, E.P. Çelişev, V.A. Yedov, R.G. Yanovskiy ve daha başka bilginler katılıyorlar. [Topluman devrimsel reorganizasyon yolları aktif olarak arandığı bugünlerde, sosyal bilimler üzerinde çalışan bilginlerin standart olmıyan ^{yapıcı} fikirleri, kuşkusuz sosyalizmin yazgılarının düşününlerin hepsini çok ilgilendiriyor SSCB Bilimler Akademisi Prezidyomu sosyal bilimler şubesi, seminerdeki tartışmalara dayanarak "Pravda" gazetesinin ricası üzerine "Sosyalizmin çağdaş kavramı başlıklı bir yazı hazırladı. Bu yazıyı yayımlarken ele alınan sorunlar ^{üzerindeki} tartışmalara, isteyenlerin hepsini davet ediyoruz.

Sovyet toplumunda perestroyka süreci genişledikçe şu olay daha iyi anlaşılıyor: söz konusu, üstünkörü onarım değil, sosyalizme yeni nitelik kazandırması, onu tekrardan canlandırması gereken derin devrimdir. Toplumun maddî ve manevî hayat yönleri derinden yerilendirilmeden bu yapılamaz. Yalnız bu halde sosyalizm gerçek insanî çehre kazanabilir, insanî niteliğini tam olarak açığa vurabilir.

Daha şimdiden bu konuda ortaya çıkan politik ve sosyal incelemelerde şu hüküm kendine daha ısrarla yol açıyor: perestroyka sadece hayat koşullarımızı mükemmelleştirme sorununu değil, yeni toplumun çağdaş kavramına dayanarak, Marksist teorisinde sosyalizmi yeni modern kavramını kökleştirip hayata geçirme sorununu da öne sürdüğünden, devrimci bir süreç sayılıyor. Yeni anlayış yalnız uluslararası ilişkiler ve çağımızın global problemlerine değinmez, yeni sosyalizm kavramına da sıkı sıkıya bağlıdır. Üstelik sosyal toplumun yeni kavramı, yeni anlayışta başlıca yer almalı, onun özünü oluşturmalıdır.

Çağdaş sosyalizm kavramının geliştirilmesi, bugünkü dünyada sosyalizmin yeri ve rolünün belirlenmesini,, sosyalist toplumu yenilendirme yol ve metodlarının, gelişme perspektiflerinin ortaya çıkarılmasını gerektiriyor. Tüm bunlar, sosyalizmi kurmada dünyada edinilmiş bulunan deneyin eleştirilip kullanılmasını; sosyalist öğretileri taraftarları ve düşmanlarının teoretik etütlerinin incelenmesini; insan uygarlığının geliştirilmesi üstüne esaslandırılma tahminlerin öne sürülmesini gerektiriyor.

Hem ülkemizde hem dışında sosyalizmi kurma deneyi ikna edici biçimde şunu ispatladı: sosyalist toplumu kurma ve geliştirme prensipleri genel olsa da, değişik yollarla gerçekleştiriliyor.

değişik biçimlerde kendini gösteriyor, farklı zaman çerçevelerinde gerçekleşiyor, bu, değişik ülke ve halkların sosyo-ekonomik, politik ve kültürel gelişmesinin tarihsel şartlandırılan özelliklerine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu bakımdan, toplumsal düzen olarak sosyalizm kavramının, bir sıra gelişme ^{modellerini} (varyantları) muhtemel savdığı söylenebilir. Bu modeller bir ya da bir grup ülke, bir ya da değişik dönemler için öne sürülebilir.

Sosyalizmin değişik modellerinin kabul edilmesi, yalnız ayrı ayrı ülkelerde sosyalizmin kurulmasını gerektiren ^{değişik} objektif ekonomik, politik ve manevi ^{koşulların} mevcut olmasından değil, yeni düzenin amaç, içeriği ve fonksiyonlarının tarihsel özneler tarafından farklı biçimde kavranmasından ^{da} ileri geliyor. Sosyalizmin tarihi gösteriyor ki, ^{onun} modelleri, hem ekonomik ilişkileri hem de toplumun sosyal sistemini karakterize eden geniş çerçeveler içinde değişiyor. Bu modelleri karakterize eden başlıca parametreler, kitlelerin toplum hayatına demokratik olarak katılma ölçüsü, üretimin sosyalist toplumlaşma biçimleri, "herkesten yeteneğine göre, herkese emeğine göre" prensibinin tam olarak gerçekleştirilip gerçekleştirilmemesi, kişiye garanti edilen hak ve özgürlükler düzeyi, emekçi insanın ekonomik ve sosyal bakımdan korunup korunmamasıdır. Üretim güçlerinin yüksek düzeyde geliştirilmesi, sosyalist toplumun zorunlu temelidir.

^{Marx} ve Engelse göre, kapitalizm, belirli aşamada mal, piyasa, ekonomi, devlet ayarlayıcı olanaklarını tüketir, komünizm koşullarında, ^{devletsiz, özerklikle} toplumsız, devletsiz, özerklikle ^{hayatı} organizasyon ^{edilir.} eden usul biçimini alır. Onların kanısınca, yalnız kısa süreli geçiş zamanında (toplumsal servet kaynaklarının sel gibi akacağı komünist bolluktan ^{önce}) toplumda başlıca üretim araçlarının kamu mülkiyeti hakim olduğu durumda, eşit emek temeli üzerinde ^{übedele} eşdeğerlik.

muhafaza edilir. Politik alana gelince, Paris komünü tipinde kendi kendini yöneten birlikler, yalnız devrilen burjuvaziye karşı da zorlamayı muhafaza ederler.

^{MARKS} ve Engelsin kanısınca, dolaylı(mal ve politik) ilişkilerin yerini, doğrudan doğruya toplumsal ilişkiler("açık", "makul sarıh") alacak.

Bu fikirleri kabul eden Lenin de, ilkin, yalnız kısa bir zamanda, sömürgecileri bastırmak için devletin kurulmasını caiz görüyordu ve ("Devlet ve devrim" adlı yapıtında) özel yönetim cihazına hacet kalmıyacağını kabul ediyordu. Fakat V.İ. Lenin ^{daha} 1921-1923 yıllarında, bu tasavvurları yeniden gözden geçirerek Rusya için yeni sosyalizm modelini - mal-para ilişkileri ve güçlü, çevikli devlet cihazı olan modeli kurma yollarını arayıp bulmaya çalışıyor, du. Lenin ya bürokratik ekonomi dışı zorlama cihazı, ya da ^{piyasa} ile ülkenin bölünmezliği elde edilebileceğini kabul ediyordu. Buysa komünistler için hiç te hoş olmıyan bir bulgudu.

Leninin son yapıtlarında, çevre çizgileri belirlenen yeni sosyalizm modelinin başlıca ^{nitelikleri} arasında şunlar vardı:

- devlet planı çerçevelerinde ve emekçilerin çıkarları yararına değer kanununu ve mal-para ilişkilerini kullanmak;
- Emeğin nicelik ve niteliğine göre ücret sağlama prensibi
- sosyalist mülkiyet biçimleri. plüralizmini
- caiz görmek;
- kooperasyonu sosyalist üretim biçimi olarak . tanımak;
- bürokrasiye bağımsız güce dönüşme olanağını vermeden
- "sert ama çevik" devlet cihazı, cihazın halk tarafından kontrol edilmesi;
- emekçilerin bol şekilli çıkarlarına yönelmek;

- Üreticilerle yurttaşlar arasında direkt yatay bağlar kurmak, bir de, bu bağların devlet yardımıyla kurulması, şart değildir, hukuka dayanmış sosyalist toplumun meydana getirilmesine yaklaşılmak;

- devlet ve toplum işlerinin yönetimine emekçilerin aktif olarak katılması;

- *demokratik* *halkın* sebatla genişletilmesi;

- çok uluslu devlet koşullarında ulusal sorunu adil olarak çözmek;

Ekonomik ve politik düzende gerçekten de derin değişiklikler yapılmasına ilişkin Lenin plânları gerçekleşmedi. Yeni *ekonomi* politika çok kısa süreli bir zamanı kapsadı. "Stalin sosyalizm modeli" biçiminde "askeri-komünist gelişme şekli" yeniden kabul edildi.

Bu modelin temelini oluşturan tezler şunlardı:

- başlıca üretim araçlarının toplumsallaştırılmasına onları n devletleştirilmesi;

- demokratik toplumsal hayat biçimlerinin zaptedilmesi;

- parti ve devlet cihazına dayanıyorsa da, gerçekte parti ve cihaz üstünde duran "önder" despotizmi ve zorbalığı; *devlet terörüne kadar* *ile,* çalışmalarını idari kumanda yöntemleri *zorlama* (ekonomi dışı) yoluyla organize etme;

- toplumsal hayatı ayarlayan ekonomik ve politik (demokratik) cihaz *lar* olmadığından, kendi kendini düzeltme behusus iç reformları yapma yeteneğinin olmaması;

- ülkenin kapanmış olması, tüm hayat alanlarında (ayrılma ya) eğilme;

- ideolojik ikiyüzlülük ve kitlelerin itaati, bilim ve kültürde dogmatizm.

Bugün, sosyalizmi biçimsizleştirmeden temizleme, gerçek Lenin teoretik mirasına dönme görevi öne sürüldü. Bu münasebetle şunu vurgulamak gerektir ki, Lenin sosyalizm kavramına dönme, (yeni ekonomik politika *dönemi*), hiç te sosyalizmi Stalin *autarcie'ye*

bayağılaştırmalarından kurtaran "temizleyici" süreç değildir.

İş şundadır ki, Stalin zamanlarında da vardı. Yalnız korku ölçüsü, yönetici emeçlara ulaşma yolları farklıydı. Tüm bunlar, mülkiyet, iktidar ve emeğinin sonuçlarıyla ilgilenmemesine yol açıyordu.

Eski sosyalizm anlamından toplumu vazgeçir, kolay değildir, çünkü yalnız Stalin yapıtlarında değil, tüm kitlevi haberleşme araçlarında, önemlisi de, en geniş halk kitlelerinin bilincinde kök salan sosyalizm, asıl 30-lu yılların sonundaki sosyalizmdi, yani iki mülkiyet çeşidi (devlet ve kolhoz-kooperatif)

merkezleştirilmiş sert plânlama sistemi, idari-kumanda sistemi olan, kendi içinde kendini finanse ederek çalışma metodu son derecede sınırlanan, mal-para ilişkileri yeterli kadar gelişmemiş olan sosyalizmdi.

Son on yıllık bir süre ülkeler, sosyalizmi geliştirmek için yeni alternatif yollar arıyorlardı. Aramalar pek te sebatlı olmasa da, enerji ve siyasi irade düzeyi farklı ülkelere çok biçimli ekonomiyi (devlet, kooperatif, özel ve karma) meydana getirmeye, piyasa ayarlayıcılarını ve rekabeti oluşturmaya, dünya ekonomik etkilerine eşilmeye, uluslararası iş bölümüne katılmaya, çok bol şekilli çıkarları olan sivil toplum ve hukuka dayanan devlet kurmaya, çok partili sistemin tanınmasına kadar demokrasi ve politik plüralizmi geliştirmeye, manevî bu arada ideolojil

özgürlüğe kavuşmaya çalıştılar. Deney bu yolun karışık olduğunu ve tek anlamlı olmadığını kanıtladı. Bu yol bir yandan, halkın yaşam düzeyinin bir hayli arttırılmasına, yaratıcı teşebbüsün genişlemesine ve kitlelerin aktifliğinin arttırılmasına, kişinin azat edilmesine, politik ve manevî kültür düzeyinin yükseltilmesine

ne yapıyor. Öte yandan da, bu modele geçildiği zaman toplumda sosyal tefriğe, iç tezatlar bir hayli artıyor, siyasal istikrarsızlık olanağı ortaya çıkıyor, iş bulma problemleri

keskinleşiyor, muhalif eğilimler artıyor v.b. Fakat en sonunda bu problemler çözülebilir.

Kumanda -idari ^{sistemünün} hakim olduğu topluma gelince, keyfi iktidar, kişinin hukuktan mahrum edilmesi, emekçilerin düşük hayat düzeyi, çıkarların eşitleştirilmesi, kapanma gibi ^{pek} olumsuz şeyler onun için karakteristiktir. Durgunluk, politik rejimin ve yönetimin korunması, dünya ekonomisi ve kültür süreçlerine katılamama, bu toplum için kaçınılmaz şeylerdir.

Sunu da vurgulamak gerektir ki; bir dizi ülkelerde (bu arada ^{bir de}) değişik gelişme modellerinin üstünlüklerini (açık ve hayali) birleştirme çabaları belirlenmişti. Bundan dolayı aramalarda birçok tezatlı şeyler oldu. ^{mes1} aşamaların yavaşla gelişmede duraklamalar, politik kararsızlık, merkezde kumanda ekonomisi muhafaza edilerek mikrodüzeyde ekonomik, piyasa mekanizmaları ^{uygulanması} nin manevi özgürlükleri elde etme, ezmiyle beraber siyasî sınırlanmaya direnç gösterilmesi; açıklığın artması, öte yandan da eleştiri için izlenme v.b. Bu tezatlı şeyler şu veya bu ölçüde SSCB-de perestroykanın şimdiki aşamasına da özgüdür.

Genel olarak dünya sosyalist sisteminde, sosyalizmin demokratik modeline ^{doğru} aktif değişiklikler yapılıyor. Bu, ayrıca komünizmle sosyal-demokratizm arasında ^{ki} eski uyumsuzlukları önlemeye yardım ediyor, uluslararası işbirliği ve

yüksek hayat düzeyini sağlamada ve emekçilerin çıkarlarını korumada değişik ülkelerin edindikleri pratik deneyi mübadele etme olanaklarını arttırıyor.

Yalnız oluşan sosyalizm modelinin üstünlük ve noksanları kavranarak, sosyalizme modern biçim verilebilir. Bu görevi gerçekleştirmek için, sosyalist toplumu, çağdaş kapitalist sosyal düzeni ile kıyaslamak, dünyada insanlığın genel gelişme

zemininde sosyalizme bakmak gerekir.

11-

Kapitalizm öyle bir sosyo-ekonomik düzendir ki, onunla devamlı olarak sosyalizm oranlaştırılır, onunla savaşta toplumsal sistem olarak sosyalizmin özgünlüğü oluşur. Aynı zaman kapitalizm, yeni biçim toplumsal ilişkiler, bu arada niteliği bakımından emekçilerin çıkarlarına uyan ve sosyalist toplumda kullanılabilen ilişkilerin, zemininde doğduğu bir kaynaktır.

Sovyet yayınlarında, kapitalizm koşullarında piyasa ilişkilerinin önemli kusurları defalarca vurgulanmıştı, ayrıca ekonominin gelişmesinde zaman zaman istikrarın bozulması, sosyal bakımdan adil olmayan dağıtma sistemi, tekellerin çıkarların toplum çıkarlarına üstün tutulması v.b.

Ne de olsa, kapitalizmin piyasa ekonomisi, büyük olansklara sahiptir. Rekabet, üretimle uğraşanları siparişler için savaşmak zorunda bırakıyor. Yarışma sırasında daha zayıflar iflas etme le yanyana, mal kalitesi iyileşiyor, mal kalitesi ise, piyasada tutunmak için ve yeni siparişler almak için çözücü bir koşuldur. Bundan dolayı üretim entensifleştiriliyor, ve işçi gücü masraflarını azaltmak için elden gelen her şey yapılıyor.

Tüm sanayice gelişmiş kapitalist ülkelerde kendiliğinde oluşan piyasa güçlerinin eylemlerinin sonuçlarının - dengelemek için, 20-ci yüzyılda devlet yönetiminde velâları- devlet teşebbüsü ve ayarlama. bir hayli genişletildi. Sonuçta devlet tekeli kapitalizm. meydana geldi. Kapitalist ekonomi sisteminin piyasa ve devlet şekillerini birleştiren ekonomi mekanizması, hissedilir ekonomik sonuçlar verdi. Kapitalizm, teknolojik devrimi "eyerliyebildi" tüm üretim mekanizmasının yapısını reorganize etmeye başlıyabildi, yoğun artışı sağlayabildi.

Fakat 70'li yılların ikinci yarısında sanayice gelişmiş kapitalist ülkelerin çoğunda ekonomik sarsıntılar amplitüdü devrede n devreye artıyordu, işsizliğin artmasına yol açan enflasyon süreçleri başlıyordu, yeni piyasaların ortaya çıkma süreçleri donduruluyordu, envestismentlerin ve iş veriminin artışı yavaşladı. Gelişmenin yeni aşamasında, asıl devletin, istikrarsızlık faktörü olduğu anlaşıldı. Önceleri ise devletin ekonomiye karışması her derde deva sayılıyordu. Bunca tohaf gelişmenin nedenlerinden biri, gelişmiş kapitalist ülkelerin çoğunun ekonomik hayatını sekte vuran, ilerliyen bürokratlaşma oldu. Bu nedenle -- birçok ülkelerde ekonomik hayata devletin karışmasını sınırlamak için tedbirler alınmaya başlandı. Doğrudan doğruya devlet tarafından yerine getirilen ekonomik görevler sayısının azaltılması, haddinden fazla ayarlamayı öngören ekonomik kanunların yeniden gözden geçirilmesi, bu tedbirler cümlesindedir. Bundan başka, devlet elinde bulunan üretim araçlarının, özel kişilere, ya da birliklerine satılması gibi şeylere sık sık başvuruluyordu. Gerçi ekonomik süreçlere devletin karışması ile serbest piyasa biçimleri arasında optimum oran şimdikiye kadar bulunmadı.

Yayınlarımızda çağdaş kapitalizm değerlendirilirken, sık sık ^{sık} kapitalizme özgü ekonomik etkililik ilkesi ^{değişmez} ana ilke olarak gösteriliyor. Fakat yalnız kâr kırmakla -- değil, kendi egemenliğini koruyup sağlamlaştırmak isteyen kapitalistler sınıfı, istikrarın sosyal faktörlerini tümüyle bilmemezlikten gelemes. Birçok kapitalist ülkelerde geliştirilen "sosyal amortisman sistemi", bu bakımdan büyük önem kazandı. Bu sistem, toplumun sınıf ve maddî tefrikinin toplumsal ilişkilere yaptığı olumsuz etkiyi azaltmak için, ulusal gelirin bir

kısımının yeniden dağıtımını öngörüyor. Emekçilerin hakları için yaptıkları sürekli ve ıstıtlı savaş sonucunda, 70-li yıllara doğru em birçok gelişmiş kapitalist ülkelerde, emekli aylığı, işsizlik sigortası, sağılığı koruma sistemleri, sigortalı olanlar, işverenler ve devlet parasıyla finanse edilen sistemler meydana getirildi. Bu işte birçok şeyler sosyalist ülkelerin deneyinden benimsendi.

70-li yılların sonunda malî zorluklar yüzünden sosyal masrafları daha da arttırmak olanaksız oldu. Yeni ekonomik durum sonucunda sosyal masraflar yardımıyla arzı ödeme kabiliyetinin muhafaza edilmesine hakim sınıfların gösterdikleri ilgi, erke plâna sürüldü. Sonuçta 80-li yılların başında gelişmiş kapitalist ülkelerin çoğunda sosyal masrafların payı istikrarlaştı ya da azaldı.

Son on yıllık dönemde gelişmiş kapitalist toplumun sosyal yapısında büyük sallantılar oldu. "İstihdam krizi" bunların ilk belirtisi oldu. Toplumsal üretimin, emeğı koruyan yeni teknolojik temele giderek daha entansif olarak geçilmesi, basit emeğın bileşik emekle değiştirilmesi, bunun başlıca nedeni oldu.

Çağdaş kapitalizm değerlendirilirken, kapital ve üretimin enternasyonalize edilme düzeyi, tam olarak hesaba katılmalıdır. Transulusal tekellci kapitalın hızla artması, bu sürecin belirtilerinden birisidir. Küçük parti ^{ler} halinde mal üretimini sağlayan çevik otomatizasyonun genişçe yayılması, üretimin enternasyonalize edilmesini teşvik etti. Bu yüksek düzeyde otomatikleştirilen işletmelerin meydana getirilmesini mümkün kıldı. Böylece önceleri olduğu gibi bazı ülkelerde aşırı büyük işletmeler, kurmaya gereksinim kalmadı.

Enformasyon tekniğın bugünkü düzeyi öyledir ki, kapitalist dünyanın değişik ülkeleri ve bölgelerinde bulunan işletmeler..

bir merkezden yönetilebilir, bir plana göre yönetilebilir ^{lir} elektro-
nik hesap ^{makineleri} ve modern optik ve uzay bağlantı siste-
lerinin yardımıyla üretim ve sürüm, işletmenin tüm kesimleri
in kârlı ve rentabiliteli olup olmadığı hakkında tam
bilgi edinebilir. Global çapta genel üretim ve sürüm planına
düzeltmeler yapma kararları alınabilir.
Bu transulusal korporasyonlar sıradan ulusal işletmele-
rin hatta en büyüklerinin olanaklarına kıyasla niteliksel bakımda
yeni imkanlara ulaşmaktadır. Trans-ulusal korporasyon-
lar kendilerini ulusal çerçeveye ve sınırlarla sınırlanmadan, ^{kurma}
elverişli saydıkları yerlerde işletme ^{kurma} olanaklarını elde
ediyorlar.

III

Mülkiyet biçimleri ve politik egemenliğin ^{niteliği} sosya-
lizmle kapitalizmi ayırt eden köklü ^{asfhası} farklardır. Tüm bu
farklara rağmen iki toplumsal-ekonomik gelişme ^{olsun} bir insan
uygarlığına aittir. Bölgesel farklar nasıl olursa, 20-ci yüzyıl
sonunda dünya uygarlığına ^{özgü ortak şeyler var} (bir dizi teknolojik, sosyo-ekonomik
politik ve kültürel çizgi ve belirtiler, bu arada
karşılaştırılabilen endüstriyel gelişme seviyesi,
değişik biçimlerde mal-para ilişkilerinin ^{ve}
sosyal teşkilatta bazı benzer ilkelerden faydalanılması, kişi
haklarının korunmasının zorunluğunun kabul edilmesi. Çağdaş
global problemleri ^{bu arada} çevrenin
korunması, nükleer ihtilafın önlenmesi, uluslararası güvenlik,
ekonomik geriliğe, açlığa ve hastalıklara karşı savaş v.b
problemleri ^{un} birlikte gözme arzusunun arttığı görülüyor.
Tabii her ^{gelişme safhasının,} kendisine özgü şeyler ^{vardır,}
fakat onlar, iki sistemin belirli karşılıklı etkisini ^{reddetme}

Kapitalizmle sosyalizm arasında muhafaza edilen tüm farklara rağmen, dünya topluluğu önünde duran başlıca problemler arasında şunları ayırmak gerekir:

- üretimi entansifleştirme yoluyla ekonomiyi geliştirme;
- yüksek iş verimini elde etme azmi;
- devlet, ^{metodunu} ayarlama; ^{geliştirilmesi} mal-piyasa ilişkilerinin

ile etkililikle birleştirme;

- integrasyon ve üretimin enternasyonalize edilmesi;

- yurttaşların sosyal bakımdan korunması ve hayatın demokratlaştırılması;

- genel insan değerleri rolünün kabul edilmesi, kültürün geliştirilmesi.

Tüm bu problemler, toplumun bugünkü gelişme düzeyinden ileri gelen genel uygarlık niteliğindedir. Çağdaş dünyanın bir tek ve bölünmez olması, ^{sağ kalma} genel insan çıkarlarının sınıfsal çıkarlara üstün tutulması, tüm ulusal ve uluslararası düzeylerde toplumsal hayatın ümanizasyonu, global problemlerin sağduyuya göre tahlil edilmesi, yeni ilerleme yollarının aranması, insan uygarlığının gelişmesiyle ilgili en büyük sorunları yeni şekilde öne sürdü. Genel çıkar ve görüşler ön plana çıktı.

(barış, güvenlik, ekoloji, insan hakları, ulusal ve bölgesel gelişme v.b. sorunlar). Haberlerin tam ve erişilebilir olması, tek ulaştırma, enformasyon iletişim yolları, tek uluslararası ticaret sistemi, herkesin, kişinin hak ve çıkarlarının korunması, savaşıların kaldırılması ve önlenmesi gibi çağdaş ve gelecek uygarlığın belirtileri, iki toplumsal sistemin iç hayatını, düzenleme yollarını, kültür ve psikoloji lerini yakınlaştıran temeldir.

Tarihsel-materialist tutumlarımızı iyice koruyarak, çağdaş dünyada uygarlıklar ve gelişme ^{safhaları} sorununa yeni açıdan bakmamız gerektir.

Önemli sistem ve ulusal farklar, devlet ve halkların özgünlüğü muhafaza edilmekle beraber, uygar topluluğun çevre çizgileri, karşılıklı bağlılığıyla karşılıklı ilgisi ⁿⁱⁿ artması, tüm taraflar için elverişli işbirliğinin sağlanması, barış ve toplumsal hayatın tüm yanlarının ümanizasyonunun sağlanması, giderek daha iyi belirleniyor. Ne kapitalizm, ne de sosyalizm, vakom içinde yaşamaz, onlar tek insanlığın iki farklı kısmıdır. Sosyal ilişkilerin ümanizasyonunun, rastgele ve geçici değil, tek uygarlık olarak insanlığın genel ve devamlı gelişme eğilimi olduğu söylenebilir. Her gelişme safhası, gelişmede yalnız bir basamaktır. Bu süreçte sosyalizm, çağdaş uygarlıkta olan en iyisini seçip benimsiyor.

Aynı zamanda, gelişmenin sonucu değil sosyalizmin, komünizme geçişte, geçici bir aşama olduğunu da unutmamak gerekir. Anlaşıldığı ^{gibi} sosyalizmi kendisini tecrit edilen gelişme safhası olarak ayıran bir nevi tamamlanmış, donakalmış ve kanunlaştırılmış çizgileri yoktur, ^{dir,} daha çok bu, gelecek toplumun gelişmekte olan belirtileri (eğilimleri), en yüksek uygarlık safhasına geçiş biçimleridir. Bu münasebetle daha tam, ayrıntılı sosyalist toplum kavramını, bulmak istediğimiz yeni çehresini. geliştirme zorunluğu, ortaya çıkıyor.

Akdeniz ülkelerinde

işçi ve komünist hareketin kimi problemleri.

Bazı Akdeniz ülkelerinin işçi ve komünist hareketinin özgülük ve özelliklerini, iç ve dış, ekonomik ve coğraf-fi, politik ve ideolojik faktörleri dikkate almadan, bu ülkelerin dünya topluluğundaki yerlerini, ulusal geleneklerini, manevi kültürün özelliklerini, tarihsel gelişme özelliklerini dikkate almadan anlamak mümkün değildir. Tüm bunlar bunun bugünkü durumunu belirliyor. Bunun biz politik kültürün Akdeniz tipi olarak adlandırılabiliriz.

2. Tüm bu faktörlerden ilkönce işçi sınıfının oluşumu ve gelişimi ile ilgili özellikleri ayırt etmek gereklidir. Bir kere, para karşılığı çalışanların sayısı artmıştır. Bu artış kırsal nüfusu sayesinde. Bu artış önemli ölçüde hem bu ülkeler içindeki hem bunların dışındaki göç sorunları etkilemişlerdir. Çetrek pazara girilmeden önce ve özellikle Çetrek pazar üyesi olduktan sonra

iş gücünün hem Topluluğa göçleri,
 hem de topluluktan göçleri).
 İş gücü gittikçe daha fazla
 üretim alanından hizmetler ala-
 nına, yönetim alanına kayıyor.
 Kapitalizmin yeni teknolojik çağına
 girmesiyle niteliksel olarak yeni
 ekonomik, sosyal ve diğer ihtiyal-
 ları olan yeni tip işçiler meydana
 geliyor. Akdeniz ülkelerinin önde
 gelen kapitalist ülkelere göre-
 li geri kalması, ve yeni tip işçi
 sınıfının daha yavaş oluşması
 geçisi bir şeydir ve 20. ve 21. asır-
 lar eşiğinde Portekiz, Espanyol, Yu-
 nanistan ve Kıbrıs süphesiz
 Batı Avrupa ülkelerinin bulun-
 dukları düzeye ulaşacaklar. Tüm
 bu değişmeler, bu arada yaşam
 tarzındaki değişmeler işçi sınıfı
 saflarında konformist görüşlerin
 artması için daha geniş bir temel
 yaratmıştır. Diğer yandan, oldukça
 geniş ^{enleksi} yığınlarının durumları ve
 yaşamlarındaki keskin değişmeler
 sekizinci grupların aktifleşmesi

İçin koşullar yaratıyor.⁻³⁻

3. Akdeniz ülkeleri işçi ve kommünist hareketini, totalitar (baskıcı) rejimlerin (Portekiz, ^{Espanyol ve Yunanistan'da}) uzun zaman var duraları önemli ölçüde etkilelenmiştir. Espanyol

30-lu yıllarda aktif devrimci süreçler ve iç savaşı yaşamıştır,

Yunanistan - antifaşist Direnişi

ve iç savaşı yaşamıştır, Libris toplumlararası çatışmaları ve Türk müdahalesini yaşamıştır. Butün

bunlar işçi hareketinin demokra-tik geleneklerinde uzun süreli kesiklere yol açıyor, özgül ideo-lojik, politik ve manevi hava

yaratıyordu. Bu ise işçi sınıfı içindeki ^{gruplar ve} birleşme, ^{aktivite} işbirliği ve karşılıklı anlayışlarını zayıflatıyordu.

Vispeten buruşçı yollarla ger-
çekleştirilen diktatora rejimleri-
nin ve sömürgeci olüzemlerin
ortodan kalkmasından sonra
geçen kısa bir zaman içinde
iş ve dış gerici lerin demokratik
enstitüleri destablize etmek gi-
rişimleri ve iktidarı sağcı ve
tutucu güçlerin eline geçmesini
sağlama girişimleri bir yandan
işçi sınıfına demokratik alterna-
tifler uğrındaki savaşımolo-
mossilerini sağlamlaştırmak ola-
nağını verdi, onun demokratik
potansiyelini kuvvetlendirdi, öbür
yandan var olan demokratik
düzenle gerektiğinden fazla cep-
heleşmesine yol açtı. Gerçekte
sınıcdı işçi sınıfı, onun parti ve
örgütleri en geniş aulanola-
demokrasie öğreniyorlar, demo-
krasi olmaları sosyalizme
doğru hareket olarak olgunda.

4. Uzun yollar içinde Ak de-
viz ülkelerin işçi ve kommunist
hareketi yeraltı koşullarında,
gaddarca baskılar koşulların-
da geliyordu, büyük kayıplara
uğruyordu. Tüm bunlar yeni tip
örgütü ve partide yeni ahlâksal
ve psikolojik iklimi yarattı. Tüm
enerjileri yığmak, yığınlarla
bağları korumak, düşman-
örgütü yekmek, olamıyın
vermemeye yönelikti.

Burjuva demokrasinin oluşma-
sının çok güç koşullarında legale
ekma savaşın stratejisi ve taktiği,
hareketin perspektifi ve türlü hare-
ket tarzları arasındaki denge
sorunları hakkında keskin tar-
tışmalara yol açtı, partilerde bölün-
meler oldu, paralel partiler oluştu.
Üyeleri sayısının çabuk artması
partilerde ciddi dengesizliklere yol
açtı. Partiler yeni savaş koşulları-
na hazır değiloliler ve bu koşullara
alışmak, yeni hareket yönünü belir-
lemek, teorik ve politik problemleri
incelemek için ~~çok~~ uzun zaman
gerekiyordu. Yeniden kurulan
sosyalist partiler, serdikalar ve
diğer sol örgütler böyle, çelişkiler-
den çekinemedi. İspanya ve Tibresta
işçi hareketine ulusal - bölgesel ve
ağıret problemleri büyük etki de
bulundu.

5. İşçi ve kommünist hareketleri-
nin potansiyel olanaklarını za-
yıflatan etkenlerden biri de-
mokratik enstitülerin oluşmasın-
dan sonra doğan kommünist ve
sosyalistlerin karşı karşıya dur-
malarındır. Geçmiş karşıdan
ihtilaflar ve çelişkiler demokra-
si uğrındaki savaş seyrinde
gidileri lemedii, sosyalistlerin po-
litikasında iktidara gelolikten

sorru. bilhassa keşinleşen ardu-
cululuk ve yenilgeci eğilimler gibi
yenileri katıdır.
Sosyalistler bir soru olaylar
sahesinde işçi ve demokratik
hareketle üstün gelen meoxi-
lerini temin edilebilirler. sosya-
listlerle komünistler arasındaki
var olan çelişkileri gidermek
icin komünistler kendilerini olay
ve düşünceler bulamadılar. Komün-
nistler ideolojik ayrılıkları ko-
nuşarak politik meoxilerini aşı-
ma aşama yakınlıkta olmadılar. Böyle ya-
muvaffak olamadılar. Böyle ya-
kuşağınan aranın komünist
partilerinin faaliyetinde başlıca
yollardan biridir.

6. Totaliter rejimlerin ve
sömürgeci düzenlerin ortadan
kaldirılmasında, bu ülkelerde
demokrasinin kurulup kurtul-
masına gözetici Akademiğin ülke-
leri işçi sınıfı ve komünist
partilerinin gözetici katkida
bulunmasından hiç şüpheli
yoktur. Bununla yan yana
savaş olayları problemleri
onların faaliyetinde önemli
bir yer tutuyor. askeri işlerin
yabancı askeri varlığın kal-
dırılmasi, nükleer silahların

arındırılmış bölgelerin oluşturu-
lması uğrunda, ulusal çıkar-
lara aykırı olarak bu ülkeler
topraklarından yararlanmaya
karşı, genel Avrupa trinin kabul-
ması uğrunda). Komünist parti-
ler savaş ve barış problemleri-
ne yaklaşım tarzları değişik
olmakla yanı yana kendi
strateji ve taktiklerinde çok
önemli bir yer tutacak dış po-
litika programlarında yeni
politik düşüncü tarzının
üstün gelmesi uğrunda ki tüm
savaş düşman ve ilerici güç-
lerin savaşımında kendi yer-
lerini alarak doğru bir şekilde
belirlenmeye çalışıyorlar.

Partinin ideolojik çalışma sisteminde 0
Kamunun ruh halinin hesaba katılması.

4. Olşanski'nin konferans tezleri. 24.11.1988.

1. İdeolojik çalışma sistemi iki ana unsuru içeriyor: a) ideolojik enformasyonun dağılım mekanizması ve b) "ters bağ" mekanizması - dağıtılan enformasyonun verimliliği üzerine enformasyonun toplanması. İdeolojik çalışmanın öznesi ve nesnesi arasında ikili bağ sistemi vardır. Kaynak-tan nesneye doğrudan bağ ters bağla tamamlanmalıdır, yani ideolojik çalışmanın etkisi altında insanların bilincinde olan değişimlerin hesaba katılması. "Özne" (kaynak) ve "nesne" (dinleyiciler) kavramları, bunların arasında doğrudan ve ters bağlar. Ters bağlar mekanizmaları. Ve bunların amaçları ve hedefleri. İdeolojik çalışmanın sosyal verimliliği sorunu.

2. İdeolojik çalışmanın ana nesnesi olarak - yığinsal bilinç. Yığinsal bilinç ve onun ana bileşimleri: kamuoyu ve yığinsal ruh hali. Yığinsal ruh ^{bilincin} halinin temeli olarak ruh hali. Marksizm-Leninizm klasikleri yığinsal ruh hali hakkında ve bunun toplumsal süreçlerde rolü. Günümüz dünyasında yığinsal ruh hali çeşitleri.

Yığinsal ruh halinin doğası iki faktörün ayrılmasından ortaya çıkmasıyla be-

birleşmektedir. Bu faktörler: bir yandan insan-
ların çıkarları ve gereksinimleri, "sosyal talepleri",
diğer yandan yaşamdaki reel koşullar. Ahlak
ruh hali insanların gereksinimleri ve çıkarları
ve bunların karşılanması ile çatışmaya gir-
dikleri zaman ortaya çıkar. Ruh hali yığın-
sal bilincin bu bütün durumuna belirleyen
özel bir tabakasıdır, istenilen ve gerçek
arasında uyumsuzluğa karşı bir sosyal-psi-
kolojik tepkidir. Böylece tepki çeşitli biçim-
ler alabilir. - engel olanlara nefretten tut da
istenileni gerçekleştirmeye yardımcı olanlara
karşı hayranlığa kadar. "Pasif ruh hali",
ilgisizlik tipi - ayrı bir biçimdir. Bu bi-
çimde yığınlar talep ile gerçek arasında
kopukluğun ortadan giderilmesine inanmı-
yorlar. Genel olarak ruh hali, o ya da bu
sosyal topluluğun veya yığınların çıkarları,
ihtiyaçları ve talepleri üzerinden geçen
gerçekliği öznel değerlendirmedir.

Yığınlar ruh hali, özellikle gerçekliğin
sosyal-politik yanlarıyla ilgili olanlara,
ideolojik etkiye elverişlidir. Buna bağ-
lı olarak onlar sosyal olarak belirlenmiş,
somut-tarihsel, ve politik doğrultu ka-
zanıyorlar. Aynı olay veya süreç farklı
bazen ise zıt ruh hali tepkisini göste-

rirler - her şey kim ve nereye yönlendirilebilmiştir insan psikolojisini, buna bağlıdır. Dünyada yığınların ruh halini kazanmak için savaşım yürütülmektedir.

Yığınsal ruh halinin gelişme dinamiği ve evrim aşamaları. Ortaya çıkma ve gelişme yasallıkları ve yığınsal ruh halinin çözümlenmesi variantları. Yığınsal ruh hali ve yığınsal toplumsal hareketler. Yığınsal coşku ve ruh halinin çeşitli belirlenimleri olarak yığınların yorgunluğu. Sosyal-ilerici ve sosyal-gerici yığınsal ruh hali. Devrimci ve karşıdevrimci; savaşa karşı ve militarist; ulusal-kurtuluş ve imparatorluk yığınsal ruh hali. Bunların oluşumu ve gelişmesinde ideolojinin rolü.

3. Yığınsal ruh halinin yönetim sorunları. İnsanların talepleri üzerinde etki propagandanın bir görevidir. Talepler ve reel gerçeklik arasında oram göstermede propagandanın olanakları: burjuva propaganda tarafından yığınların gözlerine "pembe gözlükler" geçirme variantı; sosyalist gerçekliği buna karşı olan düşman propagandası tarafından karalama variantı; ilerici partilerin ideolojik gelişmada yığınların gerçek çıkarlarını ifade etme variantı.

Burjuva devletinın özgür rekabetten tek-
kelci kapitalizme geçiş döneminde ekonomik
rolünün evrimi. (Doç. Pavlova)

1. Örgütlü bir şiddet aygıtı olarak devletin
ortaya çıkması - toplumsal gelişme süre-
cinin belirli bir aşamasında yasaldir, kaçın-
ılmazdır.

XVIII-XIX asırların sonu burjuva parlamenter
kurumların en çok geliştiği, burjuva demokratik
cumhuriyetlerin kurulduğu, genel seçim hakları-
nın verildiği dönem olmuştur. Burjuva cumhuri-
yeti özel mülkiyetin oturması için hizmet etmiş,
özgür rekabete dayalı kapitalist ekonominin ge-
lişmesine yardımcı olmuştur. Devlet yasa siste-
mi kapitalist üretim ilişkilerini gelişmesine
yardımcı olup, özgür rekabeti teşvik etmiş-
tir.

Tekellerin ortaya çıkması burjuva devletle-
rin faaliyetinde ölü değişmelere götürmekte-
dir. Kapitalist ülkelerin ekonomik yaşamı-
na devletin müdahalesi zamanıyla hissedil-
mektedir.

2. TDK-nın özü V.i. Lenin tarafından "kapi-
talizmin dev gücünün devletin dev gücüyle
bir tek mekanizmada" birleşmesi olarak ta-
nımlanmıştır.

TDK-nın ortaya çıkması ve gelişmesinin önem-

li nedenlerinden biri emek ve sermaye arasında ilişkilerin derinleşmesidir. Tekelci aşamada üretimin toplumsallaşmasının artması özel mülkiyet biçiminde el konulması ile bağdaşmıyor ve genel ülke düzeyinde bir ayarlama mekanizmasını gerektiriyor. TDK-da XX asırdan günümüze kadar ortaya çıkan önemli değişimler TDK-nın evrimini üç ana aşamaya bölmeye olanak vermektedirler.

3. Kapitalist ekonominin günümüz tekelci devlet ayarlaması • üretimde, dağıtımda ve yeniden dağıtımda (toplam toplumsal ürünün ve bunun tüketiminin) doğrudan ve dolaylı etki yapma yöntemleri bakımından önemli cephaneye sahiptir. Bu mekanizmanın ana bileşimleri şunlardır: devlet mülkiyeti ve devlet girişimcilik, devlet bütçesi ve vergi sistemi, devlet program sistemi ve ekonominin militaristleşmesi.

4. Burjuvazinin ideolojisinin bir yansıma biçimi olarak ve kapitalist düzenin her gelişme aşamasında kendi sınıfının sosyal sisteminin evrimine belirli ölçüde etki yapmaktadır. Tekelci devlet kapitalizminin ayarlama mekanizmasının oluşması ve gelişmesine en fazla etki yapan burjuva ekonomi politik konseptler: keynsian ve yeni tutucu (monetarist) konseptler olmuştur.

Burjuva devletin in özgür rekabette te-
kelci kapitalizme geçiş döneminde ekonomik
rolünün evrimi. (Doç. Pavlova)

1. Örgütlü bir şiddet aygıtı olarak devletin
ortaya çıkması - toplumsal gelişme süre-
cinin belirli bir aşamasında yasal dır, kaçın-
ılmazdır.

XVIII-XIX asırların sonu burjuva parlamenter
kurumların en çok geliştiği, burjuva demokratik
cumhuriyetlerin kurulduğu, genel seçim hakları-
nın verildiği dönem olmuştur. Burjuva cumhuri-
yeti özel mülkiyetin oturması için hizmet etmiş,
özgür rekabete dayalı kapitalist ekonominin ge-
lişmesine yardımcı olmuştur. Devlet yasa siste-
mi kapitalist üretim ilişkilerini gelişmesine
yardımcı olup, özgür rekabeti teşvik etmiş-
tir.

Tekellerin ortaya çıkması burjuva devletle-
rin faaliyetinde özlü değişmelere götürmekte-
dir. Kapitalist ülkelerin ekonomik yaşamı-
na devletin müdahalesi zamanıyla hissedil-
mektedir.

2. TDK-nın özü V.i. Lenin tarafından "kapi-
talizmin dev gücünün devletin dev gücüyle
bir tek mekanizmada..." birleşmesi olarak ta-
nımlanmıştır.

TDK-nın ortaya çıkması ve gelişmesinin önemi

li nedenlerinden biri emek ve sermaye arasında gelişmelerin derinleşmesidir. Tekelci aşamada üretimin toplumsallaşmasının artması özel mülkiyet biçiminde el konulması ile bağdaşmıyor ve genel ülke düzeyinde bir ayarlama mekanizmasını gerektiriyor. TDK-da XX asırdan günümüze kadar ortaya çıkan önemli değişimler TDK-nın evrimini üç ana aşamaya bölmeye olanak vermektedirler.

3. Kapitalist ekonominin günümüz tekelci devlet ayarlaması üretimde, dağıtımda ve yeniden dağıtımda (toplam toplumsal ürünün ve bunun tüketiminin) doğrudan ve dolaylı etki yapma yöntemleri bakımından önemli cephaneye sahiptir. Bu mekanizmanın ana bileşimleri şunlardır: devlet mülkiyeti ve devlet girişimcilik, devlet bütçesi ve vergi sistemi, devlet program sistemi ve ekonominin militaristleşmesi.

4. Burjuvazinin ideolojisinin bir yansıma biçimi olarak ve kapitalist düzenin her gelişme aşamasında kendi sınıfının sosyal siyasetini yerine getiren burjuva ekonomi politik TDK-nın evrimine belirli ölçüde etki yapmaktadır. Tekelci devlet kapitalizminin ayarlama mekanizmasının oluşması ve gelişmesine en fazla etki yapan burjuva ekonomi politik konseptler: keynsian ve yeni tutucu (monetarist) konseptler olmuştur.

26 Aralık 1988 tarihli
"Yürürlük mese."

Bilimsel-tekniik ilerleme
koşullarında- kapitalizmin
tağra gelişme tipi ülkelerinde
yüksel bilimin gelişmesinin
özellikleri.

(İspanya, Portekiz, Yunanistan,
Türkiye)

1. Bu ülkelerde yüksel bilimin
gelişmesi kapitalist modernizasyon
sürecinin tüm özelliklerini ve bu ül-
kelerin burjuvazisinin iktidar uğ-
runda politik sarımsamına yansı-
yor. Burjuva değerler sistemi toplum-
sal bilimde ve toplumun bileşen-
lerinde kendi meoxilerini büyük
güçlelikle kazanıyor. Kapitalist
örceci düzenlerin sürekli korun-
ması, dini görüşlerin sağlanılılığı
(İspanya ve Portekizde - katolisizmin,
Yunanistan'da - hrıstıyanlığın)
iktidar sisteminde kilise, devlet,
orduc ve monarşinin sağlan-
ması 19 ve 20. yüzyıllarda
sosyal ihtilâfların özel keskin-
liğini, bu ülkelerin toplumsal haya-
tında burjuva parlamento şekilleri-
nin oluşup benimsenmesinin
uzun süren ve düzgün olmayan
karakterleri belirliyor. Bu

lkelerde kapitalizm yeteri kadar gelişmiyordu, burjuvazinin üst smreleri özel bir gericilikle ayart-
edilen iktidardaki oligarşinin menzillerine geçmiyordu. Bu yüzden 20 yüzyılın başlarında oligarşeye karşılık olarak burjuva-demokra-
tik ve sosyalist değisiklikler slogan-
ları altında devrimci alternatifleri süren sol radikal kültürler oluşmuştur (bunun adlar değişebir-
lik - proleter ya da sosyalist ola-
rak adlandırılabilir). Bu kültürü sosyal temel ülkenin işçi sınıfı, topraksız köylüler ve orta ve küçük burjuvazinin en gerici katmanları olan sol partilerin en gerici tayıfı temsil ediyordu. Fakat İspanya, Yunanistan ve Portekizde burjuva-demokratik devrimler, İspanya'da. Halk cephesi programının gerçekleştirme grşini sağa düştü.

2. Bu ülkelerin gerici kuvvetleri İspanya ve Yunanistan'daki iş savaş ve Portekizde karşı devrimcilerin rleme hareketleri sırasında bu kltrin poli-
tika bakımından en aktif güç-
lerini bastırabilirler. Devli menzillerini kuvvetlendirmek işin gerici bir "takipçilik" veya "kolay inanca" gibi halkın

özel ayırtedici çizgilerine dayanabilirdi, K. Marks'ın yazdığı gibi kendi çıkarlarının savunulmasını "tabii baskanlarına" "havadan etmeye" almış köylülerin artık efsaneleşmiş özel bilineine dayandı. (İspanya ve Portekizde kasikizm, Yunanistan'da -rusfeti).

2. Bu ülkelerde otoriter, faşist diktatör rejimlerin iktidara gelmesi, terör, baskı, politik kuşgürmezlik gibi olaylarla yarı yarıya yürütülüyordu. Yığınlar da iktidara sadık "uslu" bir kiling oluşturuluyordu, ülke nüfusunun 50%-den fazlasını köylülerde "takipçilik" çizgilerini sağlanılastırmayı ve böyle çizgileri tüm topluma yaymaya çalışılıyordu. Takat milli gelenegi ve güya kapitalizmi inkâr eden özel tarihsel yolu savunun ideoloji ile kapitalist modernizasyon aracını olaki fark toplumsal bilinein gelişmesi için gereken temel gerçirliği yaratıyordu. Kapitalist modernizasyon sonucunda ise köylü sayısı azalolı toplumun sosyal yapısında ise değiziklikler oldu. 60-70 yıllarında Avrupa

ile ilişkiler çok aktifleştirdi, yığın sal
bilinç Armutanın politik ve tüke-
tici ideallerini örnek tutmayı. Baş-
ladı, bu ideale dayanan halkın
büyük bir kısmı diktatörlüğe kar-
şı muhalefete geçiyor. Bu koşullar-
da tarihsel mite ve kültür üs-
tüne sloganlar ^{Armuta ideisi} radikalliğini
kaybediyor, genel demokratik
göreceler ön plana çıkıyor. Gelenek-
sel bilincin değerleri burjuva
demokratik değerlerle birleşiyor,
sonuçta son derece bilesik ve
çelişkili yığın sal bilinç tipi
oluşuyor. Bu bilincin her ülkede
kendi özellikleri vardır. Komüniz-
mün bilincin geçici bir tipi söz
konusu olabilir. Oturiter ve demo-
kratik kültürün unsurlarının
içine alan bu tip bilinçte demo-
kratik noktalar politik pasiflikle
birleşiyor, değişiklikler arzusuna
ise mümkün radikalizm korku-
su yüzünden sınırlanıyor.
Bilincin birçok karakteristik
özellikleri ve oturiter rejimlerden
burjuva demokrasisine geçiş
şekilleri tutucu modernizasyon
sürecinin derinliğine bağlıydı.
60- yılların ortalarından
70 yılların başlarına kadar-
ki dönemi kapsayan Porte-

kırdaki modernizasyon süreci tamamlanmamış bir karakter taşıyordu, iktidardaki oligarşi ile toplumun demokratlaşmış katmanları arasındaki ilişki tıfâfen keskinliği 1974 yılının nisan devrimine getirdiyse, İspanya'da iktidar güçlerinin büyük "esnekliği", tüm sınıf ve katmanların demokratizasyon eğilimi uzlaşma mantığına yol açıyordu.

3. Fakat kaydetmek gerek ki Polakiade yığımsal bilimin özellikleri, çok iyi korunmuş olan geleneksel tutucu stereotipleri ve oldukça yaygın olan bilimin burjuva-reformist tipi içinde somutlaşarak devrimci sürecin frenlenmesine ve tutucu güçlerin etkisinin kuvvetlenmesine getirdi.

4. Otoritazim'den burjuva-demokrasisine geçiş koşullarında hem politik gelişme hem de toplumsal bilimin gelişmesi için en önemli idelerden biri demokratizasyon ve burjuva-demokratik sistemin istikrarlaştırılması, modernizasyon ve teknolojik yenilenmesidir. Tüm bunlar bu ülkelere

gelişimdeki farkı gidermek ve gelişme düzeyi oldukça yüksek kapitalist ülkeler içine girmek olanağını verecektir. Yığınların demokratlaştırılması politik bilinci değişiklikler sürecinin ana gücü olarak sosyalist partileri görüyor. Bunlara göre ulusal programların gerçekleştirilmesi asıl bu partilerde düzecedir. (Belirli aşamalarda İspanya, Yunanistan, Portekiz)

Toplumsal bilincin etkili olması bu ülkelere meydana gelen parti ve politik sistemlerin iki blokla yansımalarıdır. Bir yandan sağ, geleneksel değerlere yöneltilmiş tutucu blok, diğer yandan kapitalist üretimde içinde modern demokratik katmanlara dayanan sol blok oluşuyor. Tüm bu ülkelerde diktatörlüklerin kalması ve kendilerini savunulmuşla çok soldan bir bilinç türüne tamak oluyor. Bu durum karşı devrimcilerin demokrasie karşı yöneltilecek hareketlerine gebe. (İspanya ve Portekiz'de devlet darbeleri girişimleri). Politik hoşgörü, rasyonel bir diyalog ve ulusal dayanışma ilkelerine

devrimin yeni politik kültürün şekillenmesi çok  el kili bir tarzda geçiyor.

4. Y ğunsal politik bilincin bir seçenek yapması gerek ya kurjuva partilerin teklif ettikleri tutucu teknokrat teknol jik yenilenme projesi seçilecek ya da demokratik alternatif yolu seçilecektir. Bozuz ve demokratizasyonun derinleştirilmesi u runda, ekol jistlerin re o-kadınların yeni sosyal hareketlerinin geliştirilmesi. Reform, devrim ve k kt  yenilenme problemlerinin y ğunsal bilinç açısından ele alınması.

Militarizmin kaderi hakkında düşünceler.

Profesör Bunkinanın tezleri (12 Ocak 1989y.)

Düslararasc ilifkilerde yeni tarihsc gerçeklik ortaya çıkmaktadır - üstün silahlanma ilkesinden savunma için akıllıca yeterlilik ilkesine geiş. Fakat güçlü bir ivme aldığı halde silahsızlanma süreci geri dönüşmez karakter kazanmadı. Bu koşullarda militarizmin karakteri, kaderini inceleme, silahlanma ekonomisinden silahsızlanma ekonomisine geiş sorunları özellikle güncellik kazanıyor.

İşte birinci soru: silahsızlanan kapitalizmin varolması mümkün müdür?

Militarizmin tarihsel kıkleri. Militarizmin en tehlikeli çeşidi olarak emperyalist militarizm.

XX asrın sonuna doğru dünyamızın manzarası Tekelci kapitalizmin emperyalizme dönüşmesi Militarizmin nesnel temelini bağışlanması ve etkisinin özlü olarak sınırlandırılması. Yine-tilen kapitalizm (TDK) askeri-sanayi kompleksi olmadan varolabilir mi? Yeni politik düzenler bizi dünyaya patlatabilecek politik maceracılardan kurtarabilir mi? Silahların savunma için azgari ölçüsünün gereksinimi (ulusal birlikler ve BM güçleri).

İkinci soru: Askeri üretimin sivil üretime dönüştürülmesi olasılığı ve Batı ve Doğuda bunun özel-

Lik leri.

Dönüştürölmenin özellikleri. SSCB-de geliştiren askeri sanayinin barışçıl raylara geçişi önlemleri. ABD ve Batı Avrupada bilginler, sendikalar, barış örgütleri tarafından hazırlanan öngörüler ve projeler. Dönüştürölmenin ekonomik, bölgesel ve dallar düzeyleri. Silahsızlanmanın ekonomik verimliliği ve zorlukları: işyeri problemleri, savunma işletmelerinin "açık piyasa" için mallar üretmeye yönlendirilmesi problemleri, dönüştürölmenin devlet tarafından ayarlandırılmasındaki verimlilik. Askeri üretimin dönüştürölmesi ve uluslararası ekonomik işbirliği.

Üçüncü soru: Silah ticaretini nasıl sınırlamalı, zayıflatmalı, durdurmalı?

Silah satanlar ve alanların jografisi Askeri harcamaların artışı ve bazı gelişmekte olan ülkelerde kendi silah üretiminin başlanması. Ekonominin zayıflaması. Silah ticareti-uluslararası ilişkilerin istikrarsızlaşmasına götüren faktördür.

Sosyalist ülkelerin, kıtalararası "altı ülke", Sosyalist Enternasyonalin silah ticaretini sınırlama önerileri Zorluklar, yeni olanaklar.

Dördüncü soru: Batıda ve Doğuda askeri üretimin dönüştürölmesinin sosyal frenleri

"Askeri Keynesçiliğin" canlanması. Dönüştürülme sadece şirketlerin karlarına karşı bir darbe değil askeri-sanayi komplekslerin politik etkilerinin de zayıflamasıdır. Savaşa karşı güçlerin daha da kuvvetlenmesinin gerekliliği.

SSCB'de "savunma düşüncesi"nin varolması ve bunun ülkemizde askeri üretiminin dönüştürülmesi yaklaşımları, yöntemleri, modellerini araştırmalarını yavaşlatması.

Dönüştürülmenin hazırlanması - partnerlere karşı güven eylemidir, ülkenin sosyal politikasında ağırlığın değişmesi ifadesidir.

BM'de silahsızlanma konularının incelenmesi ve silahsızlanma ile gelişme arasındaki karşılıklı bağlar. Askeri üretimin dönüştürülmesi ulusal programlarının koordine perspektifleri, yatırımların insanlığın global problemlerinin çözülmesine aktarılması.

0

bi limsel Teknik Devrimi (BTD)
ve Yöneticilik koşullarında
işçi sınıfının yapısındaki değişmeler
(Konferans ve tartışma için tezgah).

1. Yirminci asrın sonunda kapitalizmin gelişmesi genel planda marksizmin bir tahmini doğruluyor. Bu tahmin, burjuva toplumunun temel sınıf niteliğine göre (kapitalist mülkiyete sahip olma ve iş gücü satışı, sömürü ilişkileri) dairdir. Çalışabilen nüfus arasında işçi sınıfının oranı artıyor.

İşçi sınıfı içindeki uzun süreli iş değişmeler şunlardır:

2. Maddi üretim alanında çalışanların mutlak ve nispi olarak azalması (özellikle BTD'nin bugünkü aşamasında) ve ticaret, hizmetler, bankacılık ve sigorta alanında ise çalışan sayısının artmaya devam etmesi açıktır.

3. Memurların eğitici çoğunluğu, sosyal varoluşlarının köklü ~~belirtileri~~ özelliklerine göre, bugünkü işçi sınıfının ayrılmaz parçası sayılmalıdır.

-2-

Memurların, temel sınıflardan birine ait

olup olmanın ayırt edici en önemli
(büyük kapitalist mülkiyete sahip olup olmama kistası yanı sıra)
kistalarından biri Viktidarlık, yönetim
fonksyonları kistasıdır.

4. Aydınlar özel bir sınıf ve "katman" değildirler
ve bugünkü toplumda çok çeşitlidir, işçi
sınıfının merkezi büyük endüstri gruplarından
devlet-tekelleri elilerine kadar uzanır. Ama
yine de bugünkü toplumda özgül ve
birgünmekte olan bir kesimdir. Bu kesimi
birleştirerek ortak nitelikler sunlardır:
emellerinin yüksek kalifiye düzeyi, özgül
üretim ve sosyal işlevleri, yeniden üretimleri-
nin ve entellektüel iş gücünün satışının
özellikleri, özgül sosyal-psikolojik ve
dünya görüşleri niteliği. Aydınların bir
kısmının, ilkönce mühendis-teknik kısmının,
işçi sınıfıyla yakınlaşması, işçi sınıfına doğ-
rudan doğruya katılması ("proletarleşme") -
uyum süreci, gelişmeli bir süreçtir.

Bu sürecin önemli belirtileri arasında: yaşamları-
nın istikrarlılığının artması, sınıfsal anlaş-
mazlıklara çekilmeleri, sendikal işgüçleri-
lik düzeylerinin artması yer alıyor.

5. Genellikle bugünün proleterleri sınıf sınırlarını geçip toplumsal üretimin değişik alanlarında keneli merxilerini kuzetlendirdi. Şimdi proleterler gelişmiş endüstriyel ülkeler ahalisinin çoğunluğunu teşkil ediyor. Aynı zamanda buna karşılık olarak işçi sınıfı kendi bütünlüğünü kaybediyor, fakat bu bütünlük her zaman sağlanamıyordu. BTD'nin bugünkü aşamasındaki yapısal değişiklikler işçi sınıfının katmanlara ayrılmasına yol açmıştır.

6. BTD'nin objektif eğilimleri gerçekte yeni tutuculuk şeklini alıyor, bu ise işçi sınıfının ayrı katmanlara bölünmesini derinleştiriyor, emekçilerin gereksinimleri ve işçilerin yaşam tarzı daha bileşik ve çeşitli oluyor.

7. Üretimde işçi tasarrufu yani yapısal teknolojik işsizlik gibi olay meydana geliyor, bu ise BTD'nin belirtilerinden biridir. İşsizler kendi emeğini satan emekçi ordusunun daimi grubu, işçi sınıfının özel katmanı haline geliyor. Bu grubun geçmişe kıyasla yepyeni nitelikleri vardır. Garantili olmayan emek alanı daimi olarak genişliyor. Yoksulluğun yeni çeşitleri oluşuyor.

8. BTD'nin derinleşmesi sonucunda işçi sınıfı kalifiyesi, eğitimi ve emeğinin karakteri bakımından değişik gruplara ayrılıyor, mühendis ve teknisyen sergisinde "süper-işçi"

gibi işçi doğuyor, önceleri kalifiyeli işçiler olarak sayılan işçilerin değeri düşüyor.

9. Diğer yandan modern üretim güçlerinin ve toplumsal üretimin gelişmesinde devlet tekelei ve uluslararası süreçlerde işçi sınıfının bölünmesine karşın duran eğitimler de kökleşiyor. Modern enformasyon ve yönetim temlinde emeğin çeşitli türleri birbirine yakınlıyor, emeğin kooperasyona ve üretimin toplumlaştırılması artıyor.

10. Aklı geçen olayları hesaba katarak diyebiliriz ki işçi sınıfının değişik kategorileri için çekici olabilecek ve faaliyetlerinin birleştirilmesini sağlayabilecek program ve platformlarının hazırlanmasında işçi sınıfının örgütleri bazı yeni güçlüklerle yüz yüze geliyor. Diğer yandan işçi sınıfının "blok halinde hareket etme" kabiliyeti artıyor, zindeli işçi sınıfı tüm insanlığa ait çıkarları, değerleri ve amaçları kendili sarasının amaçları olarak biliyor, kendili sınıf çıkarları ve olanaklarını tüm insanlığın ilerlemesi açısından değerlendiriyor.

21 Kasım 1988'de yayınlanacak
"Bugün gençliğin problemleri"
adlı teorik konferans'ın textleri.

1. Yeni politik düzgi üze gençlik problemlerinin tahliline yeni geleneksel olmısan yaklaşımları gerektiriyor. Gençliğin içinde yer alan değişikliklerin ele alınmasında bizim teorik bilgilerimizin geri kalınlığını da tanımak gerek.

Bu problemlerin çağdaş sosyal sistemler çerçevesini açıyor ve kapitalizm ile sosyalizm koşullarında gençliğin durumunun kıyaslanımlı olarak sergilenmesiyle sonuçlanıyor. Bu problemler genç kuşakların miras olarak bırakılan genel insaniyel ide ve değerleri kapsıyor.

Bu sorunlar arasında, barış ve savaşı problemleri, ekolojik felâketin tehlikesi, Bilimsel-teknik devrimin geliştirelmesiyle ilgili genel sosyal problemler, teknolojik değişikliklerin sonuçları, enformasyon patlaması ve yığınasal iletişim araçlarının geliştirilmesi koşullarında kültür ve psikolojik problemler, gençlik kültürlerinin bir biriyle kaynaşması, yığınasal kültür ve gençlik modası gibi problemleri içerebiliriz.

Pek tabiidir ki değişik sosyal sistemlere ait gençlik ortamlarında bu problem değişik tarzda çözülüyor. Gençliğin sınıfsal, sosyo-ekonomik, politik, ideolojik durumu da farklıdır.

Bu tahlil tüm gezegenle bugün gençliğin ortak evrelerinin ele alınması ve incelenmesiyle

tamamlanmalıdır. Nükleer silâh-
tan arındırılmış çölölet dışı
dünya prensipleri üstüne Delhi
deklarasyonunla şöyle deniliyor:
"Bize miras kalan dünya- şimdi ki
ve gelecek kuzaklar. dıttır. Bu işi
önemlülüğün tüm insanlığın olgıesle-
rine verilmesini öngörüüyor." Temel
sosyal ekarlar. doğrudan
ideolojik üst yapı aynı karmamdo.
genel insan ekarlarını. hizmet
ediyor, bugünün bileşik ve çelişkili
dünyasınado. işbirliği ve gençlik
yaşantılarının karşılıklı etkisi ve
birbiryle kaynaşması gelişıyor.
Bu süreçte perestrojka'ın boşa-
ması ve genç kuzakların genel
insanlık ekarlarının gerçekleşt-
irilmesi için yeni olamaklar
ve glasnost özel bir rol oynuyor.

2. Kapitalizm sosyal çelişkiler
ekonomik temelleri, işsizlik,
yaşama koşullarının düşük seviyesi,
kayıtsızlık gibi karmılmaç çeliş-
kilerden kurtulamaz. Tarihsel
gelişmenin her aşamasınado. bu
çelişkiler yeni yeni şekiller buluyor.
SBKP'nin 27. kongresinde belirlendi-
ğine göre "kapitalizmin olumlu
amacı ve emekçi yığınlarının
ekarlarının ifade eden kerteviz
noktaları. sahip olgıdır. Ka-
pitalizm bu çelişkilerin gelişme
tarihi boyunca hiç bir zaman
vassalamadığı sonsuz sosyal ve
daho. başka ekmaçlarla yığ yığe
geliyor." (SBKP 27. kongresinin
materyelleri, sayfa 13)

Batıda. bilimsel teknik derinleşme-
sonuçunda - gençliğin olumsuzlu-
daki değişiklikler özel olukate
değerdir. Kapitalizm gençlerin
çıkartlarını karşılamıyor.
Bilhassa bunlar üretim ve toplu-
mun yönetimine katkı, kabiliyet
ve manevi gereksinimlerin her
cihete geliştirilmesi, çıkarlar
çeşitliliği, keroli kerolüne belirtme
durusu gibi madoli cereeseleri
aşan her zaman aotam gerek-
sinimler olursa.

Teknolojik derinleşme her şahsın
gelişmesi ve manevi yükselişi için
özellikleri görülmeneç olamaktalar
sorguluyor, fakat kapitalist düzen
kocullamado. bu olamaktalar özel
mülkiyetin banyerlerine eorptu-
luyor. Ahlaksal ve entellektüel
değerlere de özel mülkiyet'in zarar-
lı etkisi oluyor. Tüm bunlar
gençlik ortamında. bunalmada
oluyorlar yaratıyor.

İtalyan komünist gençlik
federasyonu milli sekreteri
Pyetro Folena'nın beydetliği gibi
"kapitalist dünyado. gençliğin
hanyal ve beklediği şeylerle ve
iktidarolaki cereelerin onlara
verebitlikleri şeyler aramasolaki
gelişki giderek güçleniyor. Kapi-
talist toplumun sosyal yanyse
radikal geyden geçiril-
meden bu ihtilaf. eörülenmez
Batı ülkelerinde iş, eğitim, kül-
tür ve sosyal nimetlere talaf.
toplumsal yanyının verebi belizi-
den olara- büründür.

kapitalist toplumun siyasi temel-
lerini sarsmak şöyle olursa,
böyle protesto şekillerinin finan-
se edilmesi. sonucunda burju-
va toplumunun bir parçaya
oluyor.

4. Gençliğin kendi politik ve
sosyo. ekonomik durumundan
memnuniyetsizliği gençler ara-
sında sosyal marneva politika-
sıyla söndürülüyor. Bunun için
yığın sal iletim araçlarından
yararlanılıyor, amaçlı sosyal pro-
gramda yürütülüyor ve başka ve
gençlerin protesto hareketlerini
parçalama yollarının da bu-
lunuluyor.

Böyle politika hiç bir iz-
berakmadan yürütülmez.
Sonuçta gençlerin bir kesiminde
kayıtsızlık ve ümitsizlik
uygulanıyor.

"Bugünkü koşullarda sınıfsal ve politik birlikler uğruna yürütülen savaşım problemleri" konusundaki Avrupa ülkeleri öğrencileri için yapılacak teorik konferans. tez/eri
5 Aralık 1988

1. Geniş sınıfsal ve politik birliklerin olanağı ve gerekliliği işçi sınıfının tarihsel görevinden kaynaklanıyor. Birliklerin genişliği ve karakteri savaşımın somut tarihsel koşullarıyla, meydana gelen problemlerle, bu problemlerin çözülmesine yönelik savaşımın reel sosyal temeliyle belirleniyor.
2. Geçmişte, birlikler, sınıf düşmanına karşı, toplumun sosyal değiştirilmesi için kuruluyordu. Günümüzde de bu değişimin lüzumu, kapitalizmin sisteminin ilişkilerinin nesnel mantığına, sömürücü ilişkilerine özgü sınıf savaşımının mantığına bağlıdır. Ama bugünkü koşullarda devrim görevlerinin hayata geçirilmesi değişik sınıflara ayit insanlarla ilgili genel demokratik, ulusal global sorunların çözümlemesine bağlıdır. Yani, çok türlü görevlerin dialektikliğinin kavranması ve sosyal sınıfsal uyumsuzluktan doğan kuruluş savaşımını değişik toplumsal, bu ara-

da devrim amaçlarını paylaşmayan güçlerin savaşıyla birleştirilmesi gerekiyor. Bu, birlikler stratejisine yaradıcı yaklaşımla ilgilidir.

3. İlerici ve demokratik hareketlerin sosyal temelini genişletilmesi.

Birlikler ve işbirliğinin karakterini ve yapısını etkiliyor.

Birlikler arasındaki ilişkiler bazen her hangi anlaşmalar ve programlar imzalanmadan gelişiyor. Bu, somut sorular üzerindeki ortak ve paralel hareketlerin geniş ve esnek sistemidir. Bu sistem içinde sık sık esastaki ayrılıklar, bazen de başka sorular üzerinde derin gelişmeler yer alıyor.

Komünistlerle başka ilerici güçler ve hareketler arasındaki karşılıklı ilişkilerin ilkeleri ve kuralları ^{Bununla} belirteniyorlar. Karşılıklı ilişkilerin özelliği özerkliğini tam olarak koruyan kendi çıkarları ve deneyimi olan genişletilmiş toplumsal güçlerin temsilcilerinin eşit haklı işbirliğidir. Bazen, komünist olmayan politik akımların orijinal deneyimi sosyal olayları daha derin olarak anlamaya yardım ediyor. Ortak hareketler sosyal ilerleme güçlerinin bol şekilli deneyimini zor ve gelişkili reel hayatın kazanmasına yol açar.

Bütün bunlar, karşılıklı işbirliğindeki

kültürün hazırlanmasını istiyor. Monologlardan vazgeçmek, başkaların tutumuna dikkatli olmak, ancak gerekli değiştirmeler yaparak kendi tutumunu, delil gösterip savunmak gerekiyor. "Her şeyi biliyorum" yaklaşımı yeni realitelerden korkmasın ve giklenmesinin, sevilen dogmaları bırakmağa üşenmesinin açık bir kanıtıdır.

4. Komünistlerin çok türlü güçlerle işbirliğindeki ~~ön~~ ^{ön}cu rol- pratik savaşım- la, demokratik temelde ve demokratik yöntemler yardımıyla bu güçleri birleştirmesi yolundaki hergünkü çalışmalarla kazanılıyor. sosyal gelişmenin ihtiyaçlarını tam olarak ifade eden sosyal-sınıfsal değerlerin hegemonyası, kişiliğ^{onun} hakları ve özgürlüklerine gösterilen saygı, sosyal adalet ve sevre korunmasına bağlı olan değerlerin hegemonyası söz konusudur.

Komünistler, başka sol güçlerle birlikte teyerek meydana gelen yeni sorunları çözmeye çalışıyorlar. Bunu yaparken komünistlerin + bu işe katkıları girişken ve ~~vaktinde~~ ^{olması} savaşımın koşullarının analize edilmesi ve toplumsal gelişimin esas eğilimlerinin gösterilmesine özen gösteriyorlar.

5. Teknolojik yenilenmenin koşulların-

da ^{bölün} parçalanmış işçi hareketinin ^{eylen} birliğine varma, ilerici güçler arasındaki işbirliğinin güncel amaçlarından biridir.

Sınıf... savaşımlı deneyimine, yüksek politik bilince sahip olan, ama teknoloji düzeyini sırasında sayısal düzen işçi sınıfının geleneksel tabakalarının savaşımlı; ortaya çıkan yüksek vasıflı ve genel eğitim görmüş, toplum üretiminin en önemli yerlerinde çalışan ve bundan dolayı sadece üretime değil, ülkedeki tüm politik hayata aktif etkide bulunabilen, ama sınıf bilincine sahip olmıyan ve sık sık kendilerinin işçi sınıfına ariyet olduğunu bile kabule etmeyen işçi sınıfının yeni katmanlarının faaliyetleriyle nasıl ve hangi koşullarda birleştirilebilir? İşçi sınıfının marjinalleşen gruplarını sava katma da çok zor bir sorundur.

Politik düzeyde bu sorunların çözümlemesi, işçi hareketi partileri ve örgütleri arasındaki karşılıklı ilişkiler deneyimin yeni baştan değerlendirilmesiyle ilgilidir.

İşçi hareketi "yeni tutucu dalgaya" karşı bir demokratik alternatif hazırlama sorunuyla karşılaşılıyor.

Toplumsal güçlerin ilişkili etkileşimi; ki bu etkileşimi genel demokratik görevlerin yerine getirilmesi konusunda yer alıyor, sırası-
nda değişik toplum düşüncesine sahip akımlar arasında ideolojik-politik savaşım artıyor.

ideolojinin sınıfsal niteliği vardır ve ideoloji sınıfsal kutuplaşma alanı olmaktadır. Bu, temalar ve değişik güçlerin aralarında ilişki kurmalarının doğruluğundan dolayı keskinleşiyor.

Ama düşünceler arası savaşım şartları değişiyor ve ideolojik savaşımı görüşlerimizi paylaşmıyanları açığa çıkartmaya, bunlara karşı "direnmeye" indirgemek zoraklı oluyor. Karşılıklı etkileşim ve işbirliği başta görüşlere sahip olanlarla diyalogu ister. Hayat, tartışma, reel sorunları çözmek için yapıcı arayışları gerektiriyor.

Diyalog ideolojik kutuplaşması ile ortak problemlerin ^{yapıcı} çözümünün bulunması arasında bir birliktir.

Marxistler için ideolojik savaşımın başlıca yolu, burjuva, reformist ve sol radikal ideologlar ile tartışma konusudur sorunların dikkatli araştırılması yoludur. Bu tür sorunlara inandırıcı cevaplar

tarafı yarıların dayanağını yıktı.

Meydana gelen sorunların başka güçlerle birlikte komünistler tarafından etkilenmesi bunlar yeni gerçekleri marksçı mevzilerden hareket ederek değerlendire bilmelerine bağlıdır.

Sosyal ilerlemenin çağdaş bütünsel sistemi, komünistlerin diğer toplumsal güçlerle en geniş ^{ölçüde} ideolojik-politik alanda temas kurmaları temelinde olmaktadır. Bu konsept, komünist hareket kendini daha iyi tanıması için, sorumluluğu yüksek olan tarihsel dönemde kendi yer ve görevlerini anlaması için önemlidir. Bu dönemde komünist hareket için açık olma tüm devrimci, demokrat ve ilerici güçlerle işbirliğine yönelme hayatı, önem taşıyor.

Avrupa ülkeleri öğrencileri için "Ortak Avrupa Evimiz: problemleri ve perspektifleri" konulu 16 Ocak 1989'da yapılacak olan teorik seminer için tezler

(1) Ortak Avrupa Evimiz kavramı kapsamına ne girer?

Geopolitik ve kültürel-tarihsel bir topluluk, uzak perspektifli sistemlerarası işbirliğinin bir bölge laboratuvarı olarak Avrupa üzerine neler düşü - nüyorsunuz? Avrupa devletleri arasında ilişki - lerin köklü olarak yeniden düzenlenmesinin, tehlikeli cepheleşme unsurlarının ortadan kaldırıl - masının, çelişkilerin ve bunalımların çözümü için politik mekanizmaların geliştirilmesinin, ülkeler ve uluslar arası güvenliğin nitelik bakımından yeni düzeye ulaştırılmasının gereği nedir?

Konvergens teorisine karşı tutumumuz nedir?

Geçen yılların yorumlanması için dogmatik oldu, günümüzün dünyası bileşimlerinin gelişmesi, bun - ların birbirine bağlı olması için ihmal ediliyor? Batılı "konvergens" yanlıları arasında ne gibi konseptiyon ayırtlıkları vardır? Roma Kulübü ve Sosyalist Enternasyonal, farklı sosyal sistem - lerin yaklaşma yolları üzerinde çalışmalarına nasıl bir katkıda bulundular? Marksizm klâsikleri, burjuva toplumunda yeni düzenin kök salması, öğelerinin belirlenmesi hakkındaki görüşler ne - lerdir? Batı Avrupa ülkelerinin sosyal, ekonomik ve politik yapılarının özellikleri nelerdir?

(2) Politik ve askeri politik yaklaşım.

Nükleer uzaysal çağımızda Avrupa halklarının ortak alinyasyonu nedir? Avrupa'nın öz bilinci nedir? İkinci Dünya Savaşı yıllarında eski düşman olan ülkeler arasında törenli bir hava içinde barışma gerekli midir? Avrupa sorunları

üzerine ABD ve Kanada yöneticilerinin katılacakları Avrupa ülkelerinin bütün liderlerinin düzenli doruk görüşmelerinin perspektifleri nelerdir? Genel Avrupa Hakem Kurulu'nun meydana getirilmesi için olanaklar var mı?

Askeri tehlikenin indirilmesi amacı ile bir Avrupa Merkezinin meydana getirilmesi için perspektifler nelerdir? (Bkz.: Polonya Halk Cumhuriyeti Meclisinde 1988 Temmuz tarihli M.S. Gorbaçov'un konuşması). Böyle bir merkezin çalışma görevleri nelerdir? Bunun askeri politik kararların yerine getirilmesi için başlıca Genel Avrupa Koordinasyon Organı haline getirilmesi olanaklı mıdır?

NATO ile Varşova Pakti'nin askeri blok yapılarının zayıflayıp ortadan kaldırılması nasıl olabilir?

(3) Avrupa Ekonomik Topluluğu, Ekonomik Yardımlaşma Konseyi Avrupa'nın ekonomik gelişmelerine nasıl katılır?

Avrupa ekonomisi ve genel ekonomi stratejisi kavramı nedir?

AET, entegrasyon gelişmesinin en yüksek düzeyidir. COMECON ile AET arasında resmi ilişkiler kurulması ne gibi sonuçlara yol açtı? Comecon ve AET tarafından entegrasyonun somut ekonomi mekanizmalarının ortaklaşa ele alınıp uygulanması olarak kullanılması olanaklı mıdır?

Avrupa'da altyapı (ortak ulaşım, iletişim sistemleri, enerji ve ham madde kompleksi)'nin kurulması; ortak bilimsel teknik araştırmaların gerçekleştirilmesi; Avrupa için geniş ölçülü ekoloji programının hazırlanması; askeri üretimin konversiyonu yöntemlerinin geliştirilmesi ve alternatif üretimler alanında deneyim değiş tokuşu amacıyla uluslararası bir grupun (bilimsel teknik merkezin) meydana getirilmesine niçin ihtiyaç duyuldu?

Sovyet ve Batı firmaları arasında ortak işletmelerin kurulması yolunda ne gibi zorluklar bulunur? Dövizle hesaplaşma alanında ne gibi reformlar yapıldı? Batı'nın karşı teklifleri nelerdir? Avrupa döviz sistemine karşı tutumumuz nedir?

Avrupa ekonomik güvenliği konseptiyonu (içeriği ve ilkeleri) nelerdir? COCOM etrafındaki gelişmeler nelerdir? Genel Avrupa serbest ticaret bölgesinin perspektiflerini nasıl görüyoruz? AET'nin ortak Avrupa pazarının kurulması için çizilen rota kıta ekonomisinin Avrupalılaştırılmasını frenliyor mu?

(4) "Ortak Evimiz Avrupa" ve dünya politika. Diğer bölge ve kıtalar için Avrupa gelişme modelinin önemi nedir? ABD'nin katılmadığı Ortak Avrupa Evimiz gerçekleştirilebilir mi? Avrupa ile Kuzey Amerika arasındaki işbirliğinin sonuçları nasıl olabilir? Günümüzün dünyasında sistemlerarası ve emperyalistlerarası gelişmeler nasıl değerlendirilebilir?

Doğu-Batı ilişkileri ve üçüncü dünya sorunu. Kuzey-Güney arasındaki karşılıklı ilişkilerde ve gelişmekte olan ülkelerin geri kalmışlığının ortadan kaldırılmasında Avrupa'nın rolü nedir?

Avrupa Evi, evrensel barış binasının kurulması yolunda bir aşamadır.

(5) Batı Avrupa ülkelerinde sınıfsal savaşım ve sosyal ilerleme alanında ne gibi yeni yollar ve biçimler bulundu, ne gibi geleneksel almayan sosyopolitik koalisyonlar oluşturuluyor?

AET'nin sosyal sonuçları nelerdir? AET ve Avrupa geleceği sorunları üzerine Batı Avrupa KP'lerinin tutumlarında ne gibi ortak ve ne gibi ayrılıkli görüşler var? Görüş ayrılıklarının nedenleri nelerdir? (Nesnel ayrılıklar; hareket edilecek noktaların tartışmalı olması, dogmatik tasarımlar).

Entegrasyonun ve bunun politik biçimlerinin değerlerinin genel insani ve sınıfsal ögesi nedir? AET'inde uluslararası anlayış nasıl gelişti, sosyal ilerlemenin perspektifleri nelerdir? Entegrasyon bloku ülkeleri için sosyal ilerlemenin "Dış" ve "İç" etkenleri nelerdir?

Avrupa Solu konsepsiyonunun sınırları, içeriği ve gerçekleştirilmesi için olanaklar nelerdir? İşçi hareketi içinde geleneksel akımların kararlı bir biçimde yenilenmesine gerek var mı? Komünistlerin Avrupa Solu'daki çeşitli sektörlerle diyalog sorunu. Avrupa alanında emek, kültür, bilim güçlerinin demokratik, sosyalist ve ekolojik insani hegemonyası için ne gibi olanaklar var? Emekçilerin uluslararası dayanışma-sının yeni biçimi nedir?

Prof. Matveyev'in konferans

III

tezleri Konu: Marksçı-Lenin-
ci partinin genel teorisi

(10 Kasım 1988)

Avrupalı öğrenciler için

1. Marksçı-Leninçi parti ve kuruluşunun tarihsel zorunluluğu.
2. Parti tanımı. Bilimsel sosyalizmin işçi hareket ile birleşmesi sonucu olarak parti. İşçi hareketi ve sosyalist teorik ve ulusal özellikleri (utopik ve köylü sosyalizmi). Teorinin geliştirilmede somut durumu somut tahlil etmenin rolü.
3. Marksçı-Leninçi partinin kurulması uzun bir süreç olarak. Koncunist partilerin kurulmasında yollarının çeşitliliği, olumlu ve olumsuz yanları. Partinin gelişme dialektiği Partinin gelişmesinin kaçınılmazlığının güvencesi Nesnel ve öznel olanlar. Çönelcilik ve kadercilikten üstünden gelme.
4. Partinin teorik ve dünyaya bakış temelleri. Bilim ve politika. Parti kolektif aydın olarak. Sınıf savaşını, toplumun devrimci bir biçimde dönüştürülmesi ve sosyalist kuruma geçiş politik deneyiminin taşıyıcısı ve birleştiricisi olarak parti

Politika ve partiyi örgütlenme. Politikaanın oluşturulması ve yasama geçirilmesinin kolektivitizmi. Alternatif kararlar tartışmada parti içi ilişkilerin rolü. Partinin etkinlik problemi, savaşın koşullarının değişmesine anında cevap verme yetenekleri ve politik karşıtın eylemlerini örgütlenme ↓ geliştirme.

6. Partinin gelişme aşamaları. kurucu kongre devrimci akımın zaferi, yönetici çekirdeğin eğitilmesi, işçi partiden ^{yönetici çekirdeğin, tüm emekçilerin, tüm halkın} işçi sınıfının partisine doğru hareket. Küçük partiden en aktif politik güç, sol ve demokrat hareketin en etkili gücü durumuna çıkma. Muhalefet partiden yönetimin ~~karşılığı~~ ve daha sonra yönetici partiye doğru.

7. Parti stratejisinin bugünkü amaçlar için parti çalışmasının pratiği ve örgütlenmesini etkilemesi. Örgütsel ilkeler ve evrimi. Partide nicel ve nitel değişmeler. Birlik, ayrılıklar, fraksyonlar, bölünmeler.

8. Sivil toplum, parti ve politik sistemde komünist parti. Kompartinin sınıfsal politik egemenlik sistemindeki yeri. Durumun birden değiştiği koşullarda parti.

9. Partinin sınıt savaşıını, insaulıgı, nükleer tehlikeden kurtarmak içıra savaşıınıle denemesi, partinin iktidare ile denemesi.

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI

Profesör S.S. Gili lo'ün konferansı.

Konu: „Yeni politik düşünce; Günümüz koşullarda genel insanlık ve sınıfsal olanların arasındaki oran.“

Giriş. Konferansda yeni politik düşüncenin can damarını oluşturan şeyler üzerine konuşulacaktır.

1. Günümüz koşullarda sınıfsal savaşım koşulları neyle farklılanıyor?

a) İnsanlığın yaşama sorunu en keskin sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Global sorunların keskinleşmesi öncelikle emekçilerin durumunda yansıyor.

b) Son on yılda kapitalizm değişmiştir. Bilimsel-teknik devrimi temelinde kapitalizm ekonomisini değiştiriyor, ileriye gidiyor, kendisini koruma ve geliştirme rezervlerini kullanıyor. Ekonomik artışı sınıfsal savaşımı bastırmak için kullanıyor, sosyal alanda manevralar yapabilmek için bundan yararlanıyor.

c) Reel sosyalizm gelişmesi süreçte ciddi sosyal ekonomik ve politik zorluklarla, durgunluk ve bunalım olaylarıyla karşılaşmıştır. Barz nesnel ve öznel nedenlerden dolayı tüm üstünlüklerini gösterememişti.

"Yeni dünya" ülkelerindeki durum eşitsiz durumdan, yenisömürgecilik sömüründen dolayı patlak verebilecek koşulların hızlı bir şekilde olgunlaşmasını gösteriyor, geniş halk yığınlarının yoksul durumu ile belirleniyor.

2. Ortaya çıkan değişimlerin tahlininde komünist ve devrimci demokrat hareketinin geri kalması ve bundan dolayı yeni savaşın koşullarına ayak uydurmadaki geri kalmışlık. Yeni olayların, toplumsal gelişmenin yeni eğilimlerinin derin dialektik tahlilinin ve hayatın getirdiği sorunlara cevap verilmesinin gerekli olması.

Yeni koşullarda barışın korunması, diğer global sorunların çözümlenmesinde, ekonominin barışçıl raylara geçmesinde, gerçek demokrasinin gelişmesi ve derinleşmesinde çeşitli sosyal ve politik güçlerin birleşmesi olanakları ortaya çıkmaktadır. Böyle geniş birlik çerçevesinde savaşıma katılanların çıkarlarını ifade etmek mümkündür. Böyle çıkarları sadece marksistler değil, diğer sol güçler de dile getirebilirler.

3. İşçi sınıfının tarihsel misyonu üzerine Marksizm Leninizm klasiklerinin öğretisine bu ters düşüyor mu?

Sovyet (ve sovyet olmıyan) bilim adamları'nın görüşlerine göre kapitalist toplumsal-ekonomik düzenden komünist düzene geçiş dünya çapında karşılıklı bağ içindeki süuş oluyor, ve sadece kern atılımların sonucunda değil iki toplumsal sistemin yarışması, organik karşılıklı etkilenmesi vartanıyla, kapitalist ülkelerde demokratik ^{çok aşamalı} dönüşüm-~~ler~~ ler vartanıyla, sosyalizmin devrimci yenilenmesi vartanıyla, ulusal demokratik dönüşümler için savaşım vartanıyla, gelişmekte olan ülkelerin kendi gelişme yolunu serbestçe seçmesi vartanıyla, dünya politik ve ekonomik düzenini derin yeniden düzenleme vartanıyla gelişen bir süreçtir.

5. Böylece sosyal ilerleme, global sorunların
çözümlemesi için savaşım günümüz koşu-
larında devrimci niteliği kazanıyor

Bu savaşım emekçilerin sınıfsal sorunları'nında çözümlenmesine sıkı sıkıya bağlıdır, denk düşüyor. Bu savaşım devrimci güçlerden demokrasi için kararlı savaşımın yürütülmesini talep ediyor ki bu savaşım sırasında güçlerin dengesi değişiyor, emekçi yığınların, onların ülkelerinin politikanı üzerindeki ve dünya arenasında gerici emperyalist güçlerin davranışı üzerindeki etkisi genişliyor. Devrimci güçlerin bağları bu güçlerin, sosyal ilerleme için savaşımın başlıca istikamet-lerinde en geniş hareketler, katmanlar, grup-

17 say.
FIRSOV'un konferans tez/eri.

Konu: "Komintern ve günümüz."

1 Aralık 1988

1. Soru: tarih literatürü komünist hareketin gelişmesinde Kominternin rolü üzerine Komintern, proletarya uluslararasılaşması, strateji ve taktik kolektif olarak bir birimde oluşmuş olması olarak. Lenin Kominternin kurucusu ve yöneticisi kompartilerin kurulması ve güçlenmesi, komünizmin uluslararası işçi hareketiyle birleşmesinde Kominternin önemi. Kompartilerin ^{faaliyet} eğitileceği ve koordinatörü. Sermaye ve gerileliğe karşı savaşın yükseltilmesi, fəşism ve savaş tehlikesine karşı savaşın güçlendirilmesinde, imparator ve sömürülen halkların çıkarlarını savunmada Kominternin rolü.
2. Komintern - komünist partilerin birliği, aynı zamanda demokratik merkezîyetçilik ilkesi temelinde kurulan değişik bir örgütte dünya komünist parti sığıldı. Örgütün bu biçimi neden gerekliydi, komünist hareketin ilk aşamalarında bu biçim örgütlenmenin avantajları neydi? Neden daha sonra bu biçim, kompartilerin gelişmesinin freni haline geldi ve Komintern,

güçlenmesi. Sektör-doğmatik rotaya kaesi dönüşün artması. Partilerin önemliliği ve bağımsızlıklarının artması. Komünistlerin yönetiminde 6. Dimitrov etrafında yaratıcı bir grubun oluşması.

6. Komintern kadroları ve kompartilere kaesi Stalin teorisi. Polonya Komünist partisinin feshi. Kominternin zayıflaması.

6. Dimitrov'un baskılara uğrayan komünistleri kurtarma savaşımı. 1939 tarihli Sovyet-Almanya Paktı ile ilgili Komintern'de ki zorluklar. İkinci Dünya Savaşının 1. aşamasındaki dönemde zorluklar.

Komünist hareket Kominterni sürdüreni aşmıştır.

Kominternin feshi.

7. Sorular: Komintern ne yaptı, komünist hareketine ne sağladı? Komintern tarihi- nin derslerinin komünist hareket için önemi.

Komintern tarihini araştırmanın güncel sorunları. Kominternin tarihinde "beyaz lekeler" III. Enternasyonal tarihi ile ilgili belgesel yayınları ve araştırmaların hazırlanışı.

Kapitalizm bir bitim
ve gelişki olan dünyada.

(Prof. Platonov'un konferans tezleri).

- I. İnsanlığın varlığını karşılıklı
ilişkiler açısından tek sistem oluştuktan
iki sistemin sadece biri olma durumuna
gelen dünya kapitalizmi kendini geliştirme
yeteneklerini yitirmedi. Zaten ziyade, kendine
has iç yasaları temelinde sosyal-ekonomik
ilerleme alanında oldukça yüksek seviyeye
çıktı. Tarihsel durumunun yeni koşullarına
kendini uyumlaştıran kapitalizm kendi sınıf-
sal doğasını kaybetmiyor ve güçlerini yeniden
gruplandırarak, seferber etmek ve en önemlisi,
niteliksel olarak değiştirmek için daha önce
gereklenmiş rezervlerini bulmuştur.

21. yüzyılın başındaki kapitalizmin sosyal-eko-
nomik görünümü onun 20. asrın ortası ve
daha çok 20. asrın başındaki temel çizgilerine
benzerdir. Kapitalizmin dünyadaki tutum-
larındaki temel niteliksel değişimler bilim-
sel-teknik durumuna, halkların kurtuluş
savaşına ve sosyalist dünyayla karşılaş-
masına bağlıdır ?

Kapitalizmin gelişmesinin önündeki başlıca zorluk, gittikçe derinleşen ve karmaşıklaşan (ör) ilişkilerini çözmek için ile, bir sistem olarak, antikapitalist güçlerinin savaşımının artmasına tepki göstermek ~~ve~~ arasında güç ve kaynaklarını paylaşma gereğidir.

— II Kapitalizm, kapitalist dünyayı üzerindeki etkisini arttırmak için yeni biçimler arıyor. Aynı zamanda, kapitalizmle karşılıklı etkileşim içinde bulunan güçleri ve grupların artan etkisi altında da kalıyor. Son 30-35 sene içinde ^{devlet-tekeli} ekonominin düzenlenmesi nin çok değişik modelleri çıktı.

Sosyalist dünya ile yarışarak, kapitalizm, ücretli emek için gelişmiş sosyal-ekonomik garantiler sistemini ve demokratik nitelikli sosyal-politik reformlar yaratmıştır.

Dış yayılmacılığı, dünya kapitalizmi kolektif yardım, ilerleme ve demokrasiyi destekleme sloganlarıyla gizliyor.

3. Kominternin faaliyetinde karmaşık ve gelişmeli anlar. Uluslararası ile ulusal, demokratizm ile merkezîyetçilik arasındaki ilişki. Kominternde ideolojik-politik savaşım. Kominternde "rus sorunu". Bolşevizm deneyimini kullanma. Bolşevistleşmenin olumlu ve olumsuz anları.

4. Komintern ve dünya devrimi sorunu. Devrimci romantizm ve "solculuk". Dünya devrimi konseptinin 1921-22 yıllarında değiştirilmesi. Birleşik işçi cephe taktiği. İşçi ve işçi-köylü hükümet sloganı.

5. Lenin'den sonra Komintern. Merkezîyetçiliğin artması. Teori ve politikada dogmatik benlikleşme (dogma) eğilimi. Stalinin "Proleter devrimi" dergisinin redaksiyonuna ilettiği mektup, Bolşevizmin deneyimini dogmatikleştirme. Sosyal-demokrasize sekter yaklaşım. Sosyal-faşizm teorisi. Ulusal kurtuluş hareketi sorunlarında sekterlik.

Komintern işi yapısının, ~~garpitlenmesi~~ Kominternin yönetimi organlarında manevi havanın, seksyonlar, etkileme yönetsellerin garpitlenmesi. Sekter-dogmatik eğilimlerin

Hesap.

FİRSOV'un konferans tez/esi
Konu: "Komintern ve günümüz."

1 Aralık 1988

1. Sovyet tarih literatürü komünist hareketin gelişmesinde Komintern'in rolü üzerine Komintern, proletarya enternasyonalizmi, strateji ve taktikün kolektif olarak birliğinde oluşturulması olarak. Lenin Kominternin kurucusu ve yöneticisi Kompartilerin kurulması ve güçlenmesi, dünyanın uluslararası işçi hareketiyle birleşmesinde Kominternin önemi. Kompartilerin ^{faaliyet} eğitilemesi ve koordinasyonu. Sermaye ve gericiğe karşı savaşın yükseltilmesi, faşizm ve savaş tehlikesine karşı savaşın güçlendirilmesinde, emekler ve sınıksız kurtuluşun çıkarlarını savunmada Kominternin rolü.
2. Komintern - komünist partilerin birliği, aynı zamanda demokratik merkeziyetçilik ilkesi temelinde kurulan birlik bir örgütte dünya komünist parti siyaseti eğitimin bu biçimi neden gerektiği, komünist hareketin ilk aşamalarında bu biçim eğitilmenin avantajları nelerdi? Neden daha sonra bu biçim, kompartilerin gelişmesinin freni haline geldi ve Komintern,

güçlenmesi. Sektör-dogmatik rotaya kaesi
dirençin artması. Partilerin olgunluğu
ve bağımsızlıklarının artması. Komün-
terinin yönetiminde G. Dimitrov etrafın-
da yaratıcı bir grubun oluşması.

6. Komintern kadroları ve kompartilere
kaesi Stalin teorisi. Polonya Komünist
partisinin feshi. Kominternin zayıflaması.
G. Dimitrov'un baskılara uğrayan komünist-
leri kurtarma savaşımı.

1939 tarihli Sovyet-Almanya Paktı ile ilgili
Komintern'deki zorluklar. İkinci Dünya
Savaşı'nın 1. aşamasındaki dönemde zorluk-
lar.

Komünist hareket Komintern siyasetini
aşmıştır.

Kominternin feshi.

7. Sorular: Komintern ne yaptı, komünist
hareketine ne sağladı? Komintern tarihi-
nin derslerinin komünist hareket için
önemi.

Komintern tarihini araştırmanın güncel sorun-
ları. Kominternin tarihinde "beyaz lekeler"
III. Enternasyonal tarihi ile ilgili belgesel yayı-
ların ve araştırmaların hazırlanışı.

ların ortak birleştirilmiş olan eylemlerini sağlayabileceğine bağlı olacaktır. Aynı zamanda ortatlar (yani müttefikler) arasında önemli farklılık kalacak ve aralarında diğer sorunlarla ilgili derin ilişkiler de kalacak. Tüm bunlar karşılıklı ilişkilerin kültürü'nün yüksek düzeyini oluşturmayı, diyalog sanatını edinmeyi, monologtan vazgeçmeyi, gerçek üzerindeki tekel iddialarından vazgeçmeyi gerektiriyor.

6. Kapitalizmin toplumsal üretimin ulusal enter-nasyonalleştirilmesi yolundan geçmesi, ekonomik entegrasyon yolundan geçmesi, kapitaliz-min kendü için politik ve ekonomik gelişmelerin ayarlamasının uluslararası mekanizması işi hareketinden ve tüm devrimci güçlerden hem genç insanları, hem de sınıfsal problemleri çözmek için ortak eylemleri ve alternatiflerin hazırlanmasını yeni düzeye yükseltmeyi gerektiriyor.

Sovyet (ve sovyet olmıyan) bilim adamları'nın görüşlerine göre kapitalist toplumsal - ekonomik düzenden komünist düzene geçiş dünya şapında karşılıklı bağ içindeki süuş oluyor, ve sadece kern atılımların sonucunda değil iki toplumsal sistemin yarışması, organik karşılıklı etkilenmesi vartısıyla, kapitalist ülkelerde demokratik ^{çok azamalı} dönüşümler vartısıyla, sosyalizmin devrimci yenilenmesi vartısıyla, ulusal demokratik dönüşümler için savaşım vartısıyla, gelişmekte olan ülkelerin kendi gelişme yolunu serbestçe seçmesi vartısıyla, dünya politik ve ekonomik düzenini derin yarıdan düzeltme vartısıyla gelişen bir süreçtir.

5. Böğlece sosyal ilerleme, global sorunların çözümlenmesi için savaşım günümüz koşullarında devrimci niteliği kazanıyor

Bu savaşım emekçilerin sınıfsal sorunları'nında çözümlenmesine sıkı sıkıya bağlıdır, denk düşüyor. Bu savaşım devrimci güçlerden demokrasi için kararlı savaşımın yürütülmesini talep ediyor ki bu savaşım sırasında güçlerin dengesi değişiyor, emekçi yığınların, onların ülkelerinin politikare üzerindeki ve dünya arenasında gerici emperyalist güçlerin davranışı üzerindeki etkisi genişliyor. Devrimci güçlerin bağarları bu güçlerin sosyal ilerleme için savaşımın başlıca istikametlerinde en geniş hareketler, katmanlar, grup-

Hiçbir şekil Tersine, Marks, Engels ve Lenin 3. sınıfsal görevlerin çözümlenmesini genel insanlık çıkarlarından hiçbir zaman koparmamışlardı.

Günümüzde bu konuda yeni olan genel insanlık olanın ön plana çıkması, ağırlık taşınması olmasıdır. Yeni politik düşünce- nin temelinde bu sonuç yatmaktadır. Ama bu sonucu genel insanlık, genel demokra- tik sınıfsal olandan kopuk, ya da ona kar- şı g koymak saçma olurdu. Aynı şey sınıfsal savaşı reddetmek için de geçerlidir.

Sınıfsal ilişkilerin dünya çapında çözümlenmesi dünya insanlığın faciasına götür- memeli.

4. Hala eskisi gibi kapitalizme alternatif- sosyalizmdir. Ama ona götüren yol daha zordur, ve herhalde daha uzun sürecektir, demokratik karakter taşıyan bir dizi geniş aşamalardan geçecektir. Karmaşık olmasına rağmen bu yol (Leninci devrim konsepti temel- ni de bu oluşturur) öncü demokratik güçlere ve öncelikle öncüsüyle beraber işçi sınıfına geniş yığınları bu süreçte birleştirme, çoklu değişimler yapmak için, sömürücü ilişkileri ortadan kaldırmak için geniş sosyal temel kurmada olanak sağlı- yacaktır.

"küresel dünya" ülkelerindeki durum eşit-
siz durumdan, yenisömürgecilik sömürü-
den dolayı patlak verebilecek koşulların
hızlı bir şekilde olgunlaşmasını göste-
riyor, geniş halk yığınlarının yoksul duru-
mu ile belirleniyor.

2. Ortaya çıkan değişmelerin tahli-
linde komünist ve devrimci demokrat
hareketinin geri kalması ve bundan do-
layı yeni savaşın koşullarına ayak uy-
durmadaki geri kalmışlık. Yeni olayların,
toplumsal gelişmenin yeni eğilimlerinin de-
rin dialektik tahlilinin ve hayatın
getirdiği sorunlara cevap verilmesinin
gerekli olması.

Yeni koşullarda barışın korunması, diğer
global sorunların çözümlenmesinde, ekono-
minin barışçıl raylara geçmesinde, gerçek
demokrasinin gelişmesi ve derinleşmesinde
çeşitli sosyal ve politik güçlerin birleşme-
si olanakları ortaya çıkmaktadır. Böyle
geniş birlik çerçevesinde savaşıma katılan-
ların çıkarlarını ifade etmek mümkündür.
Böyle çıkarları sadece marksistler değil, di-
ğer sol güçler de dile getirebilirler.

3. İşçi sınıfının tarihsel misyonu üze-
rine Marksizm Leninizm klasiklerinin öğreti-
sine bu ters düşüyor mu?

II. Silahsal - Teknik Devriminin gelişmesi;
sorum sadece tüm dünyanın ortak
çabalarıyla görülebilecek global
sorunların ortaya çıkması, kapitalizmin
insanlar arası temasların genel ortak sistemine
girmesine yardımcı oluyor. Bu sorunlar
arasında birincisi - insanlığın nükleer
silahlarla yok edilme tehlikesini gidemedir.
Kapitalizmi silahsızlatma yoluna girmek so-
runda kaldı ve dünya kamuoyu karşısında
düzenlerini itibardan düşürmemek için bu
sorunları çözmeden vazgeçemez?

İkinci bir problem, çevreyi dönüştür-
me ve hatta kurtarma ile ilgilidir.

Üçüncü sorun, çalışanlar kendisini
yeniden yapılandırma, hem de yüz milyonlarca
insanı.

Bu sorunları çözmenin sonuçları
kapitalizmin sınır ve hedefleri çerçevesine
sığmıyor.

Profesör Burlatskiy F.dl.

"Marksizm ve devlet" konferansı- nın textleri

I. Marksizm devlete ekonomik bakımdan egemen sınıfın politik örgütü gözüyle bakıyor. Devlet bir kavale olarak ikili görevi yapıyor: sınıfsal egemenliği koruma aracı görevini ve toplumun bazı çıkarlarını koruyarak bu toplumu birleştirme mekanizması görevini yapıyor. Burjuva devletinin emperyalizm dönemindeki evrimini V.İ. Lenin nitelendirmiş-
tir.

II. Sosyalizmin koşullarında devlet ve demokrasinin rolü üstüne Marksizm-Leninizm klâsiklerinin ideleri şimoli en büyük bir ilgi uyandırıyor.

F. Engelsin fikrine yeni devletin mülkiyeti toplumlaştırma gibi ilk önlemleri aynı zamanda devletin son önlemleri olacaktır, bundan sonra devlet eski karakter "Devlet ve devrim" adlı yazıtında V.İ. Lenin sosyalist toplum var oldukça devletin kâinulmaz bir araç olacağını inceden söylemişti. V.İ. Lenin demokrasinin olmaması sosyalizmin de olmayacağını belirtmiştir. Lenin'in politik mirasından en önemli taraflarından biri şudur ki yazıtlarında Yeni Demokrasi'nin geliştirilmesi öngörülmüş, sosyalist devlete ve mülkiyetin çeşitli olmasını öngören onun ekonomik temelinde yeni yapıma tarzı formüleştiriliyor.

III. Stalinizm, maoizm ve kışlo-komünizminin diğer akımlarınca devlet kuruculuğu teorisi ve pratiğinin bozulması otoriter iktidarın oluşması, salıso tapma, sosyalist devletin bürokratlar tarafından gözden düşürülmesi, yığinsal tutuklamalar gibi olaylar Devletin sosyalizmi kurmanın tek aracı olarak yanlış gösterilmesi sosyalizm koşullarında sınıfsal savaşın keskinleşmesi tezi. Yığinsal bilinçle oynama, otoriter ataerkil politik kültürünü yayma. Yönetimin bürokratlaraştırılması.

IV. ŞBKP XX ve XXII kongrelerinin tarihsel önemi. Hruşev'in yönetimi zamanında kamunîyetin yeniden kurulması ve tüm halkın devleti konsepti. Brejnev zamanında yönetimin bürokratik ve komando-administratif yöntemlere yeniden başvurması.

V. Perestrojka ve demokratizasyon. Devlet sosyalizminden medeni sosyalist topluma geçiş. Marks, Lenin, Gucamsi görüşlerinin gerçek-ten canlandırılması. Ekonomik öx yönetim. Politik sistemin reformu. Şahsiyetin haklarının garantilenmesi.

VI. Devlet ve modern çağda global problemler. Demokrasiye tüm insanlığın değerleri ve sınıfsal değerler. Bugün tüm

devletlerin nükleer savaşı önleme-
de, ekoloji, demografi ve diğer
problemlerin çözülmesinde sosyal
düzenlerine bakmaksızın işbirliği
ayrıca ekonomik, sosyal ve kültü-
rel işbirliği.

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMALARI
TÜSTAV

profesör Nikitiç L.A.
İnsan üstüne marksist konsept
konferansının tezleri.

İnsan oğlu ne demektir? Bu pek
önemli sorun, marksizmin temel soru-
nudur.

Marksiizm öncesi felsefecilik okul-
ları ve eğilimler de insanı incedi-
yorlardı. Marksizm ise bu öğretilerin
derin ve geliştirilmesidir. Antik
çağ felsefesi insana "küçük dünya",
mikrouzay, "tüm şeylerin ölümlü" ve
ruh taşıyıcısı gözüyle bakıyordu.

Mu kaddes kitaptaki antropolo-
ji (insan bilim), ekzistansyel ve iradeci
bir karakter taşıyor. İnsan tarihin
tüm gelişme süreci boyunca tanrı
ile dünya arasında gelişmelerin
kesişme noktası olarak ele alınıyor-
du.

Rönesans çağı insana yeni yak-
laşım doğuruyor, dünyada insandan
daha önemli bir şey olmadığı kavramı
oluşuyor. Rönesans hümanizmi insanın
özzerklik hevesiyle ve yaratıcı ola-
naklarının sınırsız olmasına inançla
doludur.

Dekart'a göre insan varlığını
doğruluğu tek şey insanın dü-
şünebilme kabiliyetidir. Dekartın bu
fikri insan varlığının belirleyici
koşulu olarak sekâyı tanıyan yeni
Avrupa rasyonalizminin temeli
olmuştur.

XVIII yüzyılın fransız materyalizmi
ve onun temsilcisi gebbes monizm
(bircilik) adlı insana yeni yaklaşım
konseptini yaratmıştır. Bu konseptte
göre insan mekânın yasalarına

uygun hareket eden ve prensip itibarıyla hayrandan farklı olmıyan bir maddi yaratıktır.

Alman klâsik felsefesi ise insana ruhsal faaliyetinin öznesi gözüyle bakıyordu. Alman klâsik felsefesine göre insan, genel insaniyetin taşıyıcısı ve insan kültürü dünyasının yaratıcısıdır.

Marksiizm insana toplumun ürünü ve emek, düşünce, duygu, irade, ikna ve temasların öznesi gözüyle bakıyor.

Tarihin gelişmesi seyrinde faaliyetin değişik sosyal şekilleri oluşmuştur. Bunların benimsenmesi insanın birer olarak oluşmasının ana koşuludur.

Gerçek marksizme dönüştüğünlerde biz zorunluluk olmuştur. Marksizm klâsiklerinin insan üstüne yazdıklarını yeni baştan kararmaya çalışmalıyız. Bunun için düşünüşteki bir sıra stereotiplerden vazgeçmek gerek.

İnsan - doğanın bir kısmı, insanın özgürlüğü - algılanır bir zorunluluktur - böyle stereotiplerden dir.

İnsan - biososyal bir yaratık ve doğanın bir kısmı değil, insan-sosyal bir yaratıktır. İnsanın özgürlüğü zorunluluktan daha geniştir. Yaratıcılık insana özgüdür, insan yepyeni şeyler yaratma kabiliyetindedir.

Dünya kahramanlarının taşıyıcısı olarak insan tarihin en önemli kahramanıdır. Bu fikir bugün çok aktüeldir. Bunun için dünya tarihinin gelişme mantığını onun yaratıcısı

-3-

{ olan insanda aramak gerek,
Tarihi yaratan bayağı "halk
yığınları" değil ayrı insanlar ve
insanlardan oluşan toplumdur.

A. Gramsciye göre insan problemi
marksist felsefesinin ana proble-
midir. Gramsci bu problemin in-
san ve felsefe yani insan ve
dünya kavramı gibi yönlerini tahlil
etmek gerektiğini belirtmiştir.

Bu tezin çıkış noktası şudur:
Her insan aslında filozoftur.
Demek böylece herkesin kendi
felsefesine sahip olabilme
hakkı yani var olan felsefeyi
gözden geçirebilmesi hakkı tanın-
mıştır.

Toplumumuz Stalinizm gibi
olayı yaşadı. Bu ancak bireysel
diktatora değil, belli dünya kav-
ramı diktatörasıdır. Bu diktatora
felsefeci değil, dini bir karakter
taşıyordu.

Perestroyka yaşamımıza birçok
yeni değer, dünya kavramımıza ait
yeni belirtiler getiriyor.

Perestroyka tamamlanmış ve
iradeyi zincirliyen prensiplerden
vazgeçmeyi ve gerçeğin incelen-
mesini gerektiriyor.

Prensipler önceki gelişmenin
ürünü ve gelecek gelişmenin teme-
lidir. Bu süreçte prensip-
ler gelişip değişiyor.

Amfalsal problemlere kıyasla
genel insaniel problemlerinin
üstünlüğü prensibi bunun bir
örneği olabilir. Bu prensip bu-
günlerde formüle edilmiştir.

Bu prensibe 4 - göre bir insan
problemyle ilgili olarak diğer
felsefe akımlarıyla ilişkilerini
zi yeni bir şekilde kurabiliriz.
Kavımızca bugün görürüz
dünya kavramlarımızın etkin-
selliğinden vazgeçmek, başkala-
rının ise mutlak gerçeğe sahip
olabilme hakkını tanımaktır.
Gerçekleri kavramak isti-
yenler böylece sözde değil
fiyatta verimli bir dialog
kurabilirler.

Kullanılan kitaplar

1. K. Marks "Felsefe - ekonomik
el yazıları" 1844.
'Yabancılaştırılmış emek'
bölümü
2. K. Marks "Feyerbach üstüne
texler"
3. "Komünist" dergisi.
Sayı 2.
1989. s. 65-77

Söylentilerin psikolojik savaşında kullanılması ve söylentilere karşı mücadele.

2 şubattaki konferans.

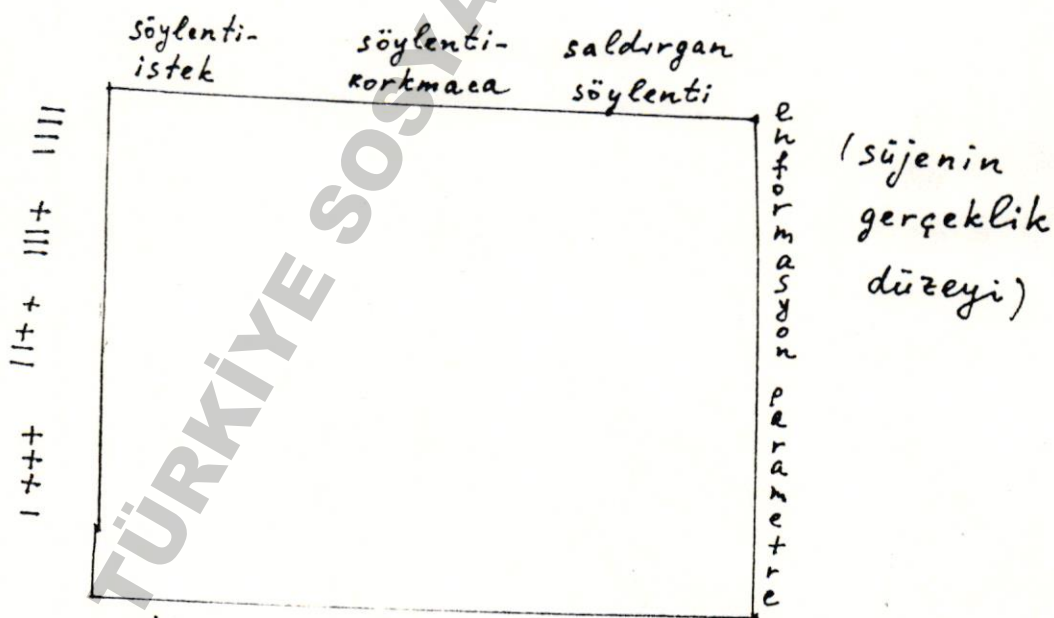
(1989)

A. Nazaretyan.

1. Söylenti kavramı.

Politik, askeri ve ekonomik çatışmalarda söylentilerin kullanılması tarihçesi. ABD ve Almanya'da (20-30-lu yıllarda) söylentilerin sistematik olarak incelenmesi. Söylentilerin sistematik olarak kullanılması: ABD-de ticaret örgütleri; Göbbels propagandası. Günümüz emperyalist organlar tarafından söylentileri politik ve askeri amaçla kullanılması. Toplumsal ruh halinin oluşmasında bir faktör olarak ve ifade biçimi olarak söylentiler.

II. Söylentilerin sınıflandırılması.

İfade sel parametre
(süjedeki duygusal ruh halinin yansıması karakteri)

III. Söylentinin yayılması eğilimler.

1. Ütüleme (süjenin ayrıntılarını gidermek)
2. Yoğunlaşma (kalan ayrıntılar üzerinde dikkatin yoğunlaşması)
3. Adaptasyon (ayrıntıların değiştirilmesi).

IV. Söylentinin yayılmasında ana koşullar.

- 1) Konuya karşı ilgi.
- 2) Güvenilir enformasyonun kıtlığı.

$$S(\text{öylenti}) = I(\text{ilgi}) \times K(\text{itlik}). \quad /1/$$

Karşılanmayan ilgi - enformasyon sistemindeki açıklık.

Kıtlığın (K) bulunması veya olmaması ile ilgili faktörler.

A) Şu ana kadar verilen resmi haberlerin miktarı.
k.m.(z)

B) kaynağa karşı güven - k.g.

$$K = \frac{1}{k.m.(z) \times k.g.}$$

/2/

$$S. = \frac{I}{k.m.(z) \times k.g.}$$

/3/

131 formülün kullanılması yöntemler.

V. Söylentilerin yayılmasına eşlik eden koşullar.

- 1) Kişisel statükonun desteklenmesi
- 2) Optimal duygusal dengenin yeniden canlanması.
 - a) duygusal gerginlik durumunda
 - b) duyguyu yetersizliği durumunda

VI. Söylentilerin yayılmasına karşı savaşım.

1) Önlemlerin alınması

a) Resmi haberlerin çok hızlı ve sistemli verilmesi.

b) Haberlerin son derece gerçek olması.

c) Enformasyon kaynağı ile dinleyiciler (okuyucular) arasında sistemli ve iyi ters bağın kurulması.

d) Grubun yaşamında (ortak çıkarlar, ortak faaliyet, geniş katılım) optimal duygusal durumun desteklenmesi.

Söylentilerin önlenmesi Leninci propaganda ilkelerinin ardıcıl yürütülmesi ile (önlenebilir) gerçekleştirilir: açıklık, partililik v.s.

2) Aktif karşı tedbirler.

Karşı tedbirlerin seçilmesi enformasyon durumunun somut değerlendirilmesi ve öncelikle resmi kaynaklara karşı güven düzeyi ile belirlenmektedir. Buna bağlı olarak:

a) söylentiye karşı direk saldırı;

b) kanattan saldırı - söylenti veya onun süjesini hatırlatmadan onu sürütecek yoğun yayın yapılması.

c) söylentiye karşı mizah (esperi) kullanılması.

Literatür: 1) V.i. Lenin. Kongrede kapanış konuşması. 16 mart. Tüm eserleri., c. 43., s. 119-127 (Rusça)

2) Toplumsal psikoloji ve propagandanın temelleri. Bölüm 7, §3.

Kondiliğinden davranışın sosy-o-psi-
koloji: taklidi. (26 Ocak)

I. Kalabalık kavramı.

Kalabalık ve grup arasında, örgütlü ve kendiliğinden davranış arasındaki farklar.

Kalabalık - bir yığın insanlardır. Bu insanlar bir birine bilinçli amaç ve tek bir örgüt ile bağlı değildirler, ama ortak niyet merkezine ve benzeri duygusal duruma sahiptirler.

Grup ile kalabalık arasında sert bir sınır yoktur. Polis ve özel hizmetler tarafından kendiliğinden hareket psikolojisini bulma.

II Kalabalığın oluşması mekanizmaları. 1) söy- leniler, 2) duygusal çevre.

Duygusal çevre ve temas arasındaki fark. Bireysel farkların silinmesi, sosya-vatan-
daş benzerlerinin dayıflaması, perspektif-
te grup yapısının silinmesi. Sosyal ger-
günlük koşullarında sosyal dönüşmeler ola-
sılığı artıyor.

II Kalabalığın çeşitleri.

1) Okozgonal.

2) Konversiyonal.

3) Ekspresif

3-a) Ekstatik

4) Eylemci

4-b) Saldırgan

4-c) Panik

4-d) Greedy

4-e) İsyancı

Kalabalığın en özgül çizgisi - dönüşebilir-
mesidir; oluşan kalabalık kolayca bir çeşit-
lilikten diğerine dönüşebilir. Dönüşmeler
ya kendiliğinden veya özel yönlendirmeyle
olabilir.

IV. Kalabalığı yönlendirme

Kalabalığın yönlendirilmesi demek onu
bir çeşitten diğer çeşide dönüştürme de-
mektir. Yönlendirme hem içten hem dıştan
olabilir. Buna bağlı olarak yönlendirme-
nin merkezi ya taşıya ya da kalabalığın
içerisinde olabilir.

Yönlendirmenin en özgül örnekleri; kon-
versiyonel (veya okaryonal) kalabalığın ekspre-
sif ve sonra - saldırgan, saldırgan kalabalı-
ğın okaryonal, greedy, veya panik, ekstatik ka-
labalığa dönüşmesi. ve s.

Teknolojik devrim koşullarında Güney Avrupa ülkelerinde (İspanya, Portekiz, Yunanistan, Kıbrıs, Türkiye) sosyo-ekonomik gelişmenin özellikleri

26 Aralık 1988. Konf. A. V. Avilova.

1 Her ayrı ülkedeki teknolojik devrim süreci dünya eğilimlerinin yanı sıra özgül ulusal ve bölgesel faktörler ile koşullandırılmıştır: ulaşılmış gelişme düzeyi ve ekonomi potansyelin boyutlarıyla, uluslararası iş bölümü durumuyla, Avrupa entegrasyonuna katılma düzeyiyle, devletin ekonomiye doğrudan müdahaleleriyle ve s. Adı geçen ülkelerin bu bakımdan ortak yanları çoktur ama faktörlerin bileşimi bireyseldir; bu ise, ismi geçen ülkelerin somut ulusal durumlarının özellikleri ile birlikte onların bölgesel tipolojik birliklerinden söz etmeye olanak vermektedir.

2 Dünya kapitalist sisteminde bu grup ülkelerin durumuna şöyle tipolojik çizgi getirebiliriz: bu ülkeler tarihsel olarak kapitalizm yolunda geç kalmış, "yarı taşracılığı" aşmayan (Ortak Pazarın yakın taşracası), yurtdışına derin teknolojik bağımlılığı olan ve temelinde aşağı yukarı benzeri faktörlerin olduğu "ulaşmaya" çalışan gelişme süreci olan ülkelerdir. Bununla birlikte bu ülkelerin günümüze kadar ulaştığı mutlak gelişme düzeyi genliği oldukça geniştir.

3. Bu bölgesel tipin özelliği burada ekonominin

devlet yönetim sisteminin yenitutucu bakımından değiştirilmesinde de ifadesini bulmaktadır. Bu yenilenmenin iki başlıca doğrultusu - ekonomi işi ayarlanmanın yöntemlerine yeniden gözden geçirilmesi (pazar ve girişimciliğin rolünün artması) ve dış piyasada rekabet savaşımı (üretimin artan enternasyonalleşmesine ayak uydurması) devletin aktif "motor" rolünü koruma istemi ve tüm teknolojik ve sosyal dönüşümler sürecinin doğrudan iştirakçisi olma istemi ile belirlenmektedir. Bu tarihsel rol derin tarihsel geleneklere dayanmaktadır. Sola doğru politik değişimler olduğu zaman bu belki de az sayılmayacak kadar demokratik potansyal taşıyabilir.

4. Devlete karşılık Güney Avrupanın özel tekel-lerden oluşan yapısının gücü daha azdır kapitalizmin öncü ülkelerine kıyasla. Burada üretimin toplumsallaşması düzeyi daha düşüktür; ekonominin çok yapıllılığı ("gölge" ekonomisi dahil) daha güçlüdür; çeşitli variantlardaki "dualizm", özellikle bölgesel olanı, ekonomik yapının parlak ayırteci çizgisidir; sosyal yapı karmaşıktır ve marjinal katmanlar özellikle çok sayıdadır. Bu ülkelerde kooperatif ekonomi faaliyeti ve küçük özel girişimciliğin gelenekleri gelişmişliğini vurgulamak gerekir; günümüz teknolojik devrim akışında bu iki biçim yenilenme (özyönetim), demokratik eğilimlerin potansyel taşıyıcıları ola-

rak ele alınmaktadır. Bu sorun, yukarıdaki özelliklerin güneyavrupa sol alternatifin teknolojik devrimin yenitutuculuk variantına etkiyapabilmesi genel sorunun da olduğu gibi daha somut taklilii gerektirmektedir.

5. Günümüzün kapitalizminde ekonomik bağlara bu ülkelerin bağlı olduğunu ve tüm toplumsal yaşamla beraber bunların ekonomisinin de giderek enternasyonalleştiğini hesaba katarak böylesi bir alternatifin geliştirilmesi uluslararası, öncelikle de avrupa beyutları taşımaktadır. Akdeniz ülkelerin sol güçlerinde başlayan dialog belki de bu doğrultuda en doğru adımdır. Ama bu dialog diğer AET ülkelerindeki sol güçler ile işbirliği yapma planında girişimlerle tamamlanabilir, çünkü AET'nin gelişmesi şimdi niteliksel yeni aşamaya ulaşmış bulunmaktadır.

Bolşevik partisinin
demokratik devrim sırasında
yığınlar uğrunda savaşımının
deneyimi.

1. Partinin pratik faaliyeti için devri-
min başlıca problemlerinin teorik ta-
kından incelenmesi.

Hareketin özü, sınıfsal güçlerin duru-
mu ve devrimin gelişme perspektiflerinin
olanakları

V.İ. Lenin şöyle derdi: "Teorik sorun-
larda sapma ve ilkesizlik devrim
srasında ideolojik bakımdan tü-
müyle iflâs olme demektir, çünkü
nitekim o sırada düşünmülmüş ve
kesin dünya görüşüne ihtiyaç var.
Sosyalist olan birisi duruma hakim
olmalı, tersine durum ona değil"
(Yazınlar derlemesi cilt 10, s. 45)

2. Devrimci teorinin gelişmesinde
yığınlar savaş deneyiminin rolü.

Yığınların tarihsel yaratıcılığı
Lenin: "Bizim devrimci bilimimi-
zi tek bir dogma haline getirmeyin...
"Devrimci bir teori" bir dogma değildir,
bu teori eninde sonunda ancak
gerçekten yığınlar, gerçekten devrimci
hareketle sıklıkla sıklıkla bağli
bir halde gelişebilir (Yazınlar der-
lemesi, cilt 41, s. 7, cilt 9, s. 304).

3. Parti örgütleri çalışmalarının
yeni baştan kurulması.

Legal çalışma koşullarına
geçme: gizli çalışma aparatının
koruması ve "açık" örgütlerin
yeni şekli.

Lenin: "Halk hareketi genişledikçe
partinin sınıfı yönetme ve onun
örgütleyicisi olma idari daha gün-
cel oluyor... Partiye bağlı her türlü
örgütlerin sayısını oxami derecede
genişletmek gerek, yüz kat artan
halkın devrimci enerjisine uymak
gerekir... Sloganımız: 'birleşiniz'dir!'
diyordu.

4. Tüm demokratik güçlerin birleş-
mesi. "Sol blok'un" taktiği.

Lenin: "Biz sosyalist proletarya-
ya (parti temelinde hiç bir birlik
söz konusu bile olmadan, tabii)
devrimci demokrasiyle gerçekten
birleştirmeliyiz ve bu birleşmeyi
pratikte uygulamalıyız. Özgürlük
uğruna savaşmak isteyen ve buna
hazırlığı çalışmalarıyla ispatlayan
herkes kendini devrimci demokrat
sayabilir, böyle insanlarla işbirliği
yapmaya çalışmalıyız".

Bu tezler profesör
Loginov V.T. tarafından
hazırlanmıştır.

X

Sosyalizm ve dünya ekonomisi (konferansın tezleri)

I. Yeni politik düşüncü bugünkü dünyanın daima kuvvetlenen bağlaşıma ve bütünlük eğilimini yansıtıyor. Ekonomik yaşamın devamlı olarak enternasyonalleşmesi bu eğilimin en önemli belirtilerinden biridir. Derinleşen uluslararası iş bölümü çerçevesinde değişik sanayi branşlarının işbirliğinden aynı branşların spesyalizasyon ve kooperasyonu na geçiş gerçekleştiriliyor. Şimdi tüm dünya ülkelerini bir birine bağlayan ancak dış ticaretteki mal teatisi (dünya piyasası) değil ortak üretim ve bunun sonucu olan likid kıymetler (para kütleleri) ve işçi gücünün dünya çapındaki göş etmesidir. Bu eğitim objektif olarak tüm dünya ekonomi şekillerinin geliştirilmesini gerektiren modern üretici güçlerin (BTD şartlarında) enternasyonal karakterini yansıtıyor.

II. Sosyalist ülkelerin halk ekonomileri ve genellikle dünya sosyalist ekonomileri tüm dünya ekonomisinin ayrılmaz parçası oldular. Sosyalizm dünyasındaki ekonomik ve sosyal ilerleme sosyalist ülkelerin tüm dünya ekonomik ilişkilerine daha artan ölçüde entegre edilmesiyle belirtiliyor. Bununla yan yana uluslararası iş bölümünün daima artan önemi ve sosyalist ülkelerin dünya eko-

nomisindeki yeri arasında reel gelişmeler vardır. Bu gelişmeler sosyalist ülkelerin diğer ülkelerle dış ticaret ilişkilerinde ve dünya sosyalist ekonomisinin tüm dünya ticaretindeki payının çok düşük olmasında (sosyalist ülkelere tüm dünya ticaretinin 10%-dan biraz fazlası, dünya sanayi üretiminin ise 33%-u düşüyor) kendini gösteriyor. Sosyalist ülkelerin ihracatı çok arkaiktir, bu ihracatta başlıca rolü ham maddeler oynuyor. Sosyalist ülkelerin ekonomileri üretimin uluslararası spesyalizasyonu ve kooperasyonuna hazır değildirler, sosyalist ülkelerin dünya ekonomisine katılışı bu yüzden çok sınırlıdır. Bunun en önemli sebeplerinden biri emekçileri üretim araçlarından uzaklaştıran ve bilimsel teknik ilerlemenin yavaş gelişmesini belirleyen halk ekonomisini yönetme sistemidir.

III. Sosyalist ülkelerde gerçekleştirilen radikal ekonomik reformlar bilhassa uluslararası spesyalizasyon ve üretimde kooperasyon şeklinde uluslararası iş bölümüne daha aktif katılımın belirleyici koşullarından biridir.

Ekonomik mekanizmaların

demokratizasyonu sosyalist
Ülkelerin dünya ekonomisine
katılışının şekillerini geliş-
tirmek için daha gcl
drtc etkilerin yaratılma-
sına ve ekonomilerinin daha
acık olmasına yol açıyor.
Perestrojka'nın ilk aşaması
seyrinde biriktirilen deneyim
bu alanda hem olumlu taraş-
ları (ortak işletmelerin kurulma-
sı, özel ekonomik bölgelerin oluş-
turulması, bilim ve üretimdeki
işbirliği, döviz ve kredi ilişkileri-
nin mükemmelleştirilmesi) hem de
Çözülmemiş problemleri (dövizlerin
konvertabl olmaması, vergi so-
runları, Batı tarafından dayatılan
politik nitelikteki farklı
muamele ntemleri: Kokom
listeleri v.b.) açığa vurdu.

Kullanılan

yazı laz:

"Barış ve sosyalizm
problemleri"
1989. VI.

16 mart 1989.

Doç. Fesenko R.A.

Marksizmde insancillik sorunları.

Hümanizma (latince den - insancil, insani) insanı bir kişilik olarak değerinin tanınması, onun özgür gelişme hakkının tanınması, insan refahının bir toplumsal ilişkiler kistası olarak kökleşmesidir.

Marksizm geçmişin en iyi hümanist düşüncelerini içermiştir, fakat soyut tarih dışı, "insan doğasının" yorumunu reddetmektedir. "insanın özü... tüm toplumsal ilişkilerin toplamıdır", insan tarihin hem ürünü hem de yaratıcısıdır. Sosyalist Hümanizma soyut Hümanizmaya karşıdır. Gerçek insancillığın kazanılması ancak tüm sömürü biçimlerinin ortadan kalkması ile mümkündür. Bu anlamda K. Marks komünizmi "reel hümanizma" diye adlandırmıştı. Hümanizma sosyalizmin günümüz kazanımlarında pratik gerçekleşmesini bulmakta. Sosyalizm "Her şey insan uğruna, her şey insanın refahı için" ilkesini ilan etmiştir. Günümüz Marksist felsefesi insanın köklü hakları ve özgürlüklerini formüle etmekte, bunun felsefi deklarasyonunu oluşturmakta; yeni değer-ahlaki kuralların, değersel ilkelerin yeni kompleksini formüle etmekte. Bu kurallar insanlığın ve insanın yaşama hakkını, insan hayatının değerini ön plana almakta, uluslararası

si - ilişkileri ayarlamakta, insanların doğaya karşı tutumlarını ayarlamaktadır ve tüm bu sorunlar büyük hümanist önemi olan sorunlardır.

Hümanizma, yasalara uymama, kaba zorlama, despotluk ve doğruyu gizleme, devlet ve kişisel sorunları şiddet üzerinden çözüme çabaları, her emekçinin hayatına karşı son derece ilgisiz olan bürokrasi davranışlarla bağdaşmaz.

Hümanizma ahlaksallık ve dürüstlük, karşılıklı yardım, öldürmeyi kötülük olarak kınama, güçlünün güçsüzle alay etmesini, hırsızlığı, aldatmayı, miraslığı, fakte tanıklığı, feshat kınama, yani - başka bir deyişle: hümanizma, insan topluluğunun tüm tarihsel gelişmesinin sonucu olan en eski ve basit ahlak ve haklılık normları temelinde kuruludur.

İnsancillığın Marksist anlayışı gelecek toplumun idealleriyle sosyal adalet ve eşitlik ilkelerinin anlayışıyla sıkı sıkıya bağlılığı temelinde anlaşılmalıdır. Bu idealler ise "tam refahı sağlamak için ve toplumun tüm üyelerini özgürce her yönlü geliştirmek için" (Lenin V.i. Tüm eserleri, c.6. s.232) toplumsal süreci planlı örgütlemeyi öngörmektedir. Sosyalizm ideallerinin gerçekleşmesiyle, ana üretim araçları üzerinde özel mülkiyetle, sermayenin herhangi bir sonucu ile, herhangi bir

insan sömürüsü ve yabancılaşması ile bağlı olan sosyal haksızlık ve eşitsizliğin en önemli çeşitleri ortadan kalkmaktadır. Bu ise sosyalist toplum üyelerine "doğal gereksinim karşılığı" karşılığıni" biraz daraltmaya, bireylerin özgürce gelişmeleri için, istidatlarını geliştirmeleri için, ve "özgürlük karşılığına" geçebilmeleri için koşulları genişletebilmeleri için olanak verecektir. İnsanın yaşam tarzının hümanistleşmesi (yani insan gereksinimlerinin ve buna uygun faaliyetinin ve ayrıca heyecanlarının belirli entegre tarzı) toplumsal ilerlemenin öyle sosyoloji kriterini oluşturuyor ki, bu kriter tüm toplumsal gelişmeye, birbütün olarak toplumsal üretimin durumuna hümanist bir değerlendirme getirmektedir. Marksizmin reel hümanistliği için en yüksek değer insanın insanileştirme, emekçilerin sosyal bakımdan özgürleştirilmesidir.

Perestroykanın temelinde yatan ahlaki hümanist sorunlar. Perestroykanın başlıca kazanımlarından biri toplumun manevi ve ahlaki durumudur. İnsan çıkarları tüm toplumsal hayatın merkezini oluşturmaktadır. Perestroyka hayata toplumun gereksinimlerinden, insanın üretim, dağı-

- 4 -
tım, iktidar, yaratıcılık süreçlerinden yaban-
ulaşmasını aşmak gerekliliğinden kaynak-
lanarak gelmiştir. Perestroyka dar çıkarların,
ütilliter görevlerin çok dışına çıkmaktadır. Pe-
restroyka sosyalizmin manevi ahlaksal bakımından
olgunlaşmasıdır. Sosyalizm - insanın ve uygarlı-
ğın daha önceki insanlık nesillerinin tüm mad-
di ve manevi kazanımları temelinde gelişmesi-
dir ve ancak bu kazanımlar temelinde manevi
sağlık elde edilebilir, reel hümanizma yara-
tılabılır. Hümanizma tarihsel hafızasız olamaz,
çünkü aksi takdirde halk ile bağ kaybolabilir,
kalıcılık olmadan hiç bir şey doğamaz. Bugün
Sovyet toplumunda derin toplumsal ve yığınasal
bilincin değişmesi gerçekleşmektedir, toplumun
felsefi ve ideolojik temelleri değişime uğramak-
tadırlar. Marksist hümanizmanın gelişmesi, insan-
ların reel hümanist istekleri ve arzularının
etkisi altında yeni "felsefi - ideolojik düşünce"
ortaya çıkmıştır.

Günümüz. çağın hümanizması, çeşitli jeoğrafi
bölgelerde, et politik düşünce ve ideolojik inaç-
larda bulunan insanları birleştirmeye yar-
dımı olan universal manevi - etik norm ve ide-
allerde yansıtmaktadır. Marks der ki: "ayrı insan-
ların ilişkilerinde yöneltileceği basit ahlaki ve hak-
lılık yasaları halklar arasındaki ilişkilerde
en yüksek yasalar olmalıdır." (Marks, Engels. c.16, s.11)
Sosyalizm yeni politik düşünce üzerinden (bu
uluslararası ilişkilerin ahlaki istegidir) kendi

genel insanlık önemini göstermektedir ve kendisi de artan ölçüde tarihsel perspektifte bununla belirleniyor.

İnsan manevi bakımından sadece kendi geçmişi ve bugünü ile değil, geleceği ile de yaşamaktadır. Toplumun gelişmesinin bilimsel-teorik araştırılması gösteriyor ki tarihin akışındaki zikzaklar, tesadüfler, aralar üzerinden genel yol kömünizme götürmektedir. Bu gereksinim insanların yanı sıra değil, onların faaliyeti ve bu faaliyet üzerinden gelişmektedir.

Bugün insanlık faaliyeti sonucu yeryüzü koşullarını kendi çıkarı için kullanmada reel olanakları tarihsel dünya çapında elde etmiştir. Diğer yandan insanlığın yarattığı ve ona yabancı olan güçler, o kadar kuvvetlidir ki, insan yaşamına askeri, barışçıl olmayan yoldan yok olmasını getirebilir, ayrıca barışçıl yoldan boğulmasını da beraberine getirebilir, yani onun doğa ile ilişkilerinin olumsuz sonuçları bunu doğrular.

İnsanlık yaşayacak mı, değil mi - bu sorun ancak insanın insancıl varolması yolundan çözümlenebilir, yani, sağlıklı insancillikle birleştiği zaman, hümanist değerlerle bağ içinde olan varlık üzerinden çözülebilir.

Literatür:

- K. Marks - "Gota programının eleştirisi"
- K. Marks - "Alman ideolojisi"
- K. Marks - "1844 el yazmaları"
- K. Marks - "1857-1859 yılları ekonomik el yazmaları"
- F. Engels - "Komünizm ilkeleri"
- V.İ. Lenin - "Sovyet iktidarının acil görevleri"

Prof. Kremer'in konferans
tezleri. Konu: "SSCB dış
politika (tarihi yanı)".

27 ekim ve 3 kasım 1988.

1. Rusya'da sosyalist devrim uluslararası
ilişkilerin gelişimini tamamen değiştirdi.
bu devrim, ikinci, antagonist olan mülki-
yet biçiminin meydana gelmesi ve aynı
zamanda dünyada egemen olan sosyo-ekono-
mik formasyona karşı çıkar bütün sosyal
güçleri çoklu bir merkeze kuşulması anlamı-
na geliyordu.
2. Rusya'da iktidara gelen devrimciler inter-
nasjonalistler. Onlar için sınıf çıkarlar, her
bütün problemlerden daha üstündü,
dünya devriminin başarıları uğruna
kendilerini kurban getirmeye hazı-
rılar.
3. Rusya Komünist Partisinde başarı konu-
sunda politik savaşım, öncelikle
değerlendirildiği gibi devrim tara-
ftarları ile karşıtları arasında bir
savaşım değildi. Sız konusu olan devrimi
kusturma ve yayma yöntemleriydi.

4. Sosyalist devleti dış politikasının temelini iki ilke düsturuna göre kurmuştu: diğer sistem ülkeleriyle barış içinde yaşamaya çalışmaya ve politika olarak enternasyonalizmi.

5. SSCB'de iç savaşın sona ermesi ile ikinci dünya savaşı arasındaki dönem iki sisteme ait ülkelerin sert bir biçimde karşı karşıya bulunmalarıyla niteleniyordu. 30-lu yılların başında bu durum, Japonya, Almanya ve İtalya'nın saldırgan politikaları bir süren kapitalist ülkeyi SSCB ile ilişkilerini biraz iyileştirmeleriyle kısmen değişmişti.

6. 30-lu yıllar "batı demokrasileri" için seçme dönemiydi. Bunların uluslararası politikalarının amacı alternatifleri temelinde iki faktör bulunuyordu: iki grup ülke (İngiltere, Fransa ve ABD bir yandan, ve Almanya, Japonya ve İtalya diğer yandan) arasındaki emperyalist ilişkiler ve aynı zamanda başka mülkiyet biçimi taşıyıcısı olan Sovyetler Birliği'ne karşı beslenen nefret ve onu yok etme istemleri. Salgınlar, Sovyetler Birliği hesabına tüm Batı burjuva devletleri arasında anlaşmak eğilimi, faşist saldırganlara karşı direnişi güçleştirme

isteme. İkinci Dünya Savaşı'nın başla-
tılmasını kolaylaştıran faktörlerdi.

7. Dünya yıkımına yol açan faktörler
arasında işçi ve demokrat hareketi-
nde birliğin : dmayışı ve hatta temel
kesimleri arasında düşmanlığın varlığıydı.
Böyle bir durumdan tarihsel sorumluluk
hem sık sık sekter tutumlardan hareket eden
ve sosyal-demokratlar ile işbirliği ~~red~~
eden komünistlere, hem de işçi hareketinin
birliğine engel ve daha geniş politik cephe-
lerin kurulmasına engel olan sosyal-de-
mokratların karşıdevrimciliği ve kapi-
talist sisteme entegre olmaları. sosyal-de-
mokratlara düşüyor.

8. Münih anlaşması, Sovyetler Birliğini tecrit
etme çabaları, antisovyetik temelde kapi-
talist devletlerin koalisyonu tehlikesi veya
"batı demokrasilerinin" elverişli taraflılığı
koşullarında faşist devletleri blokunun
SSCB'ne karşı savaşı tehlikesi Sovyet
yönetimini Almanya ile Ağustos 1939
yılında saldırı mazlık anlaşmasını imzalamaya
itmişti.

9. İkinci Dünya Savaşı farklı sosyo-ekonomik
düzene sahip ülkeler arasında işbirliği
ilkesel olarak olanaklı olduğunu göster-
miştir. Bu işbirliğinin temelinde ortak çıkarlar
yatıyordu : saldırıya karşı durmak ve güçlü düşmanı yenilgiye uğatmak.

10. Savaşın sonuçları, dünya gelişmelerinin köklü değişmelerini - kapitalist dünyada ABD'nin üstünlüğünü, Almanya, Japonya ve İtalyanın orta devletler arasına girmesini, İngiltere ve Fransa'nın koloniyal düşüşünü getirmişti. Bununla birlikte savaş ve anti-hitlerci koalisyonun zafere sonucunda SSCB'nin uluslararası politikası değişti, Doğu Avrupa halkları yoğun sosyal gelişimi yoluna girmişlerdi ve antisömürgeci devrim başlamıştı.
11. Savaş sona erdiğinde Sovyetler Birliği çok barışa muhtaçtı. Barış, barış içinde yanyana yaşamaya tahrip edilen ekonominin yeniden kurulması için zorunlu bir koşuldur. Bunun dışında SSCB, sosyalizmin en güçlü ülkesi olarak genç halk-demokrat ülkelere ilham verici bir yolda gelişmeleri için barış koşulları yaratmayı amaçlıyordu.
12. SSCB'nin bu rotası büyük engellerle karşılaştı. "Atom diplomasisi", SSCB'ye karşı politik baskılar, Sovyetler Birliği'nin her tarafına askeri güç dizme, "soğuk savaş" ve silah yarışmasının başlatılması, sosyalist ülkelere karşı atom saldırısı planları hazırlama dünyayı savaş sonrası bir dünyadan savaş arifesi bir dünya haline getirmişlerdi.

SSCB'nin politikasında, belli hatalar,
komünist partilerin hem sosyalistler hem
de sosyal-demokratlar ile kutuplaşma
tutucularına dönmekle dünyadaki
durumun iyileşmesine yardımcı ol-
mıyorlardı.

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI
TÜSTAV

13. 50-li, 60-lı yıllarda yeni durumun oluş-
masına götüren süreçler oldu dünyada. Bilim-
sel-teknik alanda, (bu arada askeri alanda
bilimsel-teknik devrim) değişmelerin büyük öne-
mi vardı. Nükleer silahlar 1945-1953 yy. arası
üretilmiş ve istenilen mesafeye onu götürebilecek
araçlarla birleşmiş. (50-li yılların ortası). Dünya-
nın tüm bölgelerine nükleer silahlar ulaşabilir olmuş-
tu. Nükleer silahların ile savaşın başlanması intihar
garantisini getirmektedir, savaş artık politikanın deva-
mı olamazdı.

Bununla birlikte ulusal-kurtuluş devrim gelişmek-
teydi; dünyada artık 100-den fazla uluslararası iliş-
kilerin öznesi olan yeni devlet oluşmuştu.

İnsanlığın varolmasına reel tehdit barış için yığinsel
hareketlerin başlanmasına götürmüştü.

14. Yeni durumu değerlendiren komünistler yeni dünya
savaşından vargeçmek olanakların varolduğu sonuçla-
ra varmışlardı. ABD ve diğer Batı ülkelerin yöneti-
ci sınıfının bir kesimi tarafından bunun bilin-
ciye varılması SSCB-ve müttefiklerine 60-lı, 70-lı
yıllarda uluslararası gerginliğin yumuşaması ba-
kiminden bazı önemli anlaşmaları imzalamaya
olanak vermişlerdi (SSCB-FAC, SSCB-ABD, Helsinki).

15. Aynı zamanda tersi süreç de oluyordu. ABD, İngil-
tere, Fransa, FAC gibi ülkelerde askeri-sanayi komplek-
sin dış politikaya etkisi askeri harcamaların hız-
lı artışı, Avrupada nükleer silahların yeni çeşitle-
rinin yerleşmesi, sert bölgesel çatışmalar ve ulus-
lararası durumun yeniden keskinleşmesi ile belir-
lenmişti. Afganistana sovyet birliklerinin gönderil-
mesi burjuvazinin militaristçe düşünen kesimyle Sov-
yetler Birliğine ikinci defa "soğuk savaş" açmaya

için kullanılmıştı.

80. li yıllarda ABD-de yeni nesil bilgi sayar-
ların ortaya çıkması uzayın militaristleşmesi
ile SSCB üzerinde çözümleyici üstünlük elde etme
umidini vermişti. Söz konusu olan SSCB-ye karşı
nükleer "kılıçla" beraber, uzay "kalkanını" kulla-
narak Sovyetler Birliğini Batının "çözümleyici
darbesi" karşısında güçsüz bırakmak amacıyla güt-
mektedir.

16. Bu koşullarda sosyalist devletlerin - öncelik-
le Sovyetler Birliğinin önünde - iki genel görev
duruyordu. Birincisi: askeri alanda ciddi olarak
geri kalmaya imkân vermeme, aşağı yukarı sağla-
nan askeri dengeyi bozmaya olanak vermeme. İkin-
cisi: artmaya başlayan çatışmayı politik alana
çevirmek gerekiyordu.

17. Bu çizginin belirli başarısına bazı nesnel ve
öznel koşullar da yardımcı olmuştu.

1) 80. li yılların ortasına doğru dünyanın ge-
lişmesi öyle bir sınıra gelmişti ki artık önceki
uluslararası politikanın devam etmesi faciaya
götürebilirdi. Önceki tüm savaşlarda söz konusu
olan tarafların zararı ve kayıpları idi. Bugün söz
konusu olan insanlığın yazamı ve ölümü sorunudur
ve bu batı ülkelerin yönetici sınıfının önemli bir
kısmı tarafından bilinmektedir.

2) Son dönemlerde global problemler (ekoloji,
yığınsal hastalıklar ve açlık, demografi sorun v.s.)
kritik aşamaya ulaşmıştır.

3) SSCB'nin iç gelişmesi - iktidara yöneticilerin
yeni neslinin gelişi, ekonomik yapı ve politik üstya-
pının perestroika, sovyet politikanın glasnostu ve

aşıklığı milliyonlarca insanda bilinciinde „düşman imgesinin“ ortadan kalkmasına yardımcı olmuştur.

4) Devlet ve halkların karşılıklı bağ ve karşılıklı bağımlılığı yeni nitelik kazanmıştır ve sovyet komünistlerin 30-lu yıllarda ileri sürdükleri „dünyanın bölünmezliği“ kavramı dünya gelişme pratiğinde de açık doğrulanmıştır.

18. Tüm bunlar sovyet komünistlere tehlikeli durumdan bir çıkış arayışı olarak yeni politik düşüncüyü ileri sürmeye gerektirmiştir. Yeni düşünce temelinde yaşayabilmemenin mutlak olması algılama yatıyor. Binlerce yıl içinde savaşların oynadığı rolü politik kurumlar oynuyorlar. Aynı zamanda teorik-ideolojik temellerle beraber SSCB komünistleri uluslararası güvenliğin geniş kapsamlı sistemi, nükleer silahsız dünyaya ilerleme, Asya - Pasifik bölgesinde askeri aktivitenin düzeyini düşürme gibi girişimleri de yaptılar, bölgesel çatışmaları ortadan kaldırma üzerine öneriler getirdiler. Tarihte ilk defa bir sınıf nükleer roketin ortadan kaldırılması anlaşmasının imzalanmasıyla ve Afganistandan Sovyet birliklerinin çıkarılmaya başlanmasıyla bu öneriler pratik gerçekleştire aşamasına girmişlerdir.

70-80'li yıllarda Batı Avrupa Kapitalist Ülkelerinde Yığınsal Demokratik hareketler (YDH)

(31 Ekim 1988 teori konferansı için tezler)

1-Dünyanın bir kaç büyük Kapitalist ülkesinin 70'li-80'li yıllardaki politik yaşamının niteliksel özelliği yığınsal demokratik hareketlerin (alternatif,yeni sosyal,proleter olmayan protesto demokratik hareketleri,geleneksel olmayan ve parlamento dışı hareketler)güçlenmesidir.

Bu hareketlerin en derin ve yığınsalları şunlardır:Barış hareketi,(savaşa karşı,füzelere karşı,nükleer silahlara karşı);çevreyi koruma(ekolojist)hareketi,özgürlük ve bağımsızlığı savunan halklarla dayanışma hareketi vatandaşların demokratik hak ve özgürlüklerini savunma hareketi,ırkçılık ve apartiede karşı hareket,konut sorununu demokratik yollarla çözme talep lerini ileri süren hareketler,asıl ulusal sanat ve kültürü geliştirme için hareketler,işsizler hareketi,kadın ve gençlik hareketi vb.

Bu hareketler nesnel olarak emperyalizmin gerici çevrelerinin uyguladığı politikaya karşı yöneliktir,barış ve sosyal ilerleme için savaşımanın genel amacına katılmaktalar.

2-YDH'nin en önemli çizgileri ve nitelikleri hareketlerin geniş ölçekliliği ve ülke ve bölge çevresinin dışına çıkmasıdır.

-Hareketlerin yığınsallığı,geleneksel olarak partiler ve sendikalar içinde örgütlenmeyen ve politik yaşamda aktif olarak katılmayan insanların katılması.

-Hareketlerin sosyal temeli: hareketlerin en aktif üyeleri işçi sınıfının yeni kısımlarının temsilcileridir. (Aydınların proleterleşmiş grupları daha sık olarak genişler. giderek daha çok sayıda ve orta (özellikle kant) katmanlarının temsilcileri, serbest meslek sahipleri-öğrenci gençler, lise öğrencileri, genç işçiler ve işsizler) Bu hareketlere giderek daha aktif katılıyorlar.

-Maddi üretimle bağlı olmayan,genel hümanist(insani) ve global sorunlara,yaşam tarzının ve insancillaşmasına üstün ilgi gösteren, geleneksel olmayan demokratik hareketlerin sıralarına çoğaltanaydınların toplumsal politik yaşamdaki rolleri artmaktadır.

3- Bu hareketlere geleneksel olmayan (üretimsel olmayan) üretim dışı sömürünün artması,sosyal programların kısıtlanması,doğa ve sosyal yaşam çevrenin kötüleşmesi,yaşam tarzı sorunlarına artan ilgiye bağlı olan üretimsel olmayan alanlara yayılıyor.

4-Hareketlerin politizasyonu,kendisini örnek olarak şunlarda gösteriyor:Bir soruyla ilgili,doğayı koruma ve çevreyi koruma niteliği taşıyan ayrıca ve kısıt cylemlerden seçimlere katılmak için ulusal ve bölgesel birliklerin hatırlanması "yeşiller partisi" gibi partilerin kurulmasına geçiş

-Bu hareketlerde global,genel insani nitelikli taleplerle,hareketlere katılanların ayrı ayrı kısımlarının taleplerinin iç içe girmesi.

-Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki yığinsal demokratik hareketlerin önemli bir anti tekelci,anti emperyalist bir potansiyele sahip bulunması. Aynı zamanda gerici nitelikte hareketlerde var.(Örgütleniyorlar)

5-Bir hareket çerçevesi içinde çeşitli yönelişli politik örgüler arasında temas kurulmasına,bunlar arasında ortak veya paralel faaliyetin belli bir koordinasyonuna ve ülke ve uluslararası düzeyde çeşitli demokratik hareketen eylemlerinin koordinasyonuna can atma.

6-Hareketlerin coğrafyasının(Sınırlarının),ölçeklerinin ve sosyal temelini genişlemesi bu hareketlerin genel demokratik niteliğinden gelen ortak eylemler ilkesini epeyce güncelleştirdi.

Bu tür ilke olarak çoğu zaman.... ... ilkesi belirleniyor.Bu ilke çeşitli toplumsal ve politik güçlerin yalnız ortak amaçla değil,hemde taktik düşüncelerle belirlenmekte olan gönüllü işbirliğine karşı olan ortak ilgiyi öngörüyor.Bu ilke örgüt ve guruplara özerk olarak kendi faaliyet biçimlerini,harekete katılma derecesi ve niteliğini seçmek hakkını ve girişimlerde bulunmak hakkını tanıyor.

Komünist Partilerinin YDH'ne karşı davranışlarıyla ilgili sorunlar:

-Komünistlerin anti savaş hareketlerine aktif olarak katılması,digğer demokratik hareketlere(herşeyden önce okoloji) zayıf katılması ve onların yetersiz derecede tahlili.

-YDH'in politik partilerden uzak olması,faaliyetlerinde duygusallığın ussallıktan üstün olması,doğrudan doğruya emekle sermaye arasındaki çelişkilerle dokunmayan protesto ve faaliyetlerinin alışılmamış aşamalarıyla ilgili olarak YDH'ne karşı belli bir güvensizlik.

- "Yeşiller" partisinin kuruluşunu sol güçlerin dağıtılması ve seçimlerde rekabet etmesi gibi tek taraflı değerlendirme.

-Çeşitli "taslaklar" içinde kendini ifade etme yeltenişlerinin,yığınları aktif sınıfsal savaşımdan uzaklaştırma ,geleneksel işçi hareketine karşı koyma gibi ön yargılı değerlendirme.Bu "Taslakların" eliter olarak değerlendirilmesi.

-Günümüz kadın hareketine karşı günümüz kapitalist toplum koşullarıyla değil,proleter kadın hareketinin dersleriyle ilgili yaklaşım.

-Gençlerin YDH'ne aktif olarak katılma ve onların komünist partilerinin sıralarına girmelerinin zayıflamasının nedenlerinin yetersiz bir tarzda hesaba alınması(Yaşar uygun olarak savaşımda ve karar almaya katılma biçimlerinin bulunmasının gerekliliği,kapitalist ve sosyalist toplumlarda bunalımlı durumlarda bulunmanın nedenlerinin daha geniş olarak anlatma,parti ile gençlik ~~xxxxxxx~~ örgütleri arasındaki ilişki sorunlarının incelenmesi x vb.

-Aydınlarla anlaşma tarzlarının aranması,aydınların yığinsal hareketlerde ve komünist alternatiflerinin hazırlanmalarındaki rollerinin yükseltilmesi.

-İşçi sınıfının yığinsal hareketlerdeki rolünün aktifleşmesi gerekliliği,

emekçilerin sosyal ekon5mik talepleri ile global sorunların özölmesi ara-
sında daha sıkı bir bağlantı gerekliliği.

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI
TÜSTAV

137.
"Marxistler ve din" konulu tartışmaya
dair sorular.

1. Günümüzde dinin kitlesel bilinç teti yeri nedir? Günümüz insanının ne gibi ihtiyaçlarını yansıtıyor? Günümüzün global sorunları, dini bilinci nasıl etkiliyor?
2. Din mi kilise mi bunalım geçiriyor? Gelişmiş kapitalist ülkelerde dindarların formel olmayan birliklerinin, aktifleşmesini, gelişen dünyaya inanca biçimlerinin aktifleşmesini nasıl açıklıyabiliriz? Gelişmekte olan ülkelerde dine yeniden ilgi artmasını nasıl açıklıyabiliriz? Ne sayede dini (Hristiyan, İslam v.s.) temellilik (fundamentalizm) gelişiyor? Dini mezhepler sayısı neden artmaktadır? Dini serivenciliğin sosyal ve sosyal-psikolojik nedenleri nelerdir?
3. Dini faktör toplumsal ve politik süreçleri nasıl etkiliyor? Dindarların, dini adamlar ve örgütlerin politik yönelim biçimleri nedir? Yıgımsal demokratik hareket ve örgütlerde dini görüşler

Tartışmaya hazırlanmak için
okunula bilecek literatür:

- Levin. Sosyalizm ve din.
- Levin. İpsi partinin dine yaklaşımı üzerine
sosyal psikoloji ve propagandanın temelleri. ders
kitabı. bölüm 13.
- Nışedlov. M. Günümüz dünyasında din. M. 1987.
(ing-cc)
- Antisamap diyalogu devam ediyor. BSS 1985, sayı 1.
- Kelli M. Marksistlerin Hristyanlarla diyalogunu
geliştirerek. BSS 1985 n3
- İtalo Anarika. Marksistler ile dindarların
diyalogu devam ediyor. BSS 1987 n2
- Ergodi A, Manente S. "Kavutluk teolojisi" - yeni delâlet
mi? BSS 1986 n3
- Mkuc H. İslami akımlara yaklaşım. BSS 1987 n4
- 'Zin Tanrı için, Vatanı herkes için'. Leftopede
yınarlık masa. BSS, 1987, n8
- Kovalskiy N. Nükleer çağda komünist ve
Hristyanlar. BSS 1987, N10.
- Manente S. Politika tutuklarının ismi İsa (Peygamber) idi.
BSS 1988 N9
- 5.10.1988

erinin sorunlarına sahip çık-
larını sağlıyorlar. Kadınların
vesinde biraraya gelerek ses-
m edecek yeni bir demokra-
n güçlenmesine yardımcı ol-

GÜNÜMÜZ DÜNYASINDA TOPLUMSAL İLERLEME

(Tartışma İçin Tezler)

İnsanlık sarp bir tarihsel geçitte bulunuyor. Tarihte ilk kez silahlanma yarışını geriye döndüren bir belge imzalanmış durumda. Yeni politik düşünce, genel insanlık çıkarlarının mantığı dar anlamda anlaşılan ulusal ve sınıfsal çıkarların merkezkaç etkisi karşısında ilk kez böylesine net bir biçimde ağır bastı. Mantık bu çıkarların çatışmasının kuvvetinden daha güçlü çıktı. Arada fırtınalı dönemler de olsa, eğer uluslararası ilişkiler bu çizilen yönde gelişirse, insanlık tarihinde yeni bir çağ, halklar arasında, her halkın kendi yolunu özgürce seçebilmesine ve bu seçimin öteki halklarca saygıyla karşılanmasına dayalı, gerçekten uygar ve insancıl ilişkiler çağı başlamış olmaz mı?

Eğer böylesi bir gereksinim olgunlaştıysa, günümüz dünyasının gerçekleri insanlığı bu dünyanın bütünselliğini kavramaya itiyorsa, bu durumda daha önceden olmuş dünya gelişme modelinin bizzat kendisi bütün görünüm biçimlerinde, bütün alanlarda değişime uğramıyor mu? Bu soru bilimin önünde bütün acilliği ile duruyor.

Dünyanın nesnel yasalarını kavrama temelinde dünyanın bilinçli değiştirilmesini temel alan Marksist-Leninist devrimci teori, bugün önemli bir aşamanın önünde bulunuyor. Önde duran görev, şu ya da bu yeni olgu ve sürecin basit bir biçimde "hesaba katılması" ve eski anlayışlar sisteminde yerli yerine oturtulması değil, çok daha karmaşık bir sorunun çözülmesidir. Evrensel tüm bağların güçlendiği ve henüz hala ulusal, sınıfsal, grupsal düzeydeki çelişkiler içinde çırpınmakta olsa da, genel insanlık amaç ve çıkarlarının ortaya çıkmış olduğu, bu çelişkilerin askeri yollarla çözülmesinin insan soyunun yok olmasını getireceği ama "çözülmemesi"nin de olanaksız olduğu yeni koşullarda, dünya topluluğunun gelişmesinin bütünsel olarak ele alınarak iyice anlaşılması sorunu önümüzde duruyor. Gezegenimizdeki insan topluluğunun gelişmesine ilişkin en genel eğilimler, olanaklar, varyantlar, yasalar üzerine bilginin yetersiz olması barış ve toplumsal ilerleme mücadelesinin somut sorularına teorik ve pratik yanıtlar verilmesini, ciddi sosyo-politik sorunların çözülmesini karmaşıktırıyor. İşte bugün böylesi bir gerçeklikle karşı karşıyayız.

Parti teorik çalışmayı başlatmıştır. M.S.Gorbaçov'un 4 Kasım 1987 tarihinde, çeşitli parti ve hareketlerin temsilcilerinin toplantısında belirttiği gibi, bu çalışmanın temelinde yatan, "bizden önceki kuşakların yarattığı teorik mirasın, yeni gerçekliklerin doğru analiz edilmesini ve optimal politik sonuçlara ulaşılmasına olanak sağlayacak tarzda yeniden gözden geçirilmesidir. Ancak henüz önde duran çalışma büyüktür ve bu, toplumsal bilimcilere düşmektedir."

Günümüz dünyasında toplumsal ilerlemenin özünde, doğrultusunda, hızında ve biçimlerinde şu anda gerçekleşmekte olan değişimler sorunu bilimsel yazında ortaya konmuştur.⁽¹⁾ Şu olgu artık farkedilmiştir: Dünya çapındaki devrimci sürecin hızlı gelişimi üstüne, bir zamanlar oluşmuş bulunan anlayışlar ve aynı biçimde, ekonomik yarışmada sosyalizmin kapitalizmi kısa bir sürede geride bırakacağı yolundaki umutlar bilimsel-teknik devrimin kullanılması ve üretimin toplumsallaşmasının uluslararası düzeye çıkmasıyla birlikte kapitalizmin kazandığı olanakların yeterince görülmemesine dayanmaktaydı.

Ancak, bu sorunun teorik olarak daha işlenmesi gerekiyor. Doğanın yıkımına götüren bir sosyal gelişmenin artık bir ilerleme olarak kabul edilmemesini öngören, doğa ve toplumsal süreçlerin karşılıklı bağıntısı, karşılıklı bağımlılığı ve belki de birliğinin yeni yönlerini yeterince hesaba katıyor muyuz? Çeşitli toplumsal sistemlerin uzun süre bir arada var olması çerçevesi içinde bir toplumsal ilerleme mümkün ve zorunlu iken, biz toplumsal ilerlemeyi çoğunlukla yalnızca bir toplumsal formasyondan bir diğerine geçişe indirgeyerek, toplumsal ilerlemenin anlamını daraltmış olmuyor muyuz? Kapitalist ve sosyalist sistemin barışçıl yarışması ve işbirliği sırasında bu sistemlerin geçirdiği derin değişimlere ilişkin teorik sorunlarla karşı karşıya bulunmuyor muyuz? Bugün toplumsal ilerlemenin temel ölçütü olarak ne kabul edilebilir ve bu, iki sistemin rekabeti sırasında nasıl ortaya çıkabilir? Tam yanıt verme iddiasında olmadan ve yanıtların bulunmasına doğru ilerlemenin kollektif olması gerektiğini ve görüldüğü kadarıyla da, bunun oldukça uzun ve çetin olacağını bilerek, temel olarak bu sorunların bir kısmını ayrıntılı bir biçimde ortaya koyacağız.

II

Uluslararası ilişkilerin ve karşılıklı bağımlılığın geliştiği ve güçlendiği bilim tarafından tümüyle kanıtlanmıştır. Ekonomik bağlar kanalıyla, üretimde, eğitimde bir anlamda ortak "enformasyon alanı"ndaki bütünleştirici süreçler kanalıyla, ortak insanlık çıkarlarının oluşması gerçekleşiyor. Bununla birlikte, ulusal kültürlerin çeşitliliği, dünya kültürünün birliği ve bütünselliği açıkça görülüyor. Ancak, paradoks olmasına karşın, genel insani temellerin "uygarlık krizi" kavramıyla birlikte daha fazla özdeşleşmeleri nedeniyle genel insanlık çıkarları özellikle net bir biçimde açığa çıkmıştır. Bu krizin Marksist bir biçimde yorumlanması görevi hala önümüzde duruyor ve bize göre, bu sorun toplumsal bilimlerin uzmanlarının ciddi ilgisini gerektiriyor.

Bu krizin özü genel biçimiyle açıktır: insanlık, askeri, ekonomik, ekolojik, vb. nitelikteki felaketlerin önlenmesi bakımından güvenilir araçları henüz daha bulmamıştır. Üstelik bu felaketlerin getirdiği tehditler, daha önceki tarihsel aşamalarda oluşmuş bulunan askeri-politik, ekonomik, sosyal mekanizma ve yapıların işlemesiyle sürekli

olarak yeniden üretiliyor. İnsanlığın ortak sorunlarını çözmek için tüm ülke ve halkların çabalarını birleştirecek, yeterince güvenilir mekanizmalar henüz yaratılmamıştır.

Uygarlık krizi kalıtsal açıdan, toplumsal gelişmenin belirli bir biçimiyle antagonist toplumun temel özellikleri ve çelişkileriyle bağlıdır. Bunlar, emek ile sermaye arasındaki çelişki, insanın yabancılaşması ve özyabancılaşması, yaşanan çevreye faydacı yaklaşım, uluslararası ilişkilerde güç ilkesinin egemenliği ve benzerleridir. Bununla birlikte, uygarlık krizi kapitalizmin kriziyle özdeşleştirilemez ve hatta, yalnızca onun doğrudan bir sonucu olarak da düşünülemez.

Birincisi, uygarlık krizi kapitalizmin devamını değil, tüm insanlığın varlığını tehlikeye altına sokuyor. İkincisi, uygarlık krizi kapitalizmin kaynaklarının tükenmesi sonucu ortaya çıkmış değildir. Bu kriz belirli bir tarihsel aşamayla ve kapitalist formasyonun gelişiminin belirli bir biçimiyle bağlıdır. Bu tarihsel aşamanın ve kapitalist gelişmenin bu biçiminin özellikleri, sosyalizmin etkisine rağmen, global bir sistem olarak dünyanın varlığının temel parametrelerini, bu global sistemin genel hareket "formülünü" belirlemiştir. Üçüncüsü, sosyalizm dünyası, nesnel ve öznel nitelikteki nedenler dolayısıyla uygarlık krizinin dışında kalamamıştır. Sosyalizm toplumsal bir düzen olarak varlığını sürdürebilmek mücadelesi dolayısıyla silahlanma yarışına kapılmış, etkili ve rekabete yetenekli bir üretim mücadelesi içinde çevre korunmasına yeterli ilgiyi gösterememiş ve sosyalizmin gelişimi kendi sorunları ve çelişkilerini doğurmuştur. Dünya süreçlerinin akışını köklü ve istenilen ölçüde değiştirebilmek için sosyalist ülkeler, kendi çıkarlarına olan böylesi bir dönüşümü henüz gerçekleştirememişlerdir.

Uygarlık krizi çok boyutlu bir görünüme sahiptir. Bunların en sancılı olanlarından biri de uluslararası ilişkiler sisteminin tüm boyutlarındaki (Bati-Doğu, Kuzey-Güney çelişkileri, kapitalizmin temel merkezleri arasındaki çelişki, gelişmekte olan dünyadaki keskin uzlaşmazlıklar, bu dünya ülkelerinin muazzam dış borçları vb.) krizdir. Böylesi bir durumun en tehlikeli sonuçlarından biri, insan soyunun nükleer yokoluşuna ilişkin tehdit, bölgesel askeri çatışmalar ve insanlığın, günümüzde ilerlemenin global formülünden fiilen dışlanmış olan üçte ikisinin kronik yoksullaşmasıdır.

Uygarlık krizi, doğaya "itici" yaklaşımının da bir krizidir. Bu yaklaşım sanayi üretici güçleri temelinde oluşmuş ve bu güçlerin işlerliğinin en önemli koşullarından biri durumuna gelmiştir. Optimalizmin (olası seçeneklerden en uygununun seçimi) kendi karşıtı olan maksimalizm (olası seçeneklerden en aşırı olanın seçimi) üzerinde ki, birikmiş emeğin canlı emek üzerindeki, kısmi işçinin bütünsel insan üzerindeki egemenliğinin -bunlar endüstriyalizmin ilkeleridir- toplumsal yaşamın tüm alanlarında üstesinden gelinmeden, uygarlık krizinin bu yönüne radikal bir yanıt bulmak mümkün değildir.

Son olarak, uygarlık krizi, insanın yeniden üretiminin krizidir. Burada, günümüz dünyasının tüm çelişkileri bir anlamda iç içe geçmektedir. Bir yanda yaşama yönelik tehditler ve gerginlik durumları artarken, diğer yanda uyum sağlama yeteneğinin yetersiz kalması söz konusudur. Bilimsel-teknik devrimin nesnel mantığının ve global sorunları çözme zorunluluğunun insanların önüne çıkardığı istemler ile tarihin daha önceki aşamalarında oluşmuş toplumsal yapılar tarafından yeniden üretilen ve işlevlikte olan insan yaşam faaliyetinin özellik ve biçimleri arasındaki çelişki söz konusudur. Kişinin ahlaksal yükselişine ve insanlığın yazgısı karşısında kişisel sorumluluk düşüncesi... duyulan gereksinim ile, insan bilinci ve tavırlarının etik ölçütlerinin (ki-

şiliğin parçalanması ve “yokolması”na kadar varan) silikleşmesi tehlikesi arasında-ki çelişki artmaktadır. Yığın kültürünün bir çok belirtisi ve ayrıca, toplumu kaygılandıran “yalnızlar yığını” olgusunu doğuran faktörler karmaşası, beraberinde söz konusu etik ölçütlerin silikleşmesini de getiriyor. Kısmi işçi, düşünmeyen uygulayıcı, dünyayı yalnızca “genel yararlılıklar sistemi” olarak algılayan “ekonomik birey”, hiçbir şeyi “kendi başına yüksek, kendiliğinden haklı olarak... görmeyen”(2) kişi gibi, insan varlığının yığınsal olarak ortaya çıkan sosyal tip ve biçimlerinin, tarihsel bakımdan geçici ve sınırlı karakteri giderek daha açık biçimde ortaya çıkıyor.

Uygarlık krizi, olağanüstü trajik ve çelişkili bir durum yaratıyor. Bir yandan, bu kriz, dünya çapındaki hareketin bugüne dek olan doğrultularda ilerleme olanağını dışlıyor. Dün nükleer ve ekolojik felaketin ve “Üçüncü Dünya” trajedisinin doğal olarak kabul edilmesi bugün bilimsel-teknik devriminin sosyal açmazlarının perspektiflerini ortaya seriyor. Ancak, her türlü tırmanmadan vazgeçilmesi, insanlığın yok olmaması için statükonun iddiasız bir biçimde kabul edilmesi de sorunları çözümü-yor. Bu, yok oluşu yalnızca erteliyebilir, ama önleyemez.

Bu durumdan çıkış, mekanizmaların sökülmesinde ve bütünsel olarak dünyanın toplumsal ilerlemesinin alternatif yollarının bulunmasındadır. Gelişmelerin, başka ilerleme raylarına aktarılması evrensel-tarihsel anlamı bakımından gerçekten devrimci bir süreçtir. Bu aynı zamanda dünyanın sosyal yenilenmesi yoludur. Bu yol, insanlığın varlığını sürdürmesine uygun düşen ve bu doğrultuda gerçek olanakları ortaya çıkaran bir yoldur. Ancak, bu yolun kavranması, tarihte benzerine rastlanmamış olduğu için zordur. İnsanlığın devrimci dönüşümü yolunda geçmişteki dalgalarla ve herşeyden önce de Büyük Ekim ile kalıtsal bakımdan bağlı olan bu yol, modeli bakımından, onlardan farklılık gösteriyor. Belirtebiliriz ki, devrimci dönüşümlerin bu biçimi sayesinde ve çerçevesinde, sosyo-politik ve diğer yapılar bilimsel-teknik devrim sırasında değişen üretici güçlere, dünyanın karşılıklı bağımlılığına, toplumsal ilerlemede insanın ve insan aklının yeni rolüne uygun hale geliyorlar.

Doğal olarak, istenen ve nesnel olarak gerekli olan bu dönüşümlerin gerçekleştirilebilirliği sorunu ortaya çıkıyor. Sorun karmaşıktır, çünkü global arenada çelişkili pek çok çıkar çarpışmaktadır. Ancak, gelişmenin nesnel eğilimlerine dayanan ve aynı zamanda, bu gelişmede geniş yığınların çıkarlarını yansıtan bir yönde düzeltmeler yapan bir politikanın geliştirilmesi için teorik analize girilmektedir. Bu durumda söz konusu olan, bir bütün olarak insanlığın çıkarlarıdır. İnsanlığın kendi varlığını sürdürmek için verdiği mücadelenin deneyimi, ulusal, sınıfsal, ideolojik açılardan farklı olan insanların barış hareketindeki işbirliği umut vericidir.

Uygarlık krizinin aşılmasına ilişkin görevlerin dayattığı ‘dünyanın sosyal yenilenmesi’nin temel yönleri nelerdir? Bize göre, en genel planda dört yönü ayırmak gerekiyor. Birincisi, nükleer silahtan, şiddetten arınmış bir dünyanın kurulması yönelimi. İkincisi, global gerçekleşme biçimi yani, insanlığın formasyon açısından çeşitliliği ve toplumsal sistemlerden her birinin gerekli daha yüksek bir aşamaya geçme olanağı da dahil, toplumsal sistemlerin gelişmesinin karşılıklı bağımlılığı. Üçüncüsü, insanın her türlü mükemmelleşmesinin ve çok-yönlülüğünün artmasının gün-

müz dünyasında toplumsal ilerlemenin belirleyici bir ölçütü olarak öne çıkması. Dördüncüsü, toplumsal ilerlemenin bütünsel öznesinin öz ve yapısının değişikliği.

III

Yönelim ve Amaçlar

Yeni politik düşüncenin, dönüştürücü süreçler sırasında şiddetin kaçınılmazlığı konseptine karşı çıkan, şiddetsizlik taraftarı bir düşünce olarak, eski anlayışların karşısına konulması konuyu basitleştirmek olurdu. Bilindiği gibi, Marksist-Leninist sosyal devrim teorisi, mücadelenin şiddeti içermeyen biçim ve araçlarının (üstelik bunlar çok sayıdadır) olasılığını yadsınamış, hatta belirli durumlarda bunları tercih edilir olarak kabul etmiştir. Sosyalist dönüşümlerin bir sonucu olarak “sonsuz barış”, geçmişte de, devrimci teori tarafından gelecekteki ideal dünya düzeni gibi alınmıştır.

Toplumsal ilerlemenin biçim ve yolları üzerine Lenin’in ölümünden sonra Komin-tern’de ağırlık kazanan anlayışlar, bir yanda toplumsal ilerlemenin, diyalektik bakımdan gelişen ve çok yönlü olan konseptinin şemalaştırılmış bir basite indirgenmesi, diğer yanda ise nükleer öncesi, “kriz öncesi” çağ koşullarında belli ölçülerde haklı olan yargıların kutsallaştırılmasıydı. Ancak bu anlayışlar bile, dar ve tek taraflı bir biçimde, yeni politik düşüncenin karşısına konulamaz. Yeni politik düşünce açısından, şiddete karşı olmak her sosyo-politik sorunu çözen bir maymuncuk değildir.

Ancak yine de bu soruna eski ve yeni yaklaşımlar arasında oldukça önemli bir fark bulunmaktadır.

Belirli bir aşamada biz, sosyalizmden kapitalizme geçişi aksiyomlar biçiminde kabul etmeye başladık: Bu geçiş kaçınılmazdır; nesnel ekonomik yasaların işleyişi tarafından belirlenmiştir; yalnızca öznel faktörün eylemini aktifleştirmek gereklidir!.. Diğer bir deyişle, toplumsal ilerleme günümüz tarihinin her somut kesiti için, özü itibarıyla önceden belirlenmiş biricik seçenek olarak anlaşıldı. Alternatifler ancak bu ilerleme çizgisinin yaşama geçirilmesinin ardışık aşamaları, araç ve biçimleri düzeyinde kabul edildi. Toplumsal ilerleme sorununa ilişkin olarak barış ve şiddetsizlik sorunu, yalnızca stratejik amaca erişmek için optimal araçların seçimi bağlamında, genel olarak gündeme geldi. Bu stratejik amacın içeriği, uygulanacak araçlara önem vermeyen, bunlara kayıtsız kalan bir biçimde kendisini gösterdi. Ancak, daha uzak bir sosyalist gelecekte bile dünya barışı, teorik ve pratik faaliyetin özel bir yönelim noktası ve belirleyicisi olarak ortaya çıkmadı. Çünkü barış, sosyalizmin kurulmasının doğal ve zorunlu bir sonucu olarak kabul edildi.

M.S.Gorbaçov’un uluslararası görüşmede belirttiği gibi, günümüzde de, “kapitalizmin alternatifi vardır. Bu alternatif sosyalizmdir. Ancak, gelişmenin çok-seçenekliliği de ortadan kalkmış değildir. Eski dünyanın güçleri, tarihsel spiralin her boğumunda, o andaki en tehlikeli çelişkiyi ortadan kaldırma ve egemenliklerini uzatma olanağına sahiptirler... Kuşkusuz, kapitalist düzenin uzlaşmazlıkları her yeni aşamada yeniden üretiliyor, ancak bu üretim yeni bir biçimde, başka türlü oluyor.” Global nükleer felaketin her gün kendini hissettirdiği günümüzde, sağlam bir barışın kurulmasını sosyalizmin “kurulmasına” bağımlı kılmak düşünülemez. Kapitalizmden sosyalizme geçiş olanaklarını ve yollarını anlayabilmek için, kuşkusuz, günümüz kapitalizminin nasıl geliştiğini analiz etmek gerekiyor. Ancak, güvenilir, kontrol edilebilir bir barışın ve insanlığın yok oluşunu engellemenin, toplumsal gelişmelerin çok-

seçenekliliği koşullarında sağlanmasını zorunlu kılan bir durum söz konusudur.

Yeni politik düşünce şu noktadan hareket ediyor: Barışın, en azından global düzeyde, alternatifi yoktur. Çünkü savaş, yalnızca toplumsal ilerlemenin herhangi belli bir doğrultusunun alternatifi olarak değil, aynı zamanda, insanlık tarihinin başlı başına bir alternatifi olarak ortaya çıkıyor. İlk bakışta, araçlar düzeyinde bir seçim özgürlüğü kalmıyor gibi bir sonuç çıkıyor. Oysa, alternatiflilik yol ve amaçlar alanına "kayıyor". İlerlemenin çok-varyantlı olduğu ortaya çıkıyor. Çeşitli formasyonların işbirliği ve barışçıl yolla değişikliğin doğurabileceği sonuçlar önceden tek bir biçimde belirlenmiş bulunmuyor. Ama şu soru ortaya çıkıyor: Yeni politik düşünce, uluslararası politikadan şiddetin uzaklaştırılmasını ileri sürerken, söz konusu edilen araçlar mıdır? Bize göre, burada söz konusu olan stratejik amaçtır. Bu amacın kendisi uygun araçların seçimini gerekli kılıyor; aşamalar açısından olsun, toplumsal yaşamın çeşitli alanlarına tutarlı bir biçimde yaygınlaştırmak açısından olsun, bu stratejik amacın yaşama geçirilmesinin yeterince güçlü bir mantığı vardır. Barış ve şiddetsizlik sorununun araçlar düzeyinden, amaçlar ve stratejik yönelimler düzeyine geçirilmesi, yeni düşüncenin en önemli ayırd edici belirtilerinden biridir.

İnsanlığın sağ kalması yalnızca nükleer silahların kontrolü, azaltılması ve hatta yok edilmesi yoluyla garanti altına alınmıyor. Ekonomik yapıda da militarizmi tümüyle yok eden derin bir yeniden yapılandırma (perestroika) gereklidir. Politik sistemler alanında, kritik önemdeki kararların alınmasına halkın katılması hakkının gaspedilmesini önleyen bir demokratikleşme zorunludur. İnsan-doğa sisteminin yeni bir tarzda uyumlandırılması, doğa ile ilişkide "şiddeti dışlayan" bir yaklaşıma geçilmesi zorunludur. Sosyalist devletlerde devrimci perestroika, demokrasi ve açıklık; yeni ekonomik düzen mücadelesi ve bir dizi "Üçüncü Dünya" ülkesinde ulusal uzlaşma politikası; "dünya ekonomisi ve demokrasisi" için mücadele ve gelişmiş kapitalizm alanında derin, yapısal reformlar. İşte, günümüz gerçekleri için bu tür doğrultularda yapılacak pratik faaliyetler ve teorik çalışmalar, ayrı ayrı ülke ve bölgelerin önüne dikilen özgün sorunlarda perspektifli ve umut verici başlangıçlardır.

Tutarlı ve içkin zorunlu bir gelişme koşullarında, stratejik amacın gerçekleşmesi için mücadele militarizm, doğaya faydacı yaklaşım, uluslararası ilişkilerde hak eşitsizliği, kişiliğin yabancılaşması ve parçalanması gibi kapitalizmin kimi başlangıç özellikleriyle çatışmaya yol açıyor. Ortaya çıkıyor ki, şiddetten arınmış bir dünyanın kurulması yolundaki stratejik amacın bu yönleri kendi içinde anti-kapitalist bir potansiyel barındırıyor ve kapitalizmin kimi temel özelliklerinin kendi karşıtlarına dönüşümünün yeni bir aşamasına götürüyor. Emperyalizmin doğuşuyla ilgili olarak Lenin böyle bir dönüşüm olasılığına işaret etmiştir.(3)

Şiddetten arınmış bir dünya mücadelesi, insanlığın sosyal yenilenmesi için hiç de daha az önem taşımayan uzak bir anlama da sahiptir.

Birincisi, bu mücadele sosyal açıdan çok-çeşitli bir dünyanın işbirliği ve bir arada yaşamasının bir biçimini yaratmaktadır. Ve bu biçim sosyalizmin doğasına özgü olmayan, özellikle uluslararası çatışma koşullarında dayatılan yapılardan sosyalizmin kurtulması olanağını sağlayacak, böylelik-

le, onun "kendi gerçeğine" büyük ölçüde uygun düşmesine, yeni bir gelişme düzeyine çıkmasına yol açacaktır.

İkincisi, bu mücadelenin mantığı, sosyalist olmayan dünyada toplumsal ilerleme güçleri bloğunun oluşmasını getirecektir. Bu blok, bir görevden başka bir göreve geçerek ve bu arada, kendisi de gerekli değişimlere uğrayarak, derin toplumsal dönüşümlerin bir öznesi olarak ortaya çıkabilir.

Üçüncüsü, yalnız mücadelenin barışçıl yöntemleri değil, aynı zamanda şiddetten arınmış bir dünya da, bir amaç olarak bilimsel-teknik devrim çağının biçimlendirdiği insanın özfaaliyetinin ve özgürlüğünün artmasına büyük ölçüde uygun düşüyor. Belirli tarihsel durumlarda zorunlu olarak doğan şiddet mantığı, baskı aygıtının şiddet uygulayıcısından kaçınılmaz olarak ayrılmasıyla, (burada gizli olan yabancılaşma ve ona karşı koyma tehlikesiyle) şiddeti gerçekleştirilen özneye ters düşüyor. Bu durum bağimsizliğin kısılmasına, onun yerini "yukarıdan" gelen nizamnamelerin almasına yol açıyor.

Mevcut keskin çelişkiler ve farklı çıkarların çarpışmasının trajedisi ile, geleneklerin, güvensizliğin ve kuşuculuğun sağlamlığını hesaba katarak, şiddetten arınmış bir dünyaya doğru ilerlemenin ne derece mümkün olduğu soruna dönelim. Burada net bir hesap yapmak oldukça zordur. Üstelik bu olasılığın ölçüsü sabit bir değer değil, sosyo-ekonomik mücadelenin bir dizi parametresine bağlı olarak değişen bir büyüklüktür. Ancak, bu olasılık üzerinde düşünürken iki unsuru da hesaba katmak gerekiyor.

Birincisi, şiddetten arınmış bir dünya yönelimi, bir tarafın teklif edip de, diğer tarafın kabul ya da red edebileceği yeni oyun kuralları değildir. Bu yönelim, günümüz dünyasının gelişiminin temel yasallıklarının politika ve ideolojiye yansımalarıdır. Toplumsal yasallıklar yaşamda hiç bir zaman ihtirasların çarpışmasının, kişiler, partiler, sınıflar ve diğer toplumsal grupların savaşımının dışında ortaya çıkmamışlardır. Şiddetten arınmış bir dünyaya doğru ilerlemesine karşı duran grupların, nesnel yasallığa karşı durdukları için politik başarısızlığa mahkum olduğu sonucu asla çıkarılamaz. Nesnel yasallıkların "zorlayıcı gücü", politik mücadelenin sonucunun otomatik olarak önceden belirlenmişliğinde değil, bu yasallığın gerçekleşmesine karşı biricik alternatifin insanlığın ölümü, en azından çürütmesi olması noktasında ifadesini buluyor.

İkincisi, bu yasallık, gerekli politik irade, insanların görüşlerinde ve psikolojilerinde bir değişiklik insanı kendi kendisini kutsal bir varlık gibi düşünmeye zorlayan o yüksek ahlak olmadan ortaya çıkamaz. Bu nedenle sık sık şu sorular ortaya çıkıyor: Şiddetten arınmış bir dünyaya ilerleme yasallığı ne ölçüde **nesneldir**? İnsanlığın termonükleer, ekolojik veya bir başka felakete doğru, nesnel yasalara uygun olarak gerçekleşen sürüklenmesini durdurmak görevini somut sosyal güçlerin eylemlerinde cisimleşen sağduyurun yüklendiği koşullarda, nesnelliğin kendisini nasıl anlamak gerekiyor? Bu sorular derin bir felsefi analizi gerektiriyor; bu konuda, biz yalnızca bir uyarı ile yetinelim.

Çağımızda bir yandan öznel faktörün rolü artarken, bir yandan da düşünce ile gerçeklik, özne ile nesne arasındaki bağıntının karakteri ve ilişkisinde değişiklikler oluyor. Bilinç irade yalnız nesnel yasaları yaşama geçiren mekanizmalar olarak kalmıyor, aynı zamanda, bu yasallıkların yapısına giderek daha organik bir biçimde

(3) Bkz. Top.Yap., C.27, s.385

girmeye de başlıyor, üstelik, bu yapının belirleyici unsurlarından oluyor.

Belirtmek mümkün ki, zorunlu bir koşul olarak şiddetten arınmış bir dünyaya yönelim, yeni türden yasallıkları ve onların oluşmasında bilinç ve iradenin yeni rolünü gerekli kılıyor. Bu yeni rolün yerine getirilmesini sağlama yeteneğinde olan ise yalnızca yeni politik düşüncedir. Yaşanan süreçler karşısında bilincin rol ve işlevinin değişmesi, gerçekliğin gelişmesindeki nesnel çelişkileri çözmenin nesnel olarak belirlenmiş tarzıdır. Lenin'in belirttiği gibi, "insan bilinci nesnel dünyayı yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda da onu yaratır."⁽⁴⁾ Demek ki, bilinç, örgütlenmesinin farklı basamaklarında nesnel dünyayı yaratabilir ve bilincin, varlık yığını içine bu nüfuz edişi, varlığın giderek daha derin tabakalarının manevileşmesi ve etik ile ahlaka tabi olması insanlığın ilerlemesinin en önemli görünüş biçimlerindendir.

IV Global Biçim

Dünyanın giderek artan karşılıklı bağımlılığı onun çok-çeşitliliğinin silinmesine değil, daha da güçlenmesine yol açıyor. Günümüz uluslararası ilişkilerinde var olan ve toplumsal süreçlere tekleştirici etkide bulunan şiddet dayatma ve baskı biçimlerinin ortadan kaldırılması en azından dünyanın çok-çeşitliliğinin güçlenmesine katkıda bulunacaktır. Bize göre bu söylenenler, iki farklı toplumsal sistemin karşılıklı ilişkileri için de söz konusudur. Bu sistemler uzun bir zaman boyunca birarada yaşamak zorundalar. Bu sistemlerden birinin diğerini yok etmesi olasılığından hareket ederek yapılan kısa orta vadeli öngörüler, bu olasılık ister devrimci yükselişe, ister zafer getiren bir savaşa, isterse de konverjans (yakınlaşma) sürecine dayandırılabilir, inandırıcı görünmüyor. Ama insan soyunun devamı sorunu olumlu olarak çözülmek isteniyorsa, bu sistemlerin karşılıklı ilişkilerinin karakteri ve bu karakterin insanlığın ilerlemesi açısından taşıdığı önem değişmek zorundadır.

Karşılıklı bağımlı bir dünyada sistemlerin basit bir "paralellik" içinde bir arada yaşamaları büyük olasılıkla olanaksızdır. Böylesi bir durum en azından çatışma tehlikesini büyük ölçüde yeniden üretebilir. Bu iki toplumsal sistemin, yaşamın gündeme getirdiği sorunlara verecekleri yanıtların yarışması da kaçınılmazdır. Yarışmada ise, rakibinin de en iyi buluşlarını kullanan kazanacak; en iyi deneyimi önemsemeyen ise yenilgiye mahkum olacaktır. Pratik olarak bu, **sistemlerin birbirlerini karşılıklı etkilemesi** anlamına geliyor. Bu karşılıklı etkilemeyi söz konusu sistemlerin öz gelişimi açısından kesinlikle olumsuz bir faktör olarak değerlendiren, onu mümkün olduğunca azaltılması gereken, ama bir arada yaşamının dayatıcı zorunluluğu sonucu katlanılmak zorunda kalınan bir kötülük olarak değerlendiren geleneksel ve yaygın anlayışlar acaba doğru mudur? Sanırız, bu anlayışlar son derece yetersiz kalmaktadırlar.

Her şeyden önce şunu görmek önemlidir: 70'li-80'li yıllara girdikleri biçimleriyle her iki sistem de farklı nedenlerle ve farklı ölçülerde de olsa, ne insanlığın global sorunlarını etkili bir biçimde çözmeye, ne de kendi çerçeveleri içinde gözlenen krizlerin ve kriz öncesi olgu ve süreçlerin köklü olarak üstesinden gelmeye hazırlardı. Gerek insanlığın varlığını sürdürmesi, gerekse bilimsel-teknik devrimin dinamikleşmesi ve

yalnızca teknik değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel olarak kontrol altına alınması her iki sistemin dönüşümünün niteliksel bakımdan yeni bir düzeye çıkmasını gerekli kılıyor. Şu ya da bu sistemin buna ne derece yetenekli olacağı ise ayrı bir sorudur. Ancak bu, önemli ölçüde iki sistemin işbirliğinin karakterine bağlıdır.

Toplumsal sistemler olarak sosyalizm ve kapitalizm, uzun süre başlıca **antagonist gelişme mekanizması** diye adlandırılabilir bir şeyle birbirlerine bağlıydılar. Kuşkusuz, bu durum ticari, kültürel, politik ve diğer ilişkileri ve değiş tokuşları dışlamadı. Ancak, sosyalizm ve kapitalizm açısından harekete geçirici dış itki, sözü edilen bu ilişkiler ve değiş tokuşlar değil, karşıt sistemlerin birbirlerinin varlıklarına meydan okumalarıydı. Karşılıklı mücadelenin bu itki ile bağlı biçimleri sistemlerin iç gelişmeleri açısından ne tür olumsuz sonuçlara yol açmış olursa olsun, bu itkiyi önemsememek olmaz. Ama, bu antagonist mekanizma nükleer çağ öncesinde oluşmuş ve etkide bulunmuştur. Şiddetten arınmış dünyaya yönelmenin devrimci anlamı, insanlığın varlığını tehdit eden ve ilerlemeyi engelleyen bu mekanizmanın parçalanmasını zorunlu kılmasındadır. Karşılıklı bağımlı, bütünsel ve patlamaya hazır bir dünyada, "sizin için ne kadar kötüyse, bizim için o kadar iyidir" ilkesi artık geçerli değildir. Dünyanın ilerlemesinin yeni formülünün en önemli özelliklerinden biri, taraflardan birisinin ilerlemesinin onun karşıtının yıkımını, bu karşıtın tarihsel yok oluşa sürüklenmesini gerektirdiği değil, kendi ideolojik ve sosyal anlayışlarını uluslararası ilişkiler alanına taşımayarak, barış içinde birlikte yaşama becerisi- ni gerektirdiği gerçeğidir.

İki toplumsal formasyonun işbirliği günümüz kapitalizminden günümüz sosyalizmine geçişi veya bunların aynı değişmez temelde, "birbirlerine yakınlaşması" olarak, basite indirgenmiş bir biçimde elbette düşünülemez. **Kapitalizm ve sosyalizmin rekabet ve işbirliği koşullarındaki uzun bir gelişme sürecinde, bu sistemlerdeki köklü yenilenme ve derin değişimlere ilişkin gerçekten ciddi bir teorik sorunla karşılaşıyor.**

Zamanımızın mevcut buyrukları, insanlığın sosyal yenilenmesinin önceden var olan biçim ve yollarını büyük ölçüde değişikliğe uğrattı, yenilerini yaratıyor. Ulusal devrimci patlamalar sonucu ülkelerin bir sistemden diğerine doğru yer değiştirmeleri insanlığın sosyal yenilenmesinin biçim ve yollarının yalnızca "özel bir olayı" durumuna dönüşüyorlar. Anlaşıldığı kadarıyla, toplumsal formasyonların yer değişimi çok çeşitli geçiş biçimleriyle ve önceden tahmin edilenden daha geniş bir tarihsel dönemde gerçekleşmekle kalmayacak, aynı zamanda bu süreç, toplumsal yaşamın yeni biçimlerinin üstünlüğünün dünya topluluğunun gözü önünde kanıtlanması yoluyla, uluslararası topluluğun yaşamının her alanındaki bir sıra dönüşümler kanalıyla, global bir düzeyde de yaşanacaktır. Bu süreç ulusal ve uluslararası çabaların sıkıca birliğine örülmesi temelinde gelişecektir. Sistemin tümündeki değişikliklerin ölçütü ile, ayrı ayrı ülkelerdeki demokrasi ve ilerleme güçlerinin gelişmesinin ölçütü, birbiriyle eskisine göre daha sıkıca bağlıdır.

Toplumsal İlerlemenin Ölçütleri

İnsanın yeniden üretim krizi, yukarıda belirtildiği gibi, uygarlık krizinin sonucu- nu yansıtır. Bu nedenle, bu krizden çıkış, bizzat insanın gelişimindeki çıkmazların aşılması olarak kendini gösteriyor. Bugün ortaya çıkan sorunlar şunlardır: Her insan yaşamının, her somut insanın değeri, en yüksek değer olarak kavranılmadan, insan- lık varlığını sürdürebilir mi? İnsanlık, kimi halkların insanlık dışı yaşam koşulları- nın üstesinden gelmeden kendi varlığını sürdürebilir mi? Üretici güçlerin, bir yandan toplumun refah düzeyini yükseltirken, diğer yandan, çalışabilir nüfusun önemli bir bölümünü çalışma ve toplumsal yaşamın tüm alanlarına fiilen etkide bulunma ola- nağından yoksun bırakacak bir biçimde, hızla gelişmekte olması bir ilerleme sayıla- bilir mi? Diğer bir deyişle, insanın yabancılaşmasının artmasına eşlik eden bir mad- di zenginlik artışı ilerleme diye adlandırılabilir mi?

Marksist-Leninist felsefe insanı her zaman, sosyal adalet temeline dayalı bir top- lumun gelişmesinin "öz amacı" olarak görmüştür. Bu nedenle, şu anda da ancak insanın bizzat kendisi, onun yabancılaşmasının tüm biçimlerinin üstesinden gelinme derecesi ve onun evrenselliğinin ölçütü toplumsal ilerlemenin belirleyici kriteridir. An- cak bu, genel insani olan ile sınıfsal olanın, enternasyonal ile ulusal olanın, kolektif ile bireysel olanın karşılıklı ilişkisi gibi sorunların somut çözümünde ifadesini bul- malıdır. Biz bir bakıma göz göre göre, geleneksel olarak, özel olanın karşısında daha genel olanı, bireysel olanın karşısında kolektif olanı tercih ettik. Ancak bugün, ge- nel insani olanın, genelin, ulusal ve kolektif olanın, bireyselin genelleştirilmiş bir ifa- desini olduğu ve bireysel olanın gözardı edilmesi durumunda, bunların hiçbir anlama sahip olmadığı üzerinde daha derinlemesine düşünmek gerekmiyor mu? Genel ola- nın bireysel olana bağımlılığı, tersine bağımlılığa nazaran daha fazla artmıyor mu?

Herhalde bu soruların cevap anahtarını, Marksist geleneği izleyerek, her- şeyden önce ekonomik ilişkilerde aramak gerekiyor. Klasiklerin isabetle be- lirttikleri gibi, bir zamanlar, insanın yalnızca "konuşma yeteneğine sahip bir araç" olduğu, "böğüren araçlar"dan ve "sağır araçlar"dan yalnızca konuşma yeteneğiyle ayrıldığı koşullarda üretim yapıyordu.⁽⁶⁾ İnsanın ro- lünün "vida"ya indirildiği, onun üretimin gidişine etkide bulunma ye- teneğinin oldukça sınırlı olduğu, bilgisini artırmaya ve emekle ilişkisini iyileştirmeye ilgi duymadığı durumlarda, üretim günümüzde daha çok aksı- yor. Bu aksaklık daha belirgin bir biçimde ortaya çıkıyor, çünkü, giderek daha fazla güç tek bir insanın elinde toplanıyor ve bunları o yönetiyor; her kolektif işin başarısı tek bir insanın kararına, giderek daha büyük öl- çüde bağlı oluyor. Bu nedenle, örneğin büyük sermaye, bazen kendi ayrı- calıklarının bir kısmından bile vazgeçerek, üretimin yönetimine ve kâra ka- tılımı öngören çeşitli sistemler yardımıyla, ücretli emeğe özgü olan yaban- cılaşma olgusunun üstesinden gelmeye yöneliyor.

Bu mantıksal analizden şu sonuç çıkıyor: İnsanın toplumsal rolü ve yet- kinliği artırılmadan, toplumun maddi temelini başarılı bir biçimde güç-

lendirilmesi nesnel olarak söz konusu olamaz. Aynı doğrultudaki daha bü- yük dönüşümlere, toplum yaşamının manevi alanında da rastlanıyor.

Bugün biz, toplumsal ilerlemenin şu noktalarda ifadesini bulduğunu herhalde söy- leyebiliriz: İnsanın düşünsel, manevi, yaratıcılık gibi, kendine özgü niteliklerini daha tam olarak açığa çıkarak, üretici güçler içinde belirginleşip kendisini göstermesi nok- tasında; üretimin bir aracından çok, bir amacı olarak ortaya çıkan insanın, üretim sürecine, onun efendisi olarak sahip olması, onun üzerinde yer alması noktasında. İnsanın kendisinin yeniden üretilmesi, kişinin çok-yönlü gelişimi için bilgiyle dona- tılması, yaratıcı yeteneklerinin artması, manevi açıdan yükselmesi bakımından, bir ge- nişletilmiş yeniden üretim sorunu olarak gündeme geliyor. İnsanın bu yolda aldığı mesafe onun yaratıcı insan olarak şekillenmesi, daha önceki bütün insan tipleri- nin "evrensel-tarihsel, ampirik bakımdan evrensel bir birey"⁽⁷⁾ ile değiştirilmesi sos- yalizm ile kapitalizmin tarihsel hareketinin, uygarlık krizinin aşılmasına yaptıkları katkı ve getirdikleri olanakların karşılaştırılmasını mümkün kılan bir ölçüt olabilir ve olacaktır.

Emeğin ve mülkiyetin bütünleştirilmesi evrensel, bağımsız insanın oluşum süreci- nin derin bir temeli olarak öne çıkıyor. Marks, kapitalist üretimin kişisel mülkiyeti olumsuzladığını, ama doğal sürecin zorunluluğuyla kendi kendisini olumsuzlamayı da doğurduğunu yazıyor. Kooperatifler ve üretim araçlarının ortak sahipliği temelinde, "sosyalist üretim özel mülkiyeti değil, kişisel mülkiyeti yeniden tesis ediyor."⁽⁸⁾ Marks'ın önerdiği bu temelde, toplumsal ile bireysel olanın diyalektiği üstüne daha derinlemesine düşünüp, kavramak önümüzde durmuyor mu? Üstelik, sosyalizmde toplumsal mülkiyetin egemen biçimi olan devlet mülkiyeti, "sahipsiz" bir mülkiyet olarak, önemli ölçüde itibardan da düşmüş bulunuyor.

Şu durumu da hesaba katmak gerekiyor: Gelişmiş çağdaş toplumlarda çeşitli bi- çimlerde ve farklı sosyal temellerde de olsa, desantralizasyon (merkezleşmeme), mül- kiyetin özgün bir "dağılım" süreci gelişiyor; üstelik bu süreç, yalnız ekonominin geri kalmış sektörlerinde değil, daha ziyade ileri sektörlerde, en yeni teknoloji temelinde gerçekleşiyor. Çalışanın girişimciliği yönünde yeni olanaklar açabilecek, yönetsel ve örgütsel biçimler (bu biçimlerin, söz konusu toplumun makroekonomik yapısı ile bağıntısı da hesaba katılarak) aranıyor.

Toplumsallaşmanın artışı ve desantralizasyon süreci, günümüz sosyo-ekonomik ge- lişiminin birbirinden yalıtılmış, birbirine karşıt iki eğilimi değildir. Bunlar daha çok endüstri tipi ekonomiden bilimsel-teknik tipteki ekonomiye geçişin, üretimde temel ve yığınsal bir figür olan kısmi-işçiden, uygulayıcı-işçiden, yeni, öncü bir üre- tici güç olan genel emek öznesine, yaratıcı-işçiye geçişin, zorunlu olarak birbirine bağlı iki yanını oluşturuyorlar.

Toplumsallaşma ve desantralizasyon süreçleri karşılıklı etkileşimlerinin karmaşık- lığı içinde, daha ileri toplumsal yapılarla bugüne dek uyuşan eski çağların kalıntıla- rını değil, çağdaş gelişmenin ürünlerinden oluşan özgün bir toplumsal çok-yapılılığı, sosyo-ekonomik biçimlerin yeni bir çok-çeşitliliğini yaratıyor.

(6) K.Marks, F.Engels, *Yapıtlar*, C.23, s.208

(7) K.Marks, F.Engels, *Yapıtlar*, C.3, s.34

(8) K.Marks, F.Engels, *Yapıtlar*, C.23, s.773

Endüstriyel ekonomiyi bilimsel-teknik ekonomiden ayıran temel ayırıcın şu noktada olduğunu söylemek mümkündür: Endüstriyel ekonominin mantığı çok-çeşitliliğin ortadan kaldırılmasına, toplumun tek türdenleştirilmesine, toplumun tüm alan ve sektörlerinde tek bir tür endüstri örgütlenmesinin yerleşmesine yol açıyor; oysa bilimsel-teknik ekonominin mantığı ise çok-çeşitliliğe yol açıyor, her özel faaliyet türüne tek, ortak bir ölçüt ile değil, ona özgü bir ölçüt ile yaklaşılmasına neden oluyor ve bu yaklaşım, faaliyet türü için en uygun olan örgütlenme biçimleri sağlıyor.⁽⁹⁾ Endüstriyel ekonomi için, olgunluğa giden yol çok-çeşitlilikten tek-çeşitliliğe doğru bir hareket anlamı taşıyor; bilimsel-teknik ekonomi için, bu yol tersi bir doğrultuyu öngörüyor. Bu ise, yalnızca evrensel, girişken insanın oluşum yollarının çok-çeşitliliğini değil, aynı zamanda onun kendini gerçekleştirmesinin pratik biçimlerinin de çok-çeşitliliğini sağlıyor.

Bu süreçte demokrasinin, onun en yüksek biçimi olan özyönetimin gelişmesi büyük rol oynuyor.

VI

Toplumsal İlerlemenin Bütünsel Öznesi

Şu ya da bu sosyal güç, bilinen önbelirlenmişliğin gücüyle değil, söz konusu aşamada insanlığın önünde duran somut sorunları çözmeye yeteneği ve hazırlığı sayesinde toplumsal ilerlemenin öznesi oluyor. Tarihsel durumun yeniliği çeşitli sosyal güçlerin potansiyelinin değerlendirilmesine yeni ölçütlerle yaklaşılmasını dayatıyor; üstelik, bu potansiyelin, insanlığın kurtarılması için mücadele sırasında ortaya çıkabilecek dinamizmi içerisinde ele alınmasını gerektiriyor.

Marksist-Leninist teorinin ilkesel temellerinden biri(oluşumu sanayi kapitalizminin ortaya çıkışıyla bağlı olan)işçi sınıfına insanlığın sosyal yenilenmesinde çözücü bir rolün düştüğü sonucudur. Dünya tarihinin 20.yüzyıldaki gelişmesi, sosyalizmin ortaya çıkışı bu sonucu doğrulamıştır. Bu sonuç, tarihin şu ya da bu aşamasının özelliklerine uyarlanması sırasında, ancak somut olarak düşünülüp kavrandığı zaman, gerçek teorik ve pratik önemiyle ortaya çıkıyor. Bu ise bir dizi önemli sorunun yanıtlanmasını öngörüyor: Üretici güçlerin gelişmesine bağlı olarak işçi sınıfının yapısı nasıl değişiyor? Tarihin şu ya da bu aşamasında işçilerin hangi grup ve bölümleri bu sınıfın çekirdeğini oluşturuyor? İşçi sınıfının çeşitli bölümlerinin gereksinimleri, çıkarları, kültür düzeyi, faaliyetlerinin sosyo-politik biçimleri nasıl değişiyor?

Açıktır ki, günümüz dünyasında gittikçe yaygınlaşan bilimsel-teknik devrim ve sosyal önceliklerde meydana gelen derin dönüşümler birçok şeyi yeni bir tarzda ele almayı gerektiriyor. Söz konusu tüm sorunların analizini derinleştirmeden, karşılıklı mücadele içindeki çok sayıda konseptin özüne girmeden, yalnızca şunu belirtelim: Bilimsel-teknik devrim sürecinde, çoğunlukla, canlı emeğin üretimden "uzaklaştırılması" diye adlandırılan bir olgu yaşanıyor. Ancak, birincisi, bu süreçte

canlı emeğin rolü, cisimleşmiş emeğe göre artıyor mu, azalıyor mu? İkincisi, hangi emek üretimden uzaklaştırılıyor? Bize göre bu sorulara verilecek yanıtlar, yalnız işçinin günümüz üretimindeki yerinin değil, aynı zamanda sosyal rolünün de daha iyi anlaşılmasına olanak sağlıyor.

Bilimsel-teknik devrimin canlı emeğin önemini artırdığı açıktır. Çünkü, canlı emek, maddi hareket etkenlerinin artan bir bölümünü harekete geçiriyor, kendi çevresinde döndürüyor. Ancak söz konusu olan hangi emektir? Gerçekte el emeği, "bilimsel-teknik devrim öncesi" emek, az kalifiye olan emek üretimden uzaklaşıyor. Giderek daha çok zihinsel bir karakter kazanan emeğin, bilimsel-teknik emeğin, yaratıcı, doğa ve üretim süreçlerini dönüştürücü, zorunlu toplumsal değerleri yaratan emeğin rolü artıyor. İşçi sınıfı yok olmuyor. Yalnızca değişiyor. Yalnız mühendis ve teknikerlerin değil, aynı zamanda bilim adamlarının, çok çeşitli faaliyet alanları temsilcilerinin ve bu arada "üretici olmayan alan"a geleneksel olarak dahil edilen kişilerin de bugün "bütünsel işçi" kavramına girmesiyle, bu kavramın kendisi genişlemiyor mu? Bunlar şimdi hem üretime, hem de insanın yaşam faaliyetinin tüm koşullarına ve onun yeniden üretimine giderek daha dolaysız bir etkide bulunuyorlar.

Eğer soruna insanlığın temel kaygısı olan soyunu devam ettirme açısından bakarsak, o zaman görüyoruz ki, "bilimsel-teknik devrim öncesi" dönem ait işçi sınıfı, en azından kapitalist olmayan dünya ülkelerinde, bu acil toplumsal amacın gerçekleştirilmesi mücadelesinde öncü olamamıştır. Tek bir sınıfın (bu en ileri sınıf bile olsa) insan uygarlığının korunması ve yeniden yapılandırılması gibi muazzam ve kapsamlı bir görevin üstesinden gelmesi hemen hemen olanaksızdır. Bu durum gözönüne alındığında, toplumsal ilerlemenin öznesinin basit bir biçimde değiştirilmesi değil, onun daha geniş bir sosyal temelde oluşturulması zorunluluğu açık bir biçimde ortaya çıkmıyor mu?

Toplumsal ilerlemenin bütünsel öznesi, şimdi, ortak karşıta karşı koyma temelinden çok, insanlığın varlığını sürdürmesi ile bağlı olan olumlu amaçların ortaklığı temelinde, uygarlık krizinden çıkılması ve şiddetten arınmış bir dünyaya doğru ilerlenmesi adına oluşmaktadır. Kuşkusuz, karşıt yok olmuyor, daha özgün bir biçimde, örneğin, genel olarak tekelleri burjuvazi olarak değil, onun militarist askersel-endüstriyel fraksiyonu olarak belirliyor. Toplumsal ilerlemenin yeni bütünsel öznesi, olumlu amaçların gerçekleştirilmesi olarak, belirli bir karşıta "karşı birlik" biçiminde anlaşılan daha önceki devrimci sürecin akımları karşısına konulamaz. Ama, ağırlık merkezinin olumsuzlama görevlerinden kurucu görevlere doğru yer değiştirmekte olduğunu söylemek mümkündür. İşte bu nedenle, gerçekçi bir eylem programı bugün böylesi bir önem kazanmıştır.

Toplumsal ilerleme güçlerinin amaç ve karşılıklı etkileşme platformunun değişmesi, onların işbirliği biçimlerine yansımazlık edemez. "Akımların" daha önceden oluşmuş tablosu, toplumsal ilerleme güçlerinin faaliyetlerinde şimdi kurulmakta olan koşut, ortak, özerk gibi çeşitli işbirliği biçimlerinin belirginleştirilmesine tam olarak uygun değildir. Diğer yandan, ilerlemenin çeşitli güçleri arasında önceki ayırdedici bir çok çizgi, yeni görevler karşısında anlamını yitiriyor. Tüm tarafların "çok bilmişlik kibi" en" vazgeçmesi, gerçeğin birlikte aranması ve diyaloga hazır olunması, her koşul ve durumda lider olma iddiasından uzaklaştırılması, daha esnek ve de-

(9) Bu sorun ünlü Rus ekonomisti A.Çayanov tarafından metodolojik planda oldukça ilginç bir biçimde ortaya konmuştur. Sanayi ve tarım alanlarında büyük üretim tipi örgütlenme olanaklarını kıyaslayan Çayanov, bu soruna iki üretim için de aynı biçimde yaklaşılmasının doğru olmadığını gösteriyor. Çayanov, üretimin yaratıldığı hacim faktörünün önemine, "tarım üretiminin birleştirerek büyütme" (asıl metinde "büyüme" şeklinde geçmektedir; ancak yazının mantığı bakımından bunun bir baskı hatası olduğu anlaşılıyor-Red.) doğal bir sınır koyduğuna" dikkat çekiyor. (A.Çayanov, "Köylü Kooperatiflerinin Örgütlenmesinin Temel İlke ve Biçimleri", Moskova, 1919, s.12)

mokratik örgütsel yapıların yaratılması; işte tüm bunlar, ilerici güçler ile onların, "kriz karşıtı güçlerin birliği" çerçevesinde yeni işbirliği biçimleri arasındaki mevcut ya da olası yapay engellerin aşılmasına götürüyor.

Yeni görevleri çözme zorunluluğu, ilerleme güçleri ile gerici güçleri ayıran çizginin, tarihsel olarak oluşmuş biçimiyle, ülkeler, bloklar, hatta sınıflar ve partiler arasında var olan sınırlara artık denk düşmemesi sonucuna yol açmıştır. Uygarlık krizinin aşılması görevi, hem Batı'da, hem Doğu'da, hem de "Üçüncü Dünya'da güçlerin yeni bir ayrışımına neden olmuştur. M.S.Gorbaçov'un belirttiği gibi, "uygarlık, sistemleri ve ideolojileri ayıran çizgiden daha çok, sağduyu ve insan soyunun korunması duygusu ile sorumsuzluğu, ulusal egoizmi, önyargıları, kısacası, eski düşünceyi ayıran bir çizgiye ulaşmış bulunuyor."⁽¹⁰⁾

"Kriz karşıtı güçlerin birliği" sosyalist ülkelerdeki perestroyka yandaşlarını, "Üçüncü Dünya'da kendi çıkarlarını global sorunlar bağlamında kavramış olan hareket ve grupları, Batı'da insan soyunun devamı için mücadele eden güçlerin geniş yelpazesini kapsıyor. "Fren mekanizması"nın, ulusal egoizmin ve büyük devlet hükümlerinin, grupsal ayrıcalıkların, gücün ve baskının putlaştırılmasının taşıyıcıları, amaçlarına insanı bir araç, bir malzeme gibi görerek erişmeye hazır olanlar toplumsal ilerlemenin bütünsel öznesinin çok-çehreli karşıtını oluşturuyorlar.

Biz, acil analiz gerektiren sorunların yalnızca küçük bir bölümünü ele aldık. Günümüz dünyasında toplumsal ilerlemenin yol ve biçimlerinin verimli bir tarzda araştırılması tüm toplumsal bilim dallarından temsilcilerin işbirliği yapmasını gerektiriyor. Aynı zamanda, böylesi bir işbirliği bu temsilciler arasındaki resmi-yönetimsel engellerin aşılması yolunda, Marksist-Leninist teorisinin oluşumunun daha başlangıç aşamasında ortaya çıkan **bütünsel bir toplumsal bilgi** idealinin daha tam olarak gerçekleşmesine doğru atılmış pratik bir adım da olacaktır.

(Bu tezler SBKP MK'ne bağlı Toplumsal Bilimler Akademisi'nin Dünya Politikası ve SBKP'nin Uluslararası Faaliyetleri Kürsüsü'nce hazırlanmış ve SBKP Merkez Organı *Kommunist* dergisinin 1988/7 No.lu sayısında yayınlanmıştır.)

(10) *Pravda*, 10.12.1987